Rudolf Steiner

METAMORFOZĂ COSMICĂ ŞI UMANĂ

GA 175

Ciclu de şapte conferinţe ţinute la Berlin
în perioada 6 februarie–20 martie 1917

Traducere din limba germană: biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

Bausteine zu einer Erkenntnis des Mysteriums von Golgotha
Kosmiche und menschliche Methamorphose
ciclul 44, Berlin, 1921
(GA 175)

© Toate drepturile pentru traducerea în limba română sunt rezervate
Editurii UNIVERS ENCICLOPEDIC
Bucureşti 2005

COLECŢIA INIŢIERI
Seria Biblioteca antroposofică

Coordonatorul colecţiei: biolog dr. PETRE PAPACOSTEA
Redactor: MARIA STANCIU
Tehnoredactor: LILIANA KIPPER
Concepţia grafică a copertei: VENIAMIN & VENIAMIN

Societatea antroposofică din România
Strada Vişinilor nr. 17, sector II, Bucureşti
Tel.: 021 323 20 57
www.antroposofie.ro
email: romantrop@yahoo.com

ISBN 973-637-057-7

Tiparul executat la Regia Autonomă „Monitorul Oficial"

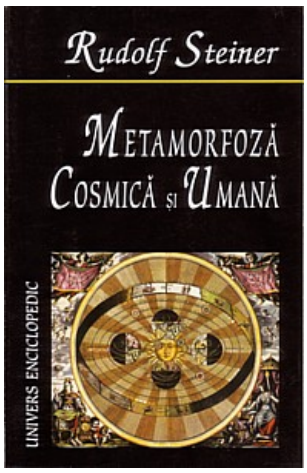

COPERTA IV

În *Metamorfoză cosmică şi umană* Rudolf Steiner dezvăluie uimitoare structuri cosmice şi umane paralele cum ar fi cele dintre anul cosmic platonician (25 920 ani calendaristici), ziua umană (25 920 respiraţii) şi timpul vieţii umane (25 920 zile), care permit să se înţeleagă mai bine dimensiunea cosmică a celor trei întâlniri pe care le are omul cu principiile Spiritului, Fiului şi Tatălui.

Sunt scoase în evidenţă relaţiile eului cu corporalitatea în cadrul conştienţei de somn, a celei de vis şi a celei din starea de veghe.

Autorul demonstrează cu mare claritate cum disciplinarea gândirii a permis întărirea forţelor sufleteşti, astfel încât să poată fi metamorfozată contemplarea pasivă mai veche a tainelor lumii în cunoaştere şi cercetare.

biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

CUPRINS

Treptele adevărului (biolog dr. Petre Papacostea)

În legătură cu publicarea conferinţelor lui Rudolf Steiner

Introducere

Conferinţa I — *Berlin, 6 februarie 1917* — O orientare de sine materialistă sau spirituală faţă de lumea spirituală cu ajutorul unei scrieri a lui Oliver Lodge. Atitudinea faţă de morţi în şedinţe spiritiste. Apariţia Christosului eteric în secolul al XX-lea. Pregătirea acestui eveniment începând cu anul 1909.

Conferinţa a II-a — *Berlin, 13 februarie 1917* — Dezvoltarea forţelor interne. Coexistenţa cu morţii în timpurile vechi şi acum. Omul ca membru al organismului universal: corespondenţa dintre anul cosmic platonic (25 920 de ani), ziua umană (25 920 de respiraţii) şi timpul de viaţă al omului (25 920 de zile).

Conferinţa a III-a — *Berlin, 20 februarie 1917* — Cele trei întâlniri ale sufletului uman cu Spiritul (Duhul), cu Dumnezeu-Fiul şi cu Dumnezeu-Tatăl. Postacţiunea acestora până la sfârşitul vieţii şi după moarte. Natura celei de a treia întâlniri în cazul morţii timpurii şi în cazul sinuciderii. Dezvoltarea simţirii sfinţeniei somnului.

Conferinţa a IV-a — *Berlin, 27 februarie 1917* — Diviziunea lumii omului actual în ordine naturală mecanică şi ordine universală morală. Alte aspecte ale celor trei întâlniri ale sufletului uman cu regiunile lumii spirituale. Moralitatea ca forţă germinativă a ordinii naturale viitoare.

Conferinţa a V-a — *Berlin, 6 martie 1917* — Esenţa somnului. Enigma oboselii. Articularea omului în cap, torace şi abdomen. Relaţia eului cu corporalitatea (în conştienţa de somn, de vis şi de veghe) şi cu spiritualitatea. Convieţuirea cu morţii. Necesitatea aruncării unei punţi între lumea fizică şi cea spirituală.

Conferinţa a VI-a — *Berlin, 13 martie 1917* — Alte aspecte ale celor trei întâlniri ale sufletului uman: cu Spiritul (Duhul), cu principiul Fiului şi cu cel al Tatălui. Omul adormit şi lumea stelelor. Misteriile de iarnă. Christos şi evoluţia sezonieră. Taine ale evoluţiei sezoniere şi problema socială. Relaţia dintre om şi direcţiile din Cosmos. Obţinerea viului din substrat neviu în laboratoarele viitorului în legătură cu configuraţiile stelare.

Conferinţa a VII-a — *Berlin, 20 martie 1917* — Cartea lui Saint-Martin Des ereurs et de la vérité (traducerea germană a lui Matthias Clausius) şi influenţa sa asupra vieţii spirituale europene. Cele trei idei principale ale cărţii – Mercur, sulf, sare: noţiuni ale unui sistem de gândire vechi. Teosofi germani ai secolului al VIII-lea: Bengel şi Oetinger. Noţiunile negândite până la capăt la Saint-Martin şi Oetinger şi continuarea modernă a dezvoltării lor cu ajutorul ştiinţei spiritului.

Note

TREPTELE ADEVĂRULUI

Antroposofia este un curent spiritual modern, fundamentat de austriacul Rudolf Steiner (1861–1925), personalitate complexă, dotată cu capacitatea de a dezvolta în mod consecvent şi interactiv atât mistica înaltă bazată pe experienţe interioare care l-au condus la cercetări aprofundate în lumea spirituală, cât şi gândirea riguros ştiinţifică despre spirit, prin opoziţie cu tendinţele materialismului dominant în secolul al XIX-lea şi prima parte a secolului al XX-lea. Materialismul urmărea eliminarea nivelului divin-spiritual din cunoaştere prin contestarea existenţei acestuia în Univers, ceea ce l-a îndreptăţit pe R. Steiner să afirme: „Tragedia materialismului constă în faptul că nu poate înţelege ce este materia".

Pentru a sintetiza conţinutul de idei al antroposofiei sau ştiinţei despre spirit vom porni de la un principiu de bază formulat chiar de Rudolf Steiner: „Oricărei realităţi materiale din Univers îi corespunde ceva spiritual şi orice realitate spirituală din Univers primeşte la un moment dat expresie în lumea materială". Întreaga evoluţie, mai întâi biologică şi apoi social-istorică, a umanităţii este o ilustrare vie a acestui principiu. Cunoaşterea directă a resorturilor spirituale ale umanităţii, ca şi cunoaşterea exterioară a materiei, se obţine numai prin eforturi susţinute de perfecţionare a structurilor noastre sufleteşti şi spirituale, pentru a deveni apţi şi demni de dezvoltarea conştientă şi responsabilă a relaţiei omului cu lumea spirituală în toată puritatea indispensabilă acestui scop. Unul din principalele scopuri ale antroposofiei constă în deschiderea căilor cunoaşterii de sine, fapt necesar pentru evoluţia viitoare a omenirii. Atât cunoaşterea de sine cât şi înţelegerea coerentă a lumii interioare şi a ambianţei telurice şi cosmice se pot dobândi prin studiul scrierilor antroposofice, întrucât logica riguroasă a expunerilor oferă gândirii posibilitatea aprecierii valorii acestora, chiar şi în lipsa accesului personal direct la lumile spirituale. Omul apare astfel ca o fiinţă dublă, cu problematică cosmică şi problematică terestră, având sarcina realizării sintezei superioare a acestora.

În consecinţă, antroposofia este ştiinţa despre spirit care ne dă posibilitatea înţelegerii *raţiunii de a fi* a structurilor şi evenimentelor aparţinând lumii sensibile, precum şi a înlănţuirii acestora în timp şi spaţiu. Ea nu este o fundamentare teoretică pusă la îndemâna unei „secte religioase", cum încearcă să denigreze unele scrieri mişcarea antroposofică, ci reprezintă calea spirituală de valorificare concretă a forţelor de iubire aduse de Hristos pe Pământ, atât de necesară într-o perioadă în care dezbinarea între oameni se manifestă în toate relaţiile individuale şi de grup. Există, în prezent, antroposofi aparţinând celor mai diferite confesiuni religioase care consideră că au găsit, în sfârşit, în antroposofia lui R. Steiner un limbaj comun capabil să creeze baza pentru o nouă deschidere spirituală către lume, prin înţelegerea corectă a momentului-cheie pentru întreaga evoluţie cosmică pe care l-a reprezentat Evenimentul de pe Golgota de acum 2000 de ani.

Antroposofia nu este teorie, ci cunoaştere vie, ceea ce se reflectă în faptul că a pus toate premisele şi a elaborat soluţii valoroase în diferitele domenii aplicative marcate de consecinţele tuturor situaţiilor de criză caracteristice lumii actuale pe care Rudolf Steiner le-a prevăzut cu 8-9 decenii în urmă. Astfel, pe baza cunoaşterii aprofundate a omului (antropologia antroposofică), Rudolf Steiner, colaboratorii şi urmaşii săi au elaborat principiile şi metodele terapeutice ale medicinii antroposofice, ale agriculturii biodinamice, ale sistemului pedagogic Waldorf, ale tripartiţiei sociale, au dat naştere unui impuls original în arhitectură etc. Putem conchide că antroposofia este totodată o cale de cunoaştere obiectivă, o cale de autocunoaştere şi o cale de viaţă. Ea este prelungirea în Eul omului actual a activităţii lui Hristos, a Logosului care a acţionat de la începutul existenţei Universului.

Mişcarea antroposofică, care s-a separat din mişcarea teosofică, s-a dezvoltat independent, şi numai în mod eronat sau abuziv este asociată cu alte curente şi organizaţii actuale. Ea deschide perspective luminoase educaţiei pentru libertate, iubirii dintre oameni şi

colaborării cu natura, iar spiritualitatea românească, constitutiv creştină şi cu o largă deschidere spre înţelegerea integrării omului în Cosmos, este o matrice gata pregătită pentru receptarea şi dezvoltarea acestor imperative ale mileniului III.

biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

ÎN LEGĂTURĂ CU PUBLICAREA CONFERINŢELOR LUI RUDOLF STEINER

Baza ştiinţei spiritului orientată antroposofic o constituie lucrările scrise şi publicate de Rudolf Steiner (1861–1925). Pe lângă aceasta, el a ţinut, între 1900–1924, numeroase conferinţe şi cursuri, atât în faţa unui public larg, cât şi pentru membrii Societăţii teosofice, mai târziu ai Societăţii antroposofice. Vorbind în mod liber, el însuşi a dorit iniţial ca aceste conferinţe să nu fie consemnate în scris, deoarece ele erau concepute drept „comunicări orale, nedestinate tiparului". După ce însă s-au finalizat şi răspândit tot mai numeroase variante incomplete şi eronate după stenogramele şi notiţele auditorilor, s-a văzut nevoit să reglementeze problema acestora. Şi a încredinţat Mariei Steiner von Sivers această misiune. Ei i-a revenit sarcina de a-i desemna pe cei care au dreptul să stenografieze conferinţele, de a asigura administrarea stenogramelor şi revizuirea textelor pentru tipar. Din cauză că, fiind extrem de ocupat, Rudolf Steiner nu a putut corecta el însuşi textele, decât în cazuri foarte rare, în privinţa tuturor conferinţelor publicate trebuie să se ţină seama de această rezervă a sa: „Va trebui să se aibă în vedere faptul că în stenogramele nerevizuite de mine se găsesc greşeli".

În legătură cu raportul dintre conferinţele pentru membri, care, la început, erau accesibile numai sub formă de manuscrise tipărite pentru uz intern, şi cărţile sale, destinate publicului larg, Rudolf Steiner îşi exprimă punctul de vedere în lucrarea autobiografică ***Mein Lebensgang*** (***Viaţa mea***), capitolul 35. Cele spuse acolo sunt valabile, în egală măsură, în ceea ce priveşte cursurile ţinute, care se adresau unui cerc restrâns de participanţi, familiarizat cu bazele ştiinţei spiritului.

După moartea Mariei Steiner (1867–1948) s-a trecut, conform indicaţiilor sale, la tipărirea unei ediţii a operelor complete ale lui Rudolf Steiner (Rudolf Steiner – Gesamtausgabe, GA). Volumul de faţă constituie o parte a acestei ediţii.

Rudolf Steiner

METAMORFOZĂ COSMICĂ ŞI UMANĂ

GA 175

INTRODUCERE

la prima ediţie din 1933 a cărţii
Pietre fundamentale pentru cunoaşterea Misteriului de pe Golgota

În conferinţele tipărite în acest volum, evenimentul central al istoriei umane şi a Pământului, misteriul de pe Golgota, este pus în lumina abordării istorice plecând de la faptul dovedit, pentru cercetarea în domeniul ştiinţei spiritului, al originii omului din regnurile ierarhiilor spirituale, al căderii sale şi al întreţeserii sale crescânde în materie, al trezirii sale la percepţia senzorială şi al împovărării sale cu ceea ce scrierile sfinte numesc păcatul ereditar, dar şi al înălţării sale treptate prin vieţile pământeşti repetate care-i dezvoltă conştienţa de sine, care-i dau posibilitatea limpezirii morale, a întăririi eului şi a întoarcerii la spirit.

Sensul vieţii sale terestre nu se află decât în acest progres continuu al sufletelor. Scopul înalt al perfecţiunii umane poate fi atins numai în vieţi numeroase, care obligă, prin variatele încercări oferite de acestea, la o conştienţă tot mai trează. Un anumit timp această ştiinţă a fost sustrasă Occidentului, pentru ca personalitatea să se caute şi să se găsească în om. Au trebuit dezvoltate ascuţimea şi precizia raţiunii practice pentru a face utilizabilă materia, pentru confruntarea cu posibilităiile ei intrinseci, pentru a-i depista pe această cale tainele şi pentru a obţine prin disciplina gândirii astfel realizate o atitudine sigură pentru cercetarea legităţilor spirituale. Numai astfel concepţia pasivă mai veche asupra conţinuturilor cosmice suprasensibile se putea transforma prin întărirea forţelor sufleteşti în cunoaştere şi cercetare. În felul acesta, în cursul timpului a dispărut vederea crepusculară în lumile spirituale tocmai la popoarele avansate şi ea trebuie să fie din nou cucerită printr-o existenţă sufletească întărită de un eu. În prezent, ne aflăm la acest punct crucial. Miopia noastră cu privire la adevărul spiritual a avansat atât de mult încât ameninţă să se transforme în orbire. Fenomenele de mare descompunere din cultura occidentală sunt o urmare a acestei orbiri intelectualiste.

Trebuie să-i fie dată omenirii o nouă abordare istorică plecând de la aspectul spiritului. Rudolf Steiner este cel care a adunat pietrele de construcţie în acest scop. El a aşezat în centrul istoriei mondiale misteriul de pe Golgota care în cadrul manifestării dreptăţii divine realizează acţiunea de echilibrare faţă de căderea omului în păcatul ereditar. Asupra acestei evoluţii tainice el revarsă atâta lumină câtă este accesibilă în prezent raţiunii noastre bântuită de premoniţii. O dată cu aceasta reapare în prim-plan ceva ce eram pe punctul de a pierde, importanţa ordinii universale morale alături de ordinea naturală. Căile Domnului şi căile umanităţii s-au separat cândva din vina omului, pentru a se uni şi a se întrepătrunde din nou pe crucea de pe Golgota prin fapta de ispăşire a Omului-Dumnezeu. Până la acel moment, misteriile şi cultele au fost cele care alcătuiau puntea dintre Dumnezeu şi om şi creaseră locuri de radiere pentru asigurarea transmiterii hotărârilor divine în destinele umanităţii, coborând tot mai mult în materie. După o lungă serie de încercări ele au oferit căutătorilor de cunoaştere reunirea conştienţei lor trezite la spirit cu voinţa divină. Ele au slujit pregătirii drumului pentru coborârea esenţei divine care era hotărâtă să abată de la om şi să preia asupra sa urmările păcatului ereditar până în ultimele sale consecinţe nimicitoare, realizând astfel lucrarea de mântuire pentru Pământ. Această faptă salvatoare pentru viitorul Pământului şi al umanităţii nu diminuează, pentru personalitatea individuală, necesitatea de a lucra din temelii la propria sa mântuire morală în mod independent. Se află în voinţa liberă a omului deschiderea accesului pentru Christos cu scopul de a-L prelua şi de a-L face viu în sine, pentru ca forţele mântuitoare să cuprindă fiinţa interioară împovărată de vină şi pentru eliberarea de consecinţele păcatului ereditar.

Pentru a vrea acest lucru, omul actual trebuie să înţeleagă şi să ştie. Simţirea cucernică nu mai ajunge. Omul trebuie să preia în conştienţa sa ceea ce trebuie să se transforme mai târziu în voinţă. Supunerea ascultătoare la hotărârile unor puteri autoritare, dacă nu este însoţită de înţelegere, va trezi cu atât mai sigur pe răzvrătit în conştiinţa umană. Aceasta nu a putut fi eliminată nici prin mijloacele cele mai puternice de combatere a ereziilor. Acolo unde acest lucru a reuşit aparent germenele mocneşte totuşi mai departe în ascuns şi încearcă mereu să se pună în valoare cu o forţă nouă. În prezent, ne aflăm în faţa unui pericol mai mare decât l-au reprezentat vreodată căile cele mai grave ale ereziilor: cinismul, mişcările ateiste, dispreţul acut, coroziv împotriva a tot ce este spiritual. Pentru a face faţă acestei mişcări distructive a adevăratei demnităţi umane încă din tinereţe şi pentru a o învinge trebuie să pătrundem mai adânc în cunoaşterea de sine şi a Universului decât s-a putut face până în prezent; trebuie să ne afundăm în originile existenţei umane, să obţinem o percepţie a ceea ce este superficial în abordarea actuală a istoriei; trebuie să aerisim, să cercetăm vălurile istoriei bisericilor, măsura în care bisericile şi-au împlinit datoria, măsura în care ele au ajuns infidele acesteia. Trebuie să privim şi la bunurile spirituale valoroase pe care forţele autoritare ale clerului le-au reprimat prin mijloacele forţei exterioare, la ceea ce acestea nu au permis să crească pe lângă ele şi care au fost motivele acestor fapte. De ce, de exemplu, au fost distruse cu atâta râvnă neiertătoare şi cu atât succes locurile de oficiere a misteriilor, au fost distruse documentele lor, în timp ce esenţa formală şi spiritul juridic al culturii romane au pus stăpânire cu atâta forţă şi cu un scop bine determinat pe modelarea fiinţei Bisericii. Cu asemenea forţă s-a făcut aceasta, încât cei care încă se mai aflau dependenţi de Biserica palestiniano-creştină iniţială, intim legată încă de esenţa originară a misteriilor, s-au văzut constrânşi să mijlocească lumii impulsurile lor într-un alt spirit decât era cel ce emana de la Roma. Ei au devenit reprezentanţi ai unui curent esoteric paralel care s-a putut dezvolta liber şi cu putere până la un anumit moment – aşa cum s-a întâmplat în Irlanda şi în coloniile sale spirituale din Scoţia; curând însă acest fapt a stânjenit clerul roman care atunci l-a combătut şi l-a şi distrus în mod exterior. În felul acesta fusese eliminată mai întâi gnosa; aşa a fost înăbuşit arianismul; aşa s-a întâmplat şi cu acele mişcări radiate de maniheism care au pătruns în Europa trecând peste Balcani. Aceste curente s-au pierdut în negura istoriei; ele mai sunt amintite când şi când, într-o formă deformată, de adversarii lor, ignoranţilor şi credulilor. O abordare istorică adevărată trebuie să acorde acestor fenomene cea mai mare importantă şi să le cerceteze în toate conexiunile şi originile lor, în caz contrar neputând să aibă pretenţii privind seriozitatea şi temeinicia lor.

Totuşi pentru aceasta ea va avea nevoie de ştiinţa spiritului, care trebuie să pregătească mai întâi bazele necesare pătrunderii în adâncurile istoriei şi care numai ele pot da vederea de ansamblu a întâmplărilor istoriei Universului şi a Cosmosului. Acolo unde se leagă natura şi spiritul, noi găsim cheia tainelor existenţei şi a celui mai mare Misteriu prin faţa căruia forma actuală a istoriei universale trece

tiptil, dar a cărui fundamentare este privită de ştiinţa antroposofiei ca fiind scopul cel mai nobil al contribuţiei sale. Ea lucrează pentru acest scop, pentru dezvoltarea unei înţelegeri care să intuiască profunzimile misteriului de pe Golgota. Acestui scop vrea să-i slujească opera de o viaţă a lui Rudolf Steiner.

MARIE STEINER

Rudolf Steiner

METAMORFOZĂ COSMICĂ ŞI UMANĂ

GA 175

În tipul războiului, Rudolf Steiner a rostit în conferinţele ţinute în cadrul Societăţii antroposofice în ţările atinse de război următoarele gânduri:

Dragi prieteni, ne gândim la spiritele ocrotitoare ale celor ce se află pe marile câmpuri ale evenimentelor prezentului:

Geister ihrer Seelen, wirkende Wächter!
Eure Schwingen mögen bringen
Unserer Seelen bittende Liebe
Eurer Hut vertrauten Erdenmenschen,
Dass, mit Eurer Macht geeint,
Unsre Bitte helfend strahle
Den Seelen, die sie liebend sucht!

Spirite ale sufletelor voastre, păzitori activi,
Fie ca aripile voastre să poată aduce dragostei rugătoare a sufletelor noastre,
Oamenilor Pământului încredintaţi ocrotirii voastre,
Ca, unită cu forţa voastră,
Ruga noastră să radieze cu efect ajutător
Spre sufletele pe care le caută cu iubire.

Iar adresându-ne spiritelor păzitoare ale acelora dintre noi care în urma evenimentelor dureroase au trecut deja prin poarta morţii:

Geister ihrer Seelen, wirkende Wächter!
Eure Schwingen mögen bringen
Unsrer Seelen bittende Liebe
Eurer Hut vertrauten Sphärenmenschen,
Dass, mit Eurer Macht geeint,
Unsre Bitte helfend strahle
Den Seelen, die sie liebend sucht.

Spirite ale sufletelor voastre, păzitori activi,
Fie ca aripile voastre să aducă dragostei rugătoare a sufletelor noastre,
Oamenilor Sferelor încredinţaţi ocrotirii voastre,
Ca, unită cu forţa voastră,
Ruga noastră să radieze cu efect ajutător
Spre sufletele pe care le caută cu iubire.

Iar spiritul de care căutăm de ani de zile să ne apropiem prin ştiinţa noastră a spiritelor, spiritul care spre mântuirea Pământului şi pentru libertatea şi progresul omenirii a trecut prin Misteriul de pe Golgota, El să fie cu voi şi cu grelele voastre îndatoriri!

CONFERINŢA I

Berlin, 6 februarie 1917

Îngăduiţi-mi mai întâi să-mi exprim profunda satisfacţie de a mă putea afla încă o dată în mijlocul dumneavoastră. Acest lucru s-ar fi petrecut mai repede dacă nu ar fi existat o urgenţă majoră de a avansa atât de mult cu lucrarea pentru grupul statuar pe care am discutat-o în mod repetat aici [1], care trebuie să fie plasată în estul clădirii din Dornach şi care-L reprezintă pe exponentul umanităţii în interacţiunea sa cu forţele ahrimanice şi luciferice, încât să poată fi continuată realizarea lui în absenţa mea. În vremurile actuale este, de fapt, necesar să se gândească în perspectiva viitorului şi mi s-a părut absolut necesar ca realizarea acestui grup statuar să progreseze până la punctul care a fost atins, în întâmpinarea evenimentelor care pot veni. De altfel, tocmai aceste timpuri trebuie să ne aducă foarte aproape felul în care coexistenţa spaţială în plan fizic nu poate singură să ne menţină în mod viguros verticalitatea prin impulsurile ştiinţei spiritului, ci felul în care coexistenţa în gânduri şi în mentalitate a străduniilor mişcării noastre antroposofice, chiar dacă poate fi realizată numai sufleteşte, în gânduri şi în spirit, trebuie să treacă dincolo de acest timp greu al încercărilor şi al suferinţelor şi cum trebuie să se confirme tocmai prin aceasta forţa străduniilor noastre antroposofice.

De când nu ne-am mai regăsit împreună aici, trebuie să deplângem pierderea scumpei noastre domnişoare Motzkus [2] şi a altor prieteni dragi care au părăsit planul fizic ca urmare a evenimentelor. Este deosebit de dureros să nu o mai vedem pe domnişoara Motzkus printre acei prieteni dragi care au participat aici atâţia ani la străduniile noastre din cadrul ştiinţei spiritului. Ea aparţinea mişcării noastre de când am început această activitate. Începând din prima zi, de la prima noastră adunare în cercul cel mai restrâns, a fost în mijlocul nostru ca un membru devotat mişcării în adâncul inimii sale, a participat la toate încercările întâmpinate de dezvoltarea acesteia cu dăruirea cea mai intimă a fiinţei sale; ea a păstrat înainte de orice, prin toate evenimentele prin care a trebuit să trecem, o fidelitate neînfrântă, în sensul cel mai adânc al acestui cuvânt, faţă de mişcarea noastră, o fidelitate prin care domnişoara Motzkus a fost un model pentru cei care vor să

devină membrii dăruiţi ai mişcării noastre de ştiinţă a spiritului. Şi astfel ne uităm după acest suflet bun şi drag în lumile vieţii spirituale în care a urcat, în timp ce îi păstrăm aici sentimentul de încredere format şi consolidat într-un lung şir de ani, în timp ce ne ştim uniţi cu sufletul ei pentru totdeauna. În ultimul timp, domnişoara Motzkus a avut de îndurat ea însăşi pierderea prietenei ei credincioase, pe care a regăsit-o curând în lumea spirituală, şi ea a primit această lovitură în sensul în care suporţi o asemenea încercare cu conştienţa unei concepţii adevărate despre lumea spirituală. Demn de admirat este interesul viu pe care domnişoara Motzkus l-a manifestat până în ultimele sale zile pentru marile evenimente ale timpului printr-o profundă participare. Ea mi-a spus chiar mie de mai multe ori că ar dori să rămână în plan fizic până când se vor rezolva evenimentele importante în mijlocul cărora ne aflăm. Acum, va putea urmări cu o privire încă mai liberă, cu un simţ mai ferm pentru evoluţia umanităţii în starea actuală, evenimentele pentru care manifesta o participare intimă şi un interes atât de viu. Fie o problemă pusă inimii noastre a tuturor aceea de a ne uni oriunde putem gândurile noastre, forţele active ale sufletului nostru cu acest spirit credincios, cu acest membru fidel şi drag al mişcării noastre, pentru a ne şti şi de aici încolo solidari, acum când el se va afla printre noi într-o altă formă, întrucât a fost legat de noi în planul fizic într-un mod atât de exemplar.

Acum, timpurile în care trăim sunt de aşa natură încât ele ne pot aduce tot mai aproape importanţa pe care o are moartea, conform cunoaşterii spirituale, pentru neamul omenesc al prezentului şi al viitorului apropiat. Evenimentele în mijlocul cărora ne aflăm, pentru mulţi, produc, chiar dacă acest lucru este puţin observat, o stare de buimăceală. A recunoaşte în toată amploarea sa ceea ce se întâmplă de fapt, cât de influente sunt lucrurile care se produc în evoluţia umanităţii, la aceasta se vor trezi acele suflete care vor supravieţui acestei catastrofe a umanităţii abia după un timp. Cu atât mai mult trebuie să acceptăm, ca fiindu-ne dată, obligaţia de a aduce în faţa sufletelor noastre ceea ce putem numi gânduri luminătoare pentru sarcinile şi scopurile acestei mişcări a ştiinţei spiritului atât de necesară pentru omenire. Iar pentru noi va fi poate deosebit de bine, întrucât suntem din nou împreună după un timp atât de lung, să evocăm în faţa sufletelor noastre specificul concepţiei noastre despre această ştiinţă a spiritului prin câteva gânduri; poate că aş spune, mai bine, despre acea concepţie care poate reieşi, conform naturii, din acea ştiinţă a spiritului pe care o focalizăm de atâţia ani.

Se poate totuşi observa că, cel puţin prin unii reprezentanţi ai acesteia, pretutindeni se dezvoltă nostalgia apropierii de lumea spirituală, în ciuda faptului că, de cealaltă parte, materialismul din păcate nu se diminuează. Şi chiar din câte o formă în care se manifestă dorul după spirit poate lua naştere necesitatea de a evoca specificul căutării noastre privind viaţa spirituală. În prezent, în Anglia, căutările unui savant proeminent cu privire la lumea spirituală fac cea mai mare impresie asupra unor cercuri foarte largi, chiar şi în rândul persoanelor celor mai instruite. Şi este un fenomen care oricum merită o atenţie deosebită, faptul că acolo unul dintre oamenii apreciaţi ca fiind dintre cele mai eminente spirite ştiinţifice a scris o carte cuprinzătoare într-o formă cu totul remarcabilă. Sir Oliver Lodge [3], care se străduieşte în cele mai variate moduri să-şi lărgească atât de mult cunoştinţele naturaliste la care a ajuns, încât ele să-i poată furniza explicaţii cu privire la lumea spirituală, a scris o carte voluminoasă despre unele conjuncturi prin care el vrea să creadă că a ajuns la lumea spirituală. Lucrurile stau după cum urmează.

Sir Oliver Lodge avea un fiu, Raymond Lodge. Acesta a participat de partea englilor la războiul din Flandra. În timp ce părinţii îşi ştiau fiul încă pe câmpul de luptă, au primit o veste uimitoare din America. O veste care, cu siguranţă, pentru spiritiştii având o mentalitate materialistă trebuie să fi fost izbitoare. Din ea trebuia să se înţeleagă că psihologul englez Myers [4], decedat cu mulţi ani în urmă, care se ocupase mult cu relaţiile dintre lumile fizică şi spirituală, care deci se afla de ani de zile în lumea spirituală, se va ocupa foarte curând de tânărul Raymond Lodge. La început era neclar la ce s-ar putea referi aceasta. În orice caz, vestea a ajuns cu o anumită întârziere la Sir Oliver Lodge. Ea a sosit după ce Raymond Lodge, fiul, căzuse deja pe câmpul de luptă. Nu îmi mai amintesc precis, dar cred că după 14 zile. S-a primit aşadar vestea morţii şi apoi s-a primit din nou din America înştiinţarea, cu ajutorul unor mediumuri, că trebuie să se adreseze unor mediumuri engleze. Şi iată au fost solicitate mediumuri engleze faţă de care Sir Oliver Lodge s-a arătat destul de critic – putem spune acest lucru, căci vom vorbi imediat despre semnificaţia cazului. Sir Oliver Lodge este om de ştiinţă şi este instruit să examineze astfel de lucruri într-un mod ştiinţific. Potrivit cu părerea sa, el a abordat lucrul aşa cum se procedează în cazul unui experiment de laborator. Iar ceea ce i s-a arătat a fost constatat nu de unul, ci de mai multe mediumuri: sufletul lui Raymond Lodge voia să se anunţe familiei lui Sir Oliver Lodge. S-a ajuns la tot felul de comunicări prin lovituri şi prin scris, la comunicări care potrivit conţinutului lor au fost atât de surprinzătoare pentru familia Lodge, încât nu numai Sir Lodge a fost convins de adevărul lucrului, ci şi ceilalţi membri ai familiei care până atunci avuseseră o atitudine sceptică faţă de astfel de probleme. Sufletul lui Raymond Lodge a anunţat, printre altele, că Myers, cel de mult timp decedat, s-ar afla în mod protector alături de el, a comunicat diferite evenimente întâmplate înaintea morţii sale, şi încă multe alte aspecte care erau importante pentru părinţii şi fraţii săi şi care au făcut o impresie deosebită, pentru că diferite lucruri pe care Raymond Lodge le-a comunicat prin intermediul mediumurilor erau destinate să ajungă direct la familie şi mai ales la Sir Oliver Lodge. Modul de desfăşurare al şedinţelor a fost uimitor pentru familie şi pentru Sir Oliver Lodge, şi de asemenea cu totul surprinzător pentru o presă numeroasă – atât cât mi-a fost posibil să urmăresc. Lucrurile nu pot fi surprinzătoare pentru cine are o experienţă în acest domeniu, deoarece, în fond, ceea ce este mijlocit de mediumuri poate fi cunoscut prin natura lui de oricine este cât de cât familiarizat cu tehnica şi desfăşurarea unor astfel de şedinţe. O impresie deosebit de profundă a făcut însă în Anglia mai ales un fapt. Şi acest fapt este cel mai adecvat să nască convingerea, în cele mai largi cercuri ale lumii formate în stil englezesc sau american, şi anume, o convingere care mai înainte nu exista la mulţi oameni în timpurile noastre sceptice şi la care ea s-a format tocmai prin această întâmplare. Faptul care a produs o impresie deosebit de puternică asupra familiei Lodge, mai cu seamă asupra lui Sir Oliver Lodge şi asupra publicului larg, a fost următorul. Unul dintre mediumuri a descris fotografii care fuseseră făcute când Raymond Lodge era încă în viaţă. Ele au fost descrise printr-o modalitate care a fost indicată de Raymond Lodge mediumului, care se exprima descriind prin lovituri cum arătau fotografiile. În acest fel a fost prezentată o fotografie de grup; aceasta înseamnă că prin intermediul mediumului a reieşit că sufletul lui Raymond Lodge voia să descrie o fotografie de grup pe care o făcuse el însuşi puţin înainte de a trece prin poarta morţii. Atunci el s-a fotografiat împreună cu colegi de-ai săi – aşa comunică el de dincolo –, şi indică cum au fost realizate fotografiile, unde se afla el. În afară de aceasta a spus că au fost realizate mai multe fotografii, succesiv, aşa cum fac fotografii. Şi a indicat prin ce se deosebesc aceste fotografii succesive. În toate el este aşezat pe acelaşi scaun şi are aceeaşi înclinare a capului, fiind modificate uşor numai poziţia braţului şi alte detalii asemănătoare. Aceste lucruri el le indică cu mare precizie. Familia Lodge nu ştia nimic despre aceste fotografii. Aşadar, mai întâi, prin intermediul unui medium, a fost descrisă o fotografie de grup care îl prezintă pe Raymond Lodge în cercul camarazilor săi. După un timp, poate după paisprezece zile, din Franta a sosit această fotografie pentru Sir Oliver Lodge, şi ea corespundea cu precizie datelor descrise de sufletul lui Raymond Lodge prin intermediul mediumului. Acest lucru a impresionat foarte mult. Iar cel care este diletant în astfel de lucruri – şi s-a dovedit că, de fapt, toată lumea care trebuie luată în considerare în acest caz era diletantă – trebuia să primească o impresie puternică. Este un experiment crucial. Avem de-a face cu faptul că un suflet de dincolo descrie fotografii diferite, care ajung la familie abia după paisprezece zile şi care corespund exact acestor indicaţii. Astfel se poate spune: Nu există nici o dovadă a faptului că mediumul sau unul dintre participanţii la şedinţă ar fi putut vedea fotografia aceasta. Vedeţi, avem aici un caz care trebuie avut în atenţie în mod deosebit: trebuie focalizat, pe de o parte, din punct de vedere ştiinţific, iar pe de altă parte, şi din punct de vedere cultural istoric. Căci nu este vorba numai de a se presupune că este de la sine înţeles că aşa ceva poate face o deosebită impresie; acest lucru s-a şi întâmplat cu adevărat, a făcut o impresie extraordinară. Şi atât cât s-a putut urmări, tocmai această descriere a fotografiei care nu se putea baza, aşadar, pe o transmitere de gânduri, a acţionat în mod profund convingător.

Pentru noi, este vorba mai ales de a focaliza întregul caz. Căci trebuie să ne fie clare următoarele lucruri: când omul trece prin poarta morţii

are de-a face mai întâi cu faptul că individualitatea umană este învăluită numai pentru un scurt timp de corpul astral şi de corpul eteric, că acest corp eteric după un timp mai scurt sau mai lung, dar totuşi după un timp care trebuie să fie măsurat, după cum ştim, în zile, este predat lumii eterice unde îşi urmează destinul său, astfel încât individualitatea împreună cu corpul astral îşi continuă peregrinarea mai departe în lumea spirituală. Şi aşa cum corpul fizic este părăsit aici, pe Pământ, de către individualitate, tot aşa se întâmplă şi cu corpul eteric uman. Acum, trebuie să ne fie clar că la şediniele spiritiste – şi în toată opera lui Sir Oliver Lodge avem de-a face cu şedinţe de spiritism – numai un cunoscător temeinic poate spune dacă este vorba de comunicarea cu adevărata individualitate sau numai cu cadavrul eteric eliminat, rămas în urmă. Acest cadavru eteric se află totuşi într-o comunicare continuă cu individualitatea. Atunci când se stabileşte pe calea ocolită a unui medium o legătură cu lumea spirituală, ea se face mai întâi cu corpul eteric şi nu poţi fi niciodată sigur dacă pe această cale se ajunge cu adevărat la individualitate. Cu siguranţă, este străduania epocii noastre de a găsi şi pentru lumea spirituală ceva asemănător cu experimentul de laborator, ceva ce să poată fi apucat cu mâinile, ceva ce să poţi avea nemijlocit prezent în lumea materială. Epoca noastră materialistă nu acceptă cu plăcere să meargă pe calea interioară pe care sufletul trebuie să se îndrepte spre lumea spirituală, pe calea pur spirituală. Ea vrea ca şi spiritul să se anunţe în mod material, ca acest spirit să coboare în lumea materială. Noi trăim toate fazele spiritualismului materialist, ale adresării materialiste către lumea spirituală.

Este cu totul posibil ca un corp eteric care se desparte de individualitatea umană propriu-zisă să manifeste un fel de viaţă proprie care pentru profan poate fi confundată cu viaţa individualităţii. Nu trebuie să se creadă, anume, că acest corp eteric, dacă a fost predat lumii eterice, ar prezenta numai reminiscenţe, numai amintiri, numai ecouri a ceea ce omul a trăit aici, ci el se prezintă ca o individualitate ce-şi continuă viaţa sa. El poate anunţa şi da la iveală lucruri cu totul noi. Şi totuşi cine crede că prin această relaţie cu corpul eteric ar fi în legătură cu individualitatea se află pe un drum greşit. Acest lucru este posibil mai ales când într-un cerc ca cel format în jurul lui Sir Oliver Lodge – erau membri ai familiei – sunt de faţă oameni care au îndreptat spre cel dispărut gânduri care existau în sufletul fiecărui membru al familiei. Îi sunt comunicate decedatului numeroase amintiri pe care acesta le primea pe calea ocolită a forţei mediumului, iar corpul eteric dă uneori răspunsuri cu totul izbitoare, ca şi cum ar veni de la individualitatea mortului. Şi totuşi este suficient să ai de-a face numai cu cadavrul eteric. Iar pentru cel care este familiarizat cu aceste lucruri este clar că oriunde se descrie cum prin intermediul mediumului ajung la membrii familiei lui Sir Oliver Lodge diferite comunicări din partea lui Raymond Lodge nu vorbeşte de fapt decât cadavrul eteric, fără ca individualitatea sa să se fi aflat în comunicare cu întregul cerc. Din această cauză, aşa cum am spus, pentru cel care este obişnuit cu mersul lucrurilor la astfel de şedinţe toate aceste comunicări nu sunt deosebit de frapante.

Întreaga poveste, probabil, nici nu ar fi făcut o impresie atât de mare asupra unui cerc larg şi nu ar continua să impresioneze dacă n-ar fi existat episodul cu fotografia. Căci acesta este ceva cu totul uimitor. Este totuşi imposibil ca într-un fel oarecare dintr-un cerc să fi putut porni gânduri, prin intermediul mediumului, spre corpul eteric – aşa cum în toate celelalte lucruri care se petrec la şedinţele spiritiste este posibil. Căci nimeni nu putea şti în Anglia ceva despre fotografii; acestea încă nu sosiseră atunci când s-a făcut comunicarea prin intermediul mediumului. În ciuda acestui fapt, este totuşi cât se poate de uimitor ca cineva care se interesează de atâta timp de astfel de lucruri şi care pe deasupra este un om de ştiinţă ca Sir Oliver Lodge, să nu ştie cum trebuie tratată o astfel de situaţie. Personal, m-am străduit să privesc atent această problemă şi acest lucru este posibil tocmai pentru că Sir Lodge este un savant, un om de ştiinţă care descrie, din această cauză, lucrurile într-un mod pe care te poţi baza; astfel încât nu avem de-a face cu un protocol oarecare de şedinţă spiritistă obişnuită, ci cu comunicarea unui om care descrie cu siguranţa unui om de ştiinţă obişnuit cu conştiinciozitatea ştiintifică pe care o dezvoltă un chimist în experimentele sale de laborator. Din această relatare făcută cu o conştiinciozitate ireproşabilă îţi poţi face o imagine completă asupra problemei. Trebuie numai să ştim despre ce este vorba.

Este întru totul uimitor ca cineva care are un interes neobisnuit prin faptul că este vorba de fiul său, cineva care se interesează de mulţi ani de aceste fenomene, aşadar un savant ca Sir Oliver Lodge, să nu ştie nimic despre ceea ce noi am descris în mai multe rânduri în cadrul ştiinţei noastre spirituale atunci când am expus formele atavice ale clarvederii ca premoniţie, ca deuteroscopie, căci în acest caz nu avem de-a face cu nimic altceva decât cu un caz cu totul special de deuteroscopie: Lucrurile stau astfel: avem de-a face cu un medium. Pentru acest medium lumea spirituală este deschisă, accesibilă într-un anumit mod – bineînteles prin forţe atavice; acest lucru îl ştim. Astfel de mediumuri, cu clarvederea lor, realizează salturi în spaţiu. Dar nu numai în spaţiu fac ei salturi în aşa-numita a doua vedere, ci şi în timp. Să luăm un caz foarte simplu, care a fost descris de sute şi sute de ori – puteţi citi despre cazurile descrise, dacă nu aţi trăit personal lucruri asemănătoare sau dacă nu le-aţi observat prin cunoştinţele dumneavoastră –, al cuiva care este special predispus să vadă ca într-un vis, dar în semiviziune, ca pe un eveniment viitor propriul său sicriu sau propria sa înmormântare. El moare după paisprezece zile. Deci a văzut un lucru care se va petrece abia după paisprezece zile. Poţi vedea nu numai popriul tău sicriu sau propria ta înmormântare, ci poţi vedea, de exemplu, o înmormântare străină sau poţi vedea cum după paisprezece zile sau trei săptămâni eşti chemat la ţară şi cazi de pe cal. Cazul este real. Cineva a văzut cu precizie acest lucru, a căutat să ia măsuri; dar lucrul s-a petrecut în ciuda lor. În acest caz avem de-a face cu o vedere peste timp. Ceea ce povesteşte Sir Oliver Lodge nu este nimic altceva decât un salt peste timp. Descrierea sa este în adevăr atât de precisă, încât verificarea ulterioară este perfect posibilă. Mediumul a văzut, prin forţa sa, evenimentul viitor. Când mediumul a vorbit, fotografia nu sosise, dar ea a venit după paisprezece zile, sau aproximativ paisprezece. Ea a fost arătată la toată lumea. Acest lucru s-a întâmplat mai târziu, dar mediumul a văzut acest lucru mai devreme. A fost o previziune, o deuteroscopie. Avem de-a face cu o previziune; acest lucru explică evenimentul. Aceasta n-are, aşadar, nici o legătură cu o comunicare între ceea ce se află în planul fizic şi ceea ce există în lumea spirituală.

Vedeţi cât te poate deruta străduania interpretării materialiste a relaţiilor spirituale din lume, cât poţi fi de orb faţă de ceea ce este real: În adevăr, nu este mai puţin o dovadă pentru realitatea unei lumi care se află dincolo de lumea simţurilor faptul că există o astfel de previziune. Cazul este interesant, numai că el nu poate fi valorificat pentru constatarea existenţei unei legături între cei vii şi cei morţi. Morţii trebuie căutaţi – dacă trebuie căutaţi sau este îngăduit să fie – pe o cale care este cu adevărat spirituală. Cu privire la această problemă vom mai încerca diferite abordări în viitorul apropiat, căci îmi propun să discut în curând tocmai problema relaţiilor dintre vii şi morţi sub diferite aspecte.

Eu v-am prezentat această scriere a lui Sir Oliver Lodge cu privire la sufletul fiului său Raymond Lodge pentru a vă arăta care este natura dorului după lumea spirituală, ce există, de fapt, însă poate fi numit un mod materialist al acestui dor. În fapt, Oliver Lodge este un savant materialist. Chiar dacă jinduieşte după lumea spirituală, el vrea să înveţe să cunoască această lume în acelaşi mod în care procedează cu lumea fizică şi cu lumea chimică. Aşa cum el cercetează în laborator legile chimice, tot aşa vrea aparent să aibă în faţa sa şi ceea ce se raportează la lumea spirituală. Iar calea pe care noi trebuie s-o recunoaştem ca fiind cea corectă îi este foarte străină, calea pe care porneşte sufletul în mod interior spre lumea spirituală şi pe care am descris-o de atâtea ori, aşa cum nu de puţine ori am descris ceea ce găseşte sufletul ca neprivind mai întâi prezentul şi care se află la baza lumii simţurilor fizice în care trăim. Putem cunoaşte întregul caracter materialist al timpului nostru tocmai prin străduniile care se îndreaptă spre lumea spirituală în mod materialist. Iar dacă mişcarea noastră trebuie să aibă sensul care decurge din legea evoluţiei necesare a umanităţii, atunci este necesar ca ea să sublinieze în mod categoric aspectul interior spiritual, spiritualul adevărat în opoziţie cu străduniile materialiste, adică cu străduniile absurde de a atinge lumea spirituală.

Şi de ce trebuie oare ca în prezent un cu totul alt mod decât cel materialist să cuprindă inimile cu adevărat, un mod pur spiritual? Această problemă trebuie s-o luăm în considerare în legătură cu un fapt la care ne-am referit în multe rânduri în cursul anilor şi care tocmai în aceste zile trebuie să ne fie apropiat, în aceste zile ale suferinţei şi ale încercărilor. Am identificat felul în care acest secol al XX-lea trebuie să aducă concepţia Christosului eteric printre oameni. Şi, am spus aceasta adeseori, pe cât este de adevărat că în vremea misteriului de pe Golgota Christos a umblat fizic printre oameni într-un anumit loc de pe Pământ, tot atât de real va umbla în secolul al XX-lea printre oameni pe tot Pământul Christosul eteric. Şi nu este îngăduit, dacă trebuie să nu păcătuim faţă de mântuirea Pământului, ca omenirea să treacă nepăsătoare pe lângă acest eveniment; ea trebuie să aibă atenţia necesară pentru ca un număr suficient de mare de oameni să fie pregătit să-L vadă cu adevărat pe Christos, care va veni şi care trebuie să fie văzut.

Un astfel de eveniment nu apare în mod brusc, aşa cum nici evenimentul de pe Golgota nu a venit brusc, ci a fost pregătit în cursul a treizeci şi trei de ani. Şi este foarte aproape momentul în care se va întâmpla ceva, dar acum în plan spiritual, care va avea pentru omenire o importanţă asemănătoare cu evenimentul de pe Golgota în plan fizic. Din această cauză nu veţi găsi că este de necrezut, dacă admiteţi în general faptul menţionat mai înainte, când se spune că el se află deja aici, de fapt, în forma în care va fi văzut în marea clipă a evoluţiei din secolul al XX-lea, că se pregăteşte marea clipă. Nu veţi găsi că este incredibil când, în vederea marii clipe, se spune: Această clipă se pregăteşte deja. Da, se poate spune: Pe cât de departe pare să fie omenirea în faptele ei actuale de starea de impregnare a Spiritului lui Christos în plan fizic, pe atât de aproape le este sufletelor Christosul care vine, dacă ar vrea să se deschidă. Iar ocultistul poate chiar să se refere la faptul că aproximativ în anul 1909 s-a pregătit într-un mod clar perceptibil ceea ce trebuie să vină; faptul că din anul 1909 trăim interior într-un timp foarte special. Şi este posibil în prezent, dacă urmăreşti aceasta, să fii foarte aproape de Christos, să-l găseşti pe Christos într-un cu totul alt mod decât l-au găsit epocile anterioare.

Un lucru poate surprinde, pe care trebuie să vi-l spun, oricât de simplu ar părea el, şi care este obţinut dintr-o percepţie profundă a timpului. Din păcate, în general, oamenii nu-şi reprezintă în mod destul de profund lucrurile trecute, şi mai ales ce s-a întâmplat cu sufletele umane în secolele anterioare. Lumea nu mai are în prezent o reprezentare corectă despre forţa impresiei pe care a făcut-o în primele secole creştine, chiar dacă într-un cerc mai restrâns decât mai târziu, poate nu evangheliile cunoscute azi, ci ceea ce se află scris în evangheliile cunoscute în prezent, despre emoţia interioară extrem de puternică a sufletelor. O dată cu trecerea veacurilor, impresia pe care o făcea ceea ce este scris în evanghelii a slăbit tot mai mult. Şi se poate spune deja, dacă nu ne lăsăm pradă iluziei: dacă un om are anumite intuiţii, dacă are o anumită forţă de presimţire, poate pătrunde prin cuvântul evangheliei la o reprezentare a ceea ce s-a întâmplat în timpul misteriului de pe Golgota; dar forţa uriaşă a cuvântului evangheliilor a devenit tot mai slabă şi nu mai acţionează în prezent în cercurile largi ale oamenilor, dacă nu ne lăsăm pradă iluziilor decât într-o mică măsură. Acest lucru nu se doreşte recunoscut, dar ar fi bine, pentru că acesta este adevărul, dacă s-ar vrea să se recunoască. Cum se întâmplă aceasta?

Pe cât este de adevărat că ceea ce pulsează prin evanghelii nu este cuvânt pământean, ci Cuvânt cosmic, Cuvânt ceresc, având o forţă interioară incomparabil mai mare decât orice altceva pe Pământ, tot pe atât de adevărat este că omenirea s-a înstrăinat, în sufletele sale, în acest timp de forma în care este fixat în evanghelii acest Cuvânt din timpul misteriului de pe Golgota. Gândiţi-vă numai la cât de infinit de greu vă este să înţelegeţi limba vorbită acum cinci sute de ani, când veniţi în mod întâmplător în contact cu ea. O traducere nu redă câtuşi de puţin ceea ce este cu adevărat prezent acolo. Evangheliile, în forma în care sunt accesibile în prezent unui om, nu sunt de fapt evangheliile originare, nu au forţa iniţială. Se poate ajunge la ele printr-o anumită intuiţie, aşa cum am spus, dar ele nu posedă aceeaşi forţă. Iar Christos a rostit Cuvântul care trebuie să pătrundă în modul cel mai profund în sufletul omului: Eu sunt cu voi în toate zilele până la sfârşitul zilelor Pământului. – Acesta este un adevăr, acesta este un adevăr. Într-o formă diferită, într-o formă deosebit de apropiată sufletului uman el se va afla în timpul din secolul al XX-lea, la care am făcut referire.

Din cele spuse acum, dumnevoastră veţi putea deduce că cel care se află în mijlocul acestor lucruri ca ocultist spune: El este aici! El este aici în aşa fel încât ştim în mod clar că el vrea, pentru copiii săi oamenii, încă mai mult decât a vrut în secolele ce s-au scurs. Evangheliile au vorbit până acum oamenilor în mod interior. Ele trebuiau să cuprindă sufletele. Din această cauză oamenii se puteau mulţumi cu credinţa, fără a înainta spre cunoaştere. Acest timp a trecut, el se află în urma noastră. Christos are cu totul alte intenţii pentru ca Împărăţia despre care a spus „Împărăţia mea nu este din această lume“ să se instaleze cu adevărat în acele părţi ale entităţii umane care nu sunt nici ele din această lume, ci aparţin altei lumi. Iar partea omului care nu este din lumea aceasta, aceea trebuie să caute în mod intensiv tocmai Împărăţia despre care Christos a spus aceasta.

Noi trăim în timpul în care acest lucru trebuie bine înţeles. Unele lucruri din evoluţia umanităţii se anunţă prin cel mai profund contrast. Şi în timpul nostru se anunţă ceva mare, important prin contrast. Căci o dată cu Christosul ce va fi prezent, Christosul ce va veni, sosește şi timpul în care oamenii vor învăţa, nu numai pentru sufletele lor, ci pentru ceea ce vor să întemeieze prin partea lor nemuritoare aici pe Pământ, cum să-l întrebe pe Christos. Christos nu este numai un suveran al oamenilor, El este un frate al omului care vrea să fie interogat, care vrea mai ales să fie întrebat, în timpurile care vin, în legătură cu toate detaliile vieţii. Ceea ce vor oamenii să întemeieze se face astăzi în sens opus. În prezent se produc evenimente în care oamenii par să fie cât se poate de departe de interogarea lui Christos. Cine se întreabă în legătură cu ceea ce se întâmplă – aşa trebuie să ne întrebăm: Ce spune despre acest lucru Christos? Cine pune această întrebare? unii afirmă că ei pun această întrebare, că în forma cum se pun în prezent întrebările ele sunt efectiv adresate lui Christos. Cu toate acestea, trebuie să vină timpul, nu poate fi departe, în care sufletul omenesc va pune, în partea sa nemuritoare pentru ceea ce vrea să întemeieze, întrebarea adresată lui Christos: Să se întâmple, să nu se întâmple?; timpul în care sufletul omului va simţi lângă sine pe Christos ca pe tovarăşul drag în situaţii precise ale vieţii şi de la care nu va primi numai mângâiere, numai forţă, ci şi soluţii pentru ceea ce trebuie să se întâmple. Împărăţia lui Christos nu este din această lume, dar trebuie să acţioneze în această lume, iar sufletele oamenilor trebuie să devină instrumentele Împărăţiei care nu este din această lume. Din acest punct de vedere trebuie să păstrăm o vedere de ansamblu asupra a cât de puţin se pune, în prezent, întrebarea care, pentru faptele şi evenimentele individuale, trebuie adresată lui Christos. Omenirea trebuie să înveţe însă să-L întrebe pe Christos.

Cum trebuie să se întâmple aceasta? Aceasta se poate întâmpla numai dacă îi învăţăm limba. Cel care înţelege sensul mai adânc a ceea ce vrea ştiinţa noastră a spiritului, acela nu vede în aceasta numai o ştiinţă teoretică privind tot felul de probleme ale umanităţii, privind mădularele fiinţei umane, reîncarnarea şi karma, ci el caută în ea şi o limbă cu totul specială, un mod de a se exprima despre lucrurile spirituale. Şi este mult mai important să învăţăm să vorbim interior, în gânduri, cu lumea spirituală, decât să ne însuşim gânduri teoretice. Căci Christos este cu noi în toate zilele, până la sfârşitul zilelor Pământului. Trebuie să învăţăm limba Sa. Şi prin această limbă – oricât ar părea ea de abstractă –, prin care auzim despre Saturn, Soare, Lună şi Pământ, despre diferite perioade şi timpuri şi despre alte taine ale evoluţiei, prin aceasta învăţăm noi înşine un limbaj în care ne putem bucura de întrebările pe care le punem lumii spirituale. Şi dacă învăţăm să vorbim corect interior în limba acestei lumi spirituale, atunci, dragi prieteni, se va dezvălui că Christos este lângă noi şi ne răspunde. Acest lucru trebuie să-l preluăm ca pe o mentalitate din mişcarea noastră de ştiinţă a spiritului, ca pe o senzaţie, ca pe un sentiment. De ce ne ocupăm de ştiinţa spiritului? Este ca şi cum trebuie să învăţăm vocabularul acelei limbi prin care trebuie să ajungem la Christos. Pentru cel care se străduieşte să gândească despre lume aşa cum o face ştiinţa spiritului, care încearcă să-şi supună mintea efortului necesar pentru a privi în tainele lumii aşa cum vrea ştiinţa spiritului, pentru acela se va degaja din fundamentul întunecat-obscur al tainelor lumii silueta lui Iisus Christos şi aceasta va fi pentru el forţa puternică în care va trăi: el va sta, cârmuind frăteşte alături, pentru ca să poată fi

puternic cu inima şi cu sufletul, să fie adaptat pentru sarcinile evoluţiei viitoare ale umanităţii. Din această cauză, dacă nu căutăm să ne însuşim ştiinţa spiritului numai ca învăţătură, ci şi ca limbă şi dacă aşteptăm apoi până când găsim în aceasta întrebările pe care ne este îngăduit să le punem lui Christos, El va răspunde, da, el va răspunde! Iar cel care va percepe, din profunzimile spirituale cenuşii în care se află în evoluţia umanităţii actuale, indicaţia pe care Christos o va da celui care o caută în viitorul foarte apropiat, va primi mari forţe sufleteşti, întăriri ale sufletului, impulsuri sufleteşti.

Rudolf Steiner

METAMORFOZĂ COSMICĂ ŞI UMANĂ

GA 175

CONFERINŢA a II-a

Berlin, 13 februarie 1917

Consideraţiile pe care le-am făcut aici acum opt zile au culminat în ideea că cercetătorului spiritului îi este bine cunoscut cum, în prezent, în ciuda faptului că în lumea exterioară mentalitatea materialistă a atins cea mai înaltă culme, noi ne aflăm din punct de vedere spiritual în perioada de început a unei dematerializări a gândurilor, a lumilor reprezentărilor, care în cursul timpului trebuie să conducă la o spiritualizare, la o pătrundere cu spirit a vieţii pământeşti ca atare. Căci ceea ce trebuie să conţină viaţa exterioară a planului fizic trebuie să fie înglobat mai întâi de unii şi apoi de tot mai mulţi oameni în înţelegerea spirituală, în cuprinderea spirituală. Iar ştiinţa spiritului trebuie să fie în această privinţă un început al faptului că oamenii se înalţă în sufletele lor la ceea ce sufletele pot deja atinge în prezent, la ceea ce viaţa exterioară fizică încă nu oglindeşte dar va trebui să reflecte, dacă vor ca Pământul să nu se înmlăştineze în declinul dezvoltării materialiste. S-ar putea descrie situaţia omului actual dacă am spune că sufletul său se găseşte, de fapt, în general, foarte aproape de lumea spirituală; dar reprezentările şi mai ales simţirea care derivă din concepţia materialistă despre lume şi din mentalitatea materialistă au ţesut un văl în jurul a ceea ce, luat în fond, se află azi foarte aproape de sufletul uman. Legătura existenţei fizice, pământeşti – în care omul actual, în ciuda anumitor declaraţii care se fac în alt sens, se află cu întreaga sa fiinţă –, legătura dintre această existenţă pământească materialistă şi lumea spirituală poate fi aflată de om atunci când acesta încearcă să dezvolte forţe interioare pline de curaj, pentru a înţelege nu numai ceea ce el poate afla prin faptul că se constituie în faţa simţurilor sale, ci şi ceea ce rămâne nevăzut, suprasensibil, dar cu care se poate uni şi o poate trăi, când este capabil să se trezească forţa sufletului într-atât încât să observe că în această forţă interioară a sufletului lui coexistă ceva spiritual suprauman.

Această legătură nu trebuie însă căutată aşa cum se caută în prezent legăturile umane în existenţa exterioară grosolan-sensibilă. Căci legătura dintre sufletul uman şi lumea spirituală se găseşte în forţele intime ale sufletului, în forţe pe care sufletul uman le dezvoltă atunci când manifestă o atenţie interioară tăcută, liniştită, atenţie pentru care omul trebuie să se educe din nou, după ce a fost obişnuit în era materialismului să nu acorde atenţie decât celor ce i se impune cu putere din afară, ceea ce într-o anumită măsură forţează capacitatea de concepere. Spiritul, care trebuie trăit în interior, nu-l frapează, el se lasă aşteptat şi te apropii de el când încerci să te pregăteşti pentru această apropiere. Când poţi spune despre lucruri ale lumii exterioare care se aşază în faţa simţurilor noastre, care se impun percepţiei exterioare: Ele vin, ele ne vorbesc, un cuvânt asemănător nu poate fi folosit pentru modul în care spiritul, lumea spirituală ajunge la noi. Întrucât limba actuală, aşa cum am spus şi alte ori, este mai mult sau mai puţin adaptată pentru lumea fizică exterioară, este greu să găseşti cuvinte care să fie o imagine precisă a ceea ce se află în faţa sufletului în lumea spirituală. Dar se poate totuşi încerca să se prezinte printr-un mod analog cât de diferit ajunge spiritualul la om, faţă de ceea ce este fizic. Ai spune că spiritualul este trăit, în timp ce în acelaşi moment în care îl trăieşti ai sentimentul că îi aduci mulţumiri. Prindeţi foarte precis sensul acestor cuvinte: îi mulţumeşti lumii spirituale.

Noi ne aflăm în faţa lumii fizice în aşa fel încât spunem: În faţa simţurilor noastre se întinde regnul mineral, din acesta se desprinde regnul vegetal, regnul animal şi apoi chiar regnul nostru, regnul uman. Iar în cadrul umanului ne simţim ca stând, într-un anumit sens, deasupra în seria acestor regnuri exterioare. Faţă de regnurile spirituale ne simţim ca stând dedesubtul lor, iar celelalte regnuri ridicându-se deasupra noastră, regnurile îngerilor, arhanghelilor şi arheilor etc. Noi ne simţim faţă de aceste regnuri în fiecare clipă ca fiind susţinuţi de ele şi, în fond, ca fiind mereu menţinuţi în viaţă. Mulţumeşti acestor regnuri. Ridici privirea spre ele în timp ce spui: Viaţa proprie, conţinutul propriu al sufletului se revarsă din gândurile pline de voinţă ale fiinţelor acestor regnuri şi ne formează încontinuu. Acest sentiment al aducerii mulţumirilor către regnurile superioare ar trebui să fie dezvoltat în mod tot atât de viu la om ca şi sentimentul că primim din afară impresii în percepţia fizică. Când aceste două sentimente – că lucrurile exterioare sensibile acţionează asupra noastră, iar ceea ce trăieşte în punctul central al fiinţei noastre se datorează ierarhiilor superioare – sunt la fel de vii în sufletul nostru, sufletul se găseşte în acel echilibru în care poate continua să perceapă în mod corect coacţionarea spiritualului cu fizicul, care are loc în mod continuu, dar care fără echilibrul dintre aceste două simţiri descrise nu poate fi perceput.

Evolutia în viitor trebuie să aibă loc astfel încât evoluţiei Pământului să i se adauge prin creştere, datorită prezenţei acestor două simţiri din sufletul uman, forţe care în vremea materialistă actuală nu se pot dezvolta. Legătura cu lumea spirituală a existat într-o formă în orice caz înceţoşată, numai în timpul originar al evoluţiei umanităţii. În acea perioadă a evoluţiei lor, oamenii nu aveau numai cele două stări pe care le au astăzi, veghe şi somn şi între ele visul haotic, ci prezentau o a treia stare mijlocitoare a adevărului care nu era numai o visare, ci o cuprindere în imagini, chiar dacă conştienţa era atenuată; o cuprindere în imagini, dar în imagini care corespundeau unui adevăr spiritual. Pentru dezvoltarea unei conştienţe pământeşti depline, ştim că acest fel de cuprindere trebuia să se retragă din om. Omul nu ar fi devenit liber dacă această stare ar fi persistat, dacă el nu ar fi fost expus tuturor pericolelor şi atacurilor ispitirilor materialismului. Dar omul trebuie să-şi regăsească din nou calea spre lumea spirituală, pe care trebuie s-o cuprindă în conştienţa pământească deplină.

Aceasta se leagă de complexe ample de reprezentări, care s-au modificat în cursul evoluţiei umanităţii cu toate schimbările la care ne-am referit acum. Convieţuirea cu sufletele plecate din lumea fizică era, de la sine înţeles, ceva simplu pentru vremurile străvechi ale omului, care nu trebuia demonstrată căci, în acea stare de conştienţă în care oamenii percepeau lumea spirituală în imagini, ei şi convieţuiau cu cei care erau într-un fel oarecare legaţi prin karmă cu ei în timpul vieţii şi trecuseră prin poarta morţii în lumea spirituală. Ei ştiau pur şi simplu că morţii sunt prezenţi; ei nu sunt morţi, ci trăiesc; ei trăiesc, dar într-o altă formă de existenţă. Ceea ce se percepe nu trebuie să fie mai întâi dovedit. Asupra nemuririi nu trebuia gândit în timpurile vechi, căci aşa-zişii morţi erau trăiţi, percepuţi. Dar şi alte influenţe importante avea convieţuirea cu morţii. Morţii găseau mai uşor decât în prezent posibilitatea – eu nu spun că în prezent nu o găsesc, ci spun că găseau mai uşor posibilitatea decât în prezent – de a se implica, prin oameni, căci aceasta este calea de a putea coacţiona aici, pe Pământ, la ceea ce se întâmplă. Astfel, ceea ce se întâmplă azi pe Pământ se întâmpla în acele vremuri străvechi ale umanităţii în aşa fel încât în impulsurile voliţionale ale omului, în ceea ce îşi propunea, în ceea ce făcea, acţiona împreună cu morţii.

Materialismul nu a adus numai reprezentări materialiste – acesta ar fi răul cel mai mic, căci reprezentările materialiste ca atare dăunează cel mai puţin –, materialismul a adus o cu totul altă formă a coexistenţei cu lumea spirituală. A devenit posibil în măsură mult mai mică ca aşa-zişii morţi să se implice prin aşa-numiţii oameni vii, aici, în evoluţia Pământului. Omenirea trebuie să se întoarcă din nou la această legătură cu morţii. Acest lucru va deveni însă posibil numai dacă omenirea învaţă într-o oarecare măsură să înţeleagă limba morţilor. Iar limba în care te poţi înţelege cu morţii nu este alta decât aceea a ştiinţei spiritului. Desigur, la început lucrurile arată ca şi cum ceea ce mijloceşte ştiinţa spiritului ar fi mai mult sau mai puţin un savantlâc spiritual, despre evoluţie cosmică, despre evoluţia umanităţii, despre alcătuirea naturii umane, care sunt poate lucruri despre care unii ar spune că pe ei nu-i interesează; ei ar dori să audă alte lucruri care le-ar încălzi inima, le-ar creşte dispoziţia sufletească. Desigur, ultima este o pretenţie acceptabilă, este vorba de a şti cât de departe ajungi în contextul general cu un anumit fel de satisfacţie dată de o astfel de pretenţie. Aparent noi învăţăm să cunoaştem cum s-a dezvoltat Pământul pe Saturn, Soare, Lună, cum s-au desfăşurat diferitele epoci culturale pe Pământ, cum este articulată entitatea omului. Dar în timp ce ne dăruim gândurilor numai aparent abstracte, în realitate foarte concrete, în timp ce ne străduim să gândim astfel încât aceste lucruri să se afle cu adevărat în imagini în faţa sufletelor noastre, noi învăţăm să ne mişcăm cu un anumit fel de gânduri şi reprezentări, pe care nu le putem aduce pe altă cale sufletelor noastre. Când simţim corect cum întregul nostru mod de reprezentare devine altfel prin faptul că ne ocupăm cu astfel de aspecte ale ştiinţei spiritului, vine un timp când găsim că este la fel de absurd să spunem: Nu ne interesează să ne ocupăm de astfel de lucruri, aşa cum am găsit că ar fi absurd ca un copil să spună: Nu mă interesează A B C-ul care-mi este indiferent, ci vreau să pot vorbi! Faţă de ceea ce ne mijloceşte limba vie, ceea ce trebuie să unească copilul cu existenţa sa corporală este tot ceva abstract, aşa cum abstract este şi ceea ce furnizează ştiinţa spiritului ca reprezentări ce se adaugă la ceea ce vine din gândire, din întreaga reprezentare şi simţire a sufletului sub influenţa acestor reprezentări preluate din ştiinţa spiritului.

Pe lângă toate acestea este necesar să avem răbdare şi să preluăm ceea ce ştiinţa spiritului are prin conţinutul ei de viaţă şi nu prin conţinutul său abstract. Această atitudine cu privire la ce avem acum în vedere este încă departe de omul actual. În altă privinţă, în mod natural, desigur, el este aproape. Căci omul actual este obişnuit să fie cât se poate de mulţumit dacă şi-a adus în faţa sufletului o dată un anumit lucru, o operă de artă într-un domeniu oarecare sau un conţinut ştiinţific oarecare. Iar când acelaşi lucru îi apare pentru a doua oară, în prezent este obişnuit să spună: Acest lucru îl cunosc deja, m-am ocupat o dată de el. – Aceasta este viaţa în abstracţiune. Într-un alt domeniu, în care viaţa este luată drept conţinut vital, drept adevăr vital, nu se procedează tot astfel. Căci nu va fi uşor să găsim un om căruia să-i propunem un dejun şi care să se scuze spunând că nu ar vrea să mănânce pentru că a mâncat ieri sau alaltăieri. În această privinţă omul face mereu acelaşi lucru. Viaţa trăieşte prin repetarea aceluiaşi lucru. Dacă spiritualul trebuie să devină cu adevărat viaţă – şi fără a deveni viaţă nu ne poate pune în legătură cu lumea spirituală universală –, el trebuie să fie cumva format din nou după ceea ce au creat tot din spirit legile vieţii în lumea fizică, care este însă încremenită. Şi conştientizăm în special faptul că se întâmplă cu sufletul nostru multe lucruri atunci când lăsăm să acţioneze asupra acestuia, într-o cadenţă ritmică, impresii care presupun o anumită libertate a gândirii, o anumită emancipare a gândirii faţă de lumea fizică. Tot ajutorul, toată mântuirea evoluţiei spirituale a oamenilor – dacă avem dreptul să folosim acest cuvânt sentimental – depind de faptul dacă omul face efortul să nu ia spiritul numai în sensul în care este luat în prezent, ceea ce poate fi caracterizat prin exprimarea: O, pe acesta îl cunosc, eu m-am ocupat deja de el, ci să aibă în vedere sensul vieţii, care este mereu legată de repetare, cu producerea aceleiaşi acţiuni în acelaşi loc. Dacă avem grijă să ne pătrundem sufletul cu viaţă spirituală creşte şi capacitatea noastră de atenţie spirituală interioară. Ea devine atât de intimă încât putem focaliza acele momente importante în care se pot dezvolta la maximum legăturile cu lumea spirituală care vorbesc inimii. De exemplu, momente importante pentru relaţia cu lumea spirituală sunt acela al adormirii şi cel al trezirii. Momentul adormirii este, la început, mai puţin rodnic pentru omul care se află la începutul evoluţiei sale spirituale, tocmai pentru motivul că după acesta eşti adormit şi conştienţa este atât de tulbure prin atenuarea sa încât nu mai percepi spiritualul. Dar poate deveni foarte rodnic momentul trecerii de la somn la starea de trezie dacă ne obişnuim să nu îl parcurgem pur şi simplu fără a-i acorda atenţie, ci încercăm să ne trezim în aşa fel încât să devenim conştienţi, dar fără ca lumea exterioară să ne întâmpine imediat cu brutalitatea ei dură. În această privinţă, în tradiţii populare care vin din timpuri vechi se află multe lucruri corecte dar care în prezent sunt puţin înţelese. Poporul simplu, care nu a prins încă o spoială de cultură intelectuală, spune: Când te trezeşti, să nu priveşti imediat în lumină. Adică să nu ai din afară o impresie brutală, ci să rămâi un timp în starea de trezie, dar să nu primeşti încă impresii din lumea exterioară.

Dacă respecţi acest lucru, rămâne posibilitatea să vezi în acest moment al trezirii cum vin spre noi morţii cu care suntem legaţi karmic. Ei nu vin spre noi numai în acest moment, dar acum îi putem percepe cel mai bine. Şi în această clipă noi nu conştientizăm numai acest lucru, ci conştientizăm şi ce se întâmplă în timpul din afara acestui moment între cei morţi şi noi. Căci percepţia lumii spirituale nu este legată de timp, aşa cum este percepţia lumii fizice. În acest fapt se află chiar o dificultate cu privire la conceperea lumii spirituale şi a esenţei sale. O clipă de percepere ne poate dezvălui, instantaneu, ceva ce se extinde asupra unui interval de timp amplu. Dificultatea rezidă în a avea o suficientă prezenţă spirituală pentru a cuprinde într-un moment ceea ce se întinde pe perioade lungi de timp. Căci momentul poate trece în *status nascens*, aşa cum se întâmplă în general. În acest caz, în momentul percepерii lucrul a şi fost uitat. Aceasta este mai ales o dificultate a cuprinderii lumii spirituale. Dacă această dificultate nu ar fi prezentă, mai cu seamă în perioada actuală, foarte mulţi oameni ar recepta impresiile lumii spirituale.

Dar şi în alte momente ale vieţii există posibilitatea ca lumea spirituală să pătrundă în noi. De exemplu, de câte ori dezvoltăm un gând în aşa fel încât acesta să ţâşnească din noi. Dacă ne lăsăm pur şi simplu în voia vieţii, dacă înotăm prin viaţă în felul acesta, există o mică probabilitate ca lumea spirituală adevărată, lumea spirituală interior vie să acţioneze în noi; dar în clipa în care avem o iniţiativă interioară a noastră, atunci când suntem puşi în faţa unei decizii pe care trebuie s-o luăm, fie chiar şi în legătură cu lucruri minore, atunci a sosit momentul cel mai favorabil pentru ca morţii legaţi karmic de noi să pătrundă în sfera conştienţei noastre. Asemenea clipe nu trebuie să fie importante în sensul în care un lucru este „important" în viaţa exterioară materială. În realitate, uneori ceea ce este important pentru experienţa spirituală poate să nu pară important în viaţa exterioară. Dar pentru cel care străvede astfel de lucruri, pare deosebit de clar că astfel de evenimente, care din perspectivă exterioară sunt poate lipsite de importanţă, privite din punct de vedere interior apar ca fiind deosebit de importante, fiind condiţionate karmic. În felul acesta este necesar să luăm în considerare procese sufleteşti mai intime, dacă vrem să ajungem la înţelegerea lumii spirituale. Astfel, este posibil ca un om să meargă pe stradă sau să stea aşezat în camera sa şi să se producă o detunătură neaşteptată, un sunet neaşteptat. El se sperie. Poate urma o clipă de reflectare după aceasta, care-i arată că în timpul în care s-a speriat i-a fost dezvăluit un lucru important din lumea spirituală. Acestor întâmplări trebuie să li se acorde toată atenţia. În general, omul nu acordă atenţie acestor lucruri pentru că el se gândeşte numai cât de mult s-a speriat. Din această cauză este atât de important să se obţină echilibrul sufletesc, în felul în care este menţionat în finalul cărţii ***Teosofia***, sau în ***Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare?*** [5] (tradusă în limba română şi cu titlul de *Treptele iniţierii*, *n.tr.*). Căci dacă obţii acest echilibru al sufletului nu eşti atât de perplex după sperietură încât să nu te dăruieşti decât acestei trăiri şi ţi se va impune, chiar şi dacă în mod intim, ce ai trăit de fapt într-o clipă, aparent nesemnificativă, ca aceasta, dar deosebit de importantă.

Toate acestea sunt desigur începuturi, care trebuie să fie dezvoltate. În timp ce dezvoltăm aceste lucruri, atenţi la momentul trezirii, atenţi la momentul în care suntem zguduiţi, scuturaţi din afară într-un sens oarecare, noi învăţăm să găsim legătura cu marele Cosmos, care este substanţial şi spiritual, în care noi ne aflăm ca membru constituent şi din care ne tragem; noi ne-am tras din el, dar cu scopul de a deveni oameni liberi, având totuşi obârşia în el. În adevăr, lucrurile stau aşa cum omul le-a luat în considerare din timpul străvechi, şi anume, el nu

umblă pe Pământ ca o fiinţă pierdută, întru câtva ca un eremit al Universului, aşa cum se crede în prezent. Este adevărat ceea ce a admis omul străvechi, că el este un membru al marelui context cosmic, aşa cum un deget este un membru al întregului nostru organism. Acest sentiment este astăzi pierdut, cel puţin majoritatea oamenilor nu-l au, acela de a fi un membru al marelui organism cosmic, în măsura în care, ca element spiritual, el se trăieşte pe sine într-o lume vizibilă. Cu toate acestea, în prezent, o reflectare ştiinţifică obişnuită l-ar putea învăţa pe om că el, împreună cu viaţa sa, este un astfel de membru al întregii ordini universale în care se află ca organism. Să luăm în considerare ceva foarte simplu, pe care fiecare din noi îl poate obţine printr-un calcul simplu.

Ştim cu toţii că Soarele răsare primăvara, la 21 martie, într-un anumit punct al cerului pe care îl numim punct echinocţial. Mai ştim însă şi că acest punct echinocţial nu este acelaşi în fiecare an, ci că el avansează. Ştim că Soarele răsare acum, în Peşti. Înainte de secolul al XV-lea el răsărea în Berbec. Astronomia a păstrat obiceiul de a spune „în Berbec", dar acest lucru nu corespunde realităţii. Această observaţie colaterală nu este necesară în acest moment. – Aşadar, punctul echinocţial; Soarele răsare primăvara mereu cu un anumit avans. Este uşor de văzut că într-o anumită perioadă de timp el a parcurs tot Zodiacul. Timpul necesar pentru ca Soarele să parcurgă întregul Zodiac prin poziţia punctului echinocţial este de aproximativ 25 920 de ani. Aşadar, dacă cunoaşteţi punctul echinocţial dintr-un anumit an, în anul următor el va avansa, apoi în anul următor va fi într-o poziţie şi mai avansată. După ce vor trece 25 920 de ani, punctul echinocţial se va reîntoarce la acelaşi loc. Aşadar, 25 920 de ani reprezintă pentru sistemul nostru solar o perioadă deosebit de importantă: Soarele realizează un pas cosmic, în timp ce punctul echinocţial se reîntoarce în acelaşi loc. Platon, marele filosof grec, a numit aceşti 25 920 de ani an cosmic numit curent marele an cosmic platonician. Uimitor este – chiar uimitor de profund atunci când pătrunzi în această minune – următorul fapt.

În mod normal, omul face 18 inspiraţii într-un minut. Acest lucru suferă modificări: în copilărie ele sunt ceva mai multe, la bătrâneţe ceva mai puţine, dar în perioada adultă ele sunt, la omul normal, în medie, în număr de 18. Să calculăm numărul de respiraţii efectuate într-o zi. Este un calcul simplu: 18 înmulţit cu 60 ne furnizează numărul de respiraţii dintr-o oră, 10 080; înmulţit cu 24 de ore într-o zi ne furnizează numărul de 25 920 de respiraţii dintr-o zi, Vedeţi din acest fapt că aproximativ acelaşi număr dirijează atât ziua umană referitor la respiraţia omului cât şi marele an cosmic în ceea ce priveşte peregrinarea punctului echinocţial prin Zodiac.

Acesta este unul dintre martorii care ne arată că atunci când spunem: microcosmosul – imagine a macrocosmosului nu folosim pur şi simplu un mod de exprimare mistic-întunecat, general, înceţoşat, ci că omul este cu adevărat condus într-o activitate importantă de care depinde viaţa sa în fiecare clipă în aceeaşi măsură în care este condus şi Soarele pe orbita sa, în care se află prins.

Dar să mai avem în vedere şi un alt aspect: vârsta patriarhală, cum este ea numită în mod obişnuit, este de 70 de ani omeneşti. 70 de ani nu reprezintă desigur un număr obligatoriu pentru om. Este de la sine înţeles că poţi deveni mult mai bătrân, dar omul este, de fapt, o fiinţă liberă şi depăşeşte uneori cu mult acest punct-limită. Dar să rămânem la acest timp al patriarhilor şi să spunem: Omul trăieşte în medie, în mod normal, 70 până la 71 de ani. Dacă cercetăm câte zile reprezintă aceşti ani, avem pentru fiecare an 365,25 de zile. Dacă înmulţim această cifră cu 70, obţinem 25 567,5; iar dacă înmulţim cu 71 am obţine 365,25 x 71 = 25 932,75. Vedeţi, în cazul celor 70 de ani obţinem 25 567,5 zile, iar în cazul celor 71 de ani, 25 932,75 de zile. Din aceasta rezultă că punctul temporal în care viaţa umană cuprinde exact 25 920 de zile se află între 70 şi 71 de ani, aceasta fiind viaţa patriarhală, care cuprinde 25 920 de zile. Aveţi astfel determinată ziua umană prin aceea că el are 25 920 de respiraţii. Aveţi timpul de viaţă uman determinat prin aceea că el numără 25 920 de zile.

Să mai cercetăm ceva, care acum devine uşor de realizat. Veri accepta că dacă împart 25 920, de care are nevoie punctul vernal (o altă denumire pentru punctul echinocţial, n.tr.) pentru a parcurge Zodiacul, la 365,25, obţin aproximativ 70 sau 71. Eu obţin 70 sau 71 prin înmulţire. Aceasta înseamnă că dacă tratez anul platonician încât el se prezintă ca un an mare, şi-l împart astfel încât să obţin o zi mare voi obţine ceea ce este o zi pentru anul platonician. Ce este aceasta? Este o viaţă umană. O viaţă umană se comportă faţă de anul platonician ca o zi umană faţă de un an.

Aerul ne înconjoară. Noi îl inspirăm şi îl expirăm. El este astfel reglat cantitativ încât în timp ce este respirat de 25 920 de ori ne furnizează o zi din viaţă. Dar ce reprezintă o zi din viaţă? O zi din viaţă constă în aceea că eul nostru şi corpul astral pleacă şi se întorc din nou, astfel încât zi de zi se succede o ieşire şi o întoarcere a eului şi a corpului astral, aşa cum respiraţia pătrunde înăuntru şi iese afară. Mulţi dintre prietenii noştri îşi vor aminti că eu, pentru a clarifica acest aspect, am comparat, în conferinţe publice pe care le-am ţinut, această alternanţă de veghe şi somn cu o lungă respiraţie. Aşa cum în cazul respiraţiei noi inspirăm şi expirăm aerul, tot aşa şi prin trezire şi adormire corpul nostru astral şi eul pătrund şi ies în şi din corpul eteric şi corpul fizic. Cu aceasta însă nu spunem nimic altceva decât că există o fiinţă sau poate fi preconizată o fiinţă care respiră aşa cum noi respirăm într-o optsprezecime de minut, o fiinţă care respiră şi a cărei respiraţie înseamnă ieşirea şi pătrunderea corpului nostru astral şi a eului în structurile eterice şi fizice. Această fiinţă nu este nimie altceva decât fiinţa Pământului cu adevărat vie. În timp ce Pământul trăieşte zi şi noapte, el respiră, iar respiraţia lui poartă somnul şi veghea noastră pe aripile lui. Şi acum luaţi procesul respirator al unei alte fiinţe mai mari, Soarele, care se învârte în spaţiu. Aşa cum Pământul petrece o zi cu eliberarea şi reluarea eului şi corpului astral din şi în om, tot astfel şi fiinţa care corespunde în plan spiritual Soarelui produce omul; căci cei 70 până la 71 de ani sunt aici, aşa cum am verificat, o zi a anului solar, a marelui an platonician. Întreaga noastră viaţă umană este o inspiraţie şi o expiraţie a acestei mari fiinţe, căreia îi este repartizat anul platonician. Noi avem o mică respiraţie într-o optsprezecime de minut, care ne reglează viaţa; ne aflăm integraţi în viaţa Pământului a cărui respiraţie cuprinde o noapte şi o zi: aceasta corespunde ieşirii şi intrării eului şi a corpului nostru astral din şi în corpul nostru eteric şi fizic; noi înşine suntem inspiraţi şi expiraţi de marea fiinţă căreia îi corespunde ca viaţă proprie, iar viaţa noastră este o respiraţie a acestei mari fiinţe. Acum vedeţi cum ne aflăm în macrocosmos, înglobaţi în acesta ca un microcosmos, subordonaţi aceleiaşi legităţi cu privire la fiinţa universală, aşa cum respiraţia din noi este subordonată fiinţei noastre umane. Aici totul este condus de număr şi măsură. Dar ceea ce este grandios, important şi care ne pătrunde adânc în inimă este faptul că numărul şi măsura conduc în acelaşi mod marele Cosmos, macrocosmosul şi microcosmosul. Nu este un simplu mod de exprimare, nu este numai ceva resimţit în mod mistic, ci ceva care ne învaţă chiar contemplarea plină de înţelepciune a lumii, că noi ne aflăm ca microcosmos în macrocosmos.

Când faci asemenea calcule foarte simple – căci ele pot fi realizate cu numerele ştiinţifice cele mai simple – şi când nu ai o inimă ca o bucată de lemn, ci o inimă simţitoare pentru tainele existenţei cosmice, atunci şi expresia: Ne aflăm plasaţi în Univers încetează de a mai fi o simplă propoziţie abstractă; ea devine o propoziţie foarte vie. Înfloreşte o cunoaştere, o simţire şi îşi poartă roadele impulsurile voliţionale, iar întregul om participă la marea viaţă a existenţei divine. Dar aceasta este calea prin care găsim într-o oarecare măsură conectarea la lumea spirituală şi această cale trebuie să fie aflată în perioada la care am făcut referire în ultima expunere, perioada în care Christos umblă pe Pământ în plan eteric. În final, am indicat chiar şi anul în care El a început să peregrineze pe Pământ în plan eteric. El trebuie să fie găsit! Oamenii trebuie să se obişnuiască să conştientizeze însă mai întâi contextul, contextul intim care rezultă chiar din existenţa universală şi care trebuie să determine, atunci când este conştientizat, nevoia, trebuie să apară impulsul puternic de a căuta această conexiune cu lumea spirituală. Căci nu va mai dura mult timp până când oamenii vor fi cel puţin constrânşi să recunoască următorul fapt. Poţi să conteşti existenţa lumii spirituale, dacă ai înţelegerea tocită prin influenţa materialismului, dar nu poţi distruge în interiorul fiinţei tale forţele care sunt capabile să caute o conectare la lumea spirituală. Te poţi înşela cu privire la existenţa unei lumi spirituale, dar nu poţi distruge forţele existente în suflet care sunt apte a aduce pe om în legătură cu lumea spirituală. Aceasta are însă drept consecinţă un lucru foarte

important, ceva care ar trebui luat în serios tocmai în vremea noastră: forţele care se află aici acţionează chiar şi atunci când le negi existenţa. Materialistul nu interzice ca forţele care se îndreaptă spre spiritual să acţioneze în sufletul său; ele acţionează. Aşadar, puteţi spune dumneavoastră, cineva poate fi materialist, iar forţele îndreptate spre spiritual totuşi acţionează în el. Da, aşa stau lucrurile. Ele acţionează în el. Şi ce realizează ele? Forţele care sunt aici pot fi, de fapt, reprimate cu privire la influenţa lor primordială proprie; atunci ele se transformă însă în alte forţe. Iar când forţele care se îndreaptă spre spiritual nu sunt utilizate pentru căutarea înţelegerii spiritualului – acum eu spun că pentru căutarea „înţelegerii" spiritualului la început nu este nevoie de mai mult –, dacă aceste forţe nu sunt folosite în acest scop, atunci ele se transformă în forţă de iluzionare în viaţa umană. Atunci ele acţionează în aşa fel încât omul se dăruieşte în viaţa obişnuită celor mai diferite iluzii posibile asupra lumii exterioare. Nu este lipsit de importanţă să se recunoască, căci în nici o perioadă oamenii nu au dat curs fanteziei ca în vremea noastră, deşi ei nu iubesc fantezia. Fantezia nu se extinde numai la anumite domenii. Şi dacă am începe să dăm exemple despre modul cum oamenii fantazează în timp ce ei vor să fie numai realişti, materialişti, am putea arunca în adevăr lumină asupra tuturor domeniilor posibile; nu am mai ajunge la un capăt. Dacă, de exemplu, ne îndreptăm privirea spre ceea ce au prevăzut, să spunem, unii oameni politici despre mersul evenimentelor în lume, pentru o perioadă de câteva săptămâni şi am compara cu ce s-a întâmplat în realitate, vom afla că de mulţi ani forţa de iluzionare nu este deloc mică.

Putem cerceta toate domeniile vieţii în acest mod; este uimitor cum absolut în toate privinţele vom găsi în prezent capacitatea de iluzionare dezvoltată la un nivel extraordinar. Această capacitate de iluzionare conferă concepţiilor despre viaţă şi mentalităţii privitoare la viaţă a oamenilor orientaţi spre materialism ceva copilăros, ca să nu spunem copilăresc. Când conştientizăm în prezent ce ţine de faptul ca oamenii să înţeleagă un lucru oarecare, ce ţine de faptul de a se lovi de adevăr, vom obţine o noţiune asupra a ceea ce noi numim aici „copilăros", pentru a nu spune „copilăresc". Aşa stau lucrurile. Când oamenii se întorc de la lumea spirituală, ei trebuie să plătească acest lucru cu aceea că devin apţi să se iluzioneze, cu pierderea posibilităţii de a avea noţiuni corespunzătoare asupra adevărului fizic exterior desfăşurării realităţii. Ei trebuie să-şi dezvolte proprietatea de a produce fantezii într-un alt domeniu, pentru că nu vor să ţină seama de adevăr – indiferent că se referă la viaţa spirituală sau fizică.

V-am citat o dată un exemplu uşor de înţeles, care chiar dacă este expus pro domo este totuşi un exemplu tipic: se pot găsi mereu oameni care condamnă acea ştiinţă a spiritului pe care eu o reprezint [6]. De ce, aceasta o explică cei implicaţi prin faptul că spun: Acest om produce tot felul de fantezii! Iar acest lucru nu este permis, numai să fantazezi! – Aşadar, oamenii nu vor să meargă împreună spre lumea spirituală adevărată, deoarece consideră acest lucru o fantezie şi ei dispreţuiesc elaborarea de fantezii. Apoi ei mai adaugă acestei atitudini tot felul de considerente care au tot atâta corespondenţă cu adevărul câtă are albul cu negrul, de exemplu, privitor la originea mea, sau la felul în care am făcut un lucru aici sau acolo. Aici, ei desfăşoară fantezia cea mai curajoasă. Atunci vedeţi aşezate alături fuga de lumea spirituală şi aptitudinea de a da naştere la fantezii! Cel implicat nu observă acest lucru, dar se întâmplă în mod legic. O anumită cantitate de forţă este orientată aici spre lumea fizică. Dacă nu este folosită cantitatea orientată spre lumea spirituală, aceasta se îndreaptă spre lumea fizică, nu pentru a cuprinde adevărul şi realul, ci pentru a-l prăbuşi acolo pe om în iluzii despre viaţă.

Acest lucru nu poate fi observat imediat în cazuri izolate, astfel încât să poţi spune: Aha, asta este el; va fi prăbuşit prin repulsia sa faţă de lumea spirituală în iluzii! – Astfel de exemple se găsesc, dar ele trebuie căutate; însă faptul că ele nu pot fi depistate fără efort se datorează realităţii că viaţa este complicată şi un lucru îl influenţează pe celălalt. Lucrurile stau întotdeauna astfel, încât sufletul mai puternic îl influenţează pe cel mai slab. De aceea, atunci când găseşti la un suflet o forţă de iluzionare, fundamentul acestei capacităţi de iluzionare se găseşte într-o ură sau o repulsie faţă de lumea spirituală; acestea nu trebuie să existe în sufletul care se iluzionează, ci pot fi sugerate. Căci în domeniile spirituale forţa contagioasă este mult mai mare decât în orice domeniu fizic.

Felul în care aceasta este legată în general de karma umană, mai ales modul în care asemenea lucruri, atunci când cercetezi şi focalizezi această importantă lege a metamorfozei forţelor sufleteşti, o metamorfoză, o transformare a forţelor orientate spre spiritual în forţă de iluzionare, cum acţionează în contextul vieţii, şi de condiţiile de dezvoltare a prezentului nostru şi de viitorul apropiat, va constitui obiectul expunerii noastre viitoare; atunci vom continua să expunem cele prezentate azi şi vom face legătura cu misteriul christic şi îl vom lega de timpul prezent, pentru a obţine unele perspective ale importanţei concepţiei spirituale, în general.

Rudolf Steiner

METAMORFOZĂ COSMICĂ ŞI UMANĂ

GA 175

CONFERINŢA a III-a

Berlin, 20 februarie 1917

A modela foarte practic, în sensul cel mai nobil, ceea ce putem obţine ca rod al ştiinţei spiritului poate conduce la senzaţia că în omul obişnuit, exterior, există omul interior, care pentru reprezentarea obişnuită este un al doilea om. În această privinţă noi suntem alcătuiţi cu adevărat cu toţii ca oameni din două entităţi, dintre care una din entităţi, alcătuită mai mult din corpul nostru fizic şi din corpul nostru eteric, aparţine lumii exterioare; lume exterioară în sensul că acest corp fizic şi într-un anumit sens şi corpul eteric sunt modelări şi copii, sunt revelaţii ale entităţilor divin-spirituale care ne înconjoară încontinuu. În entitatea lor adevărată, corpul nostru fizic şi corpul nostru eteric nu sunt aşa cum le cunoaştem mai întâi ca oameni, sunt imagini, nu ale noastre, nu ale adevărului nostru, ci imagini se poate spune ale zeilor care se trăiesc prin aceea că, aşa cum noi oamenii producem acţiunile noastre, ei produc corpul nostru fizic şi corpul nostru eteric şi determină dezvoltarea acestora. Omul interior este de aşa natură încât îi sunt mai apropiate corpul astral şi eul. Pentru Cosmos, acest eu şi corpul astral sunt mai tinere decât corpul fizic şi cel eteric. Acest lucru îl ştim din comunicările care sunt consemnate şi în ***Ştiinţa ocultă*** [7]. Acest eu şi corpul astral sunt ceea ce parcă odihneşte în albia care ne este pregătită de entităţile spiritual-sufleteşti care pătrund şi revelează Universul. Iar acest eu şi corpul astral trebuie să se înalţe treptat prin experienţele parcurse, prin încercările şi prin meandrele destinului pe care le parcurg prin intermediul corpului fizic şi eteric la treptele de evoluţie pe care am învăţat să le cunoaştem.

Ne aflăm, aşadar, în relaţii cât se poate de intime cu întregul Univers, cu întregul Cosmos, în relaţii ca cele pe care le-am văzut ultima oară dintr-o schiţă de calcul făcută în grabă; ele pot fi chiar calculate, pot fi prezentate în cifre care se exprimă, desigur, şi în multe alte feluri, dar care, spre surprinderea noastră, se lasă exprimate în numere ca acela al respiraţiilor unui om într-o zi şi care este acelaşi cu numărul de ani necesar punctului echinocţial al Soarelui pentru a reveni la vechiul său loc. Astfel de descoperiri numerice, când le pătrundem cu sentimentul, ne pot umple de un fior, de un fior sfânt cu privire la apartenenţa noastră la un Univers divin-spiritual, aşa cum se revelează în toate manifestările exterioare.

Dar din acest fapt reiese cu multă profunzime că noi suntem microcosmosul, lumea mică care este formată, manifestată din lumea mare atunci când ne îndreptăm privirea spre fapte pe care le vom lua în vedere azi, fapte pe care aş vrea să le numesc cele trei întâlniri ale sufletului uman cu fiinţa Universului. Despre aceste trei întâlniri aş vrea să vă vorbesc azi.

Ştim cu toţii că aşa cum circulăm ca oameni ai Pământului purtăm cu noi corpul fizic şi corpul eteric, corpul astral şi eul. Fiecare din aceste două entităţi pe care le-am amintit poartă, la rândul lor, în ele două subentităţi: omul mai mult exterior, corpul fizic şi corpul eteric, omul mai mult interior, eul şi corpul astral. Mai ştim şi că omul va evolua în continuare. Pământul va ajunge la un sfârşit. El va continua să-şi urmeze evoluţia prin etapele Jupiter, Venus şi Vulcan. În acestea, omul va urca din treaptă în treaptă. Eului său i se va adăuga, după cum ştim, o entitate superioară care se va manifesta în el: sinea spirituală se va dezvolta în cursul evoluţiei jupiteriene care va succeda evoluţiei noastre terestre. Spiritul vieţii se va manifesta plenar în om în perioada Venus, iar omul-spirit propriu-zis se va manifesta în cursul perioadei Vulcan. Privind spre marele viitor cosmic al omenirii, noi vedem, aşadar, această evoluţie în trei trepte a sinei spirituale, a spiritului vieţii, a omului-spirit. Dar aceste trei trepte, care se vor manifesta în evoluţia noastră viitoare, se află şi în prezent într-o anumită relaţie cu noi, chiar dacă nu sunt încă deloc dezvoltate; ele se află închise în sânul entităţilor divin-spirituale, pe care le-am cunoscut ca ierarhii superioare. Ele ne sunt dăruite din fiinţa acestor ierarhii superioare. Iar în prezent noi ne aflăm deja în relaţie cu aceste ierarhii superioare, care ne vor dărui sinea spirituală, spiritul vieţii şi omul-spirit. Astfel încât putem spune simplu: Ne aflăm în relaţie cu ceea ce trebuie să vină în viitor, cu sinea noastră spirituală, în loc de a folosi expresia complicată: Ne aflăm în relaţie cu ierarhia îngerilor. Şi în loc să spunem: Ne aflăm în relaţie cu arhanghelii, spunem: Ne aflăm în relaţie cu spiritul vieţii care va veni în viitor etc.

În fapt, noi oamenii suntem într-o anumită privinţă mai mult, acum chiar din punct de vedere al planului structural – iar în lumea spirituală schemele structurale înseamnă ceva mult mai înalt decât în lumea fizică – decât acest om cvadripartit: corp fizic, corp eteric, corp astral şi eu. Noi purtăm deja în noi sinea spirituală ca germen, de asemenea şi spiritul vieţii şi omul-spirit. Ele se vor dezvolta din noi mai târziu, dar le purtăm ca germeni în noi. Şi nu numai abstract, în sensul că le purtăm ca germeni, ci când spunem că le purtăm în noi trebuie înţeles în sens foarte concret, căci noi avem cu aceste mădulare superioare ale entităţii noastre întâlniri, întâlniri adevărate. Iar aceste întâlniri se produc în modul următor: ca oameni, noi am ajunge tot mai mult să simţim faţă de evoluţia noastră actuală o înstrăinare greu de suportat pentru tot ce este spiritual, dacă nu ne-am putea întâlni din când în când cu sinea noastră spirituală. Eul nostru trebuie să se întâlnească cu acel nivel superior, cu acea sine spirituală pe care o vom dezvolta în viitor şi care într-o anumită privinţă este de o fiinţă cu entităţile din ierarhia îngerilor. Astfel încât, vorbind creştineşte, în limbaj popular, se poate spune şi: Noi trebuie să întâlnim din când în când o fiinţă din ierarhia îngerilor, care ne este foarte apropiată, pentru că această fiinţă, în timp ce se întâlneşte cu noi, întreprinde, în legătură cu noi, acel lucru spiritual care ne pune în situaţia de a prelua cândva o sine spirituală. Şi trebuie să avem o întâlnire cu o fiinţă din ierarhia arhanghelilor, pentru că această fiinţă întreprinde cu noi ceva care conduce la aceea că se va dezvolta cândva spiritul vieţii etc.

Este, în fond, indiferent dacă transpunem această fiinţă, în sensul creştin, în ierarhia îngerilor sau dacă relatăm în sens antic despre ceea ce popoarele mai vechi înţelegeau atunci când vorbeau despre geniu, despre geniul conducător al omului. Noi ştim că trăim într-o vreme în care nu este îngăduit multora, ci numai puţinor oameni, să privească în lumea spirituală – dar acest lucru se va schimba în scurt timp –, de a vedea lucrurile şi fiinţele lumii spirituale. A trecut timpul, dar el a existat, în care se vedeau într-un sens mult mai cuprinzător, în general, entităţile lumii spirituale şi de asemenea şi procesele evolutive ale lumii spirituale. Iar în vremea în care se vorbea despre geniul fiecărui om se avea şi o vedere nemijlocită, concretă a acestui geniu. Această vedere concretă era atât de puternică, într-un timp nu prea îndepărtat, încât omul îl putea descrie în toată concreteţea, în toată obiectivitatea; într-o obiectivitate pe care omenirea actuală o consideră ca imaginaţie poetică, dar care nu avea acest sens. Astfel, Plutarh descrie [8] – şi aş vrea să comunic oral acest pasaj – relaţia dintre om şi geniul său în felul următor. Plutarh, scriitorul grec, spune că, în afara părţii de suflet cufundat în corpul terestru, o altă parte pură a lui

rămâne plutind în afara sa, deasupra capului, prezentându-se ca o stea, care este numită pe drept ca fiind daimonul său, geniul său, care îl conduce şi pe care înţeleptul îl ascultă de bună voie. – Aşadar, Plutarh descrie în mod concret ceea ce el nu consideră a fi o imaginaţie poetică, ci un adevăr exterior concret, indicând în mod expres: În rest, partea spirituală a omului trebuie privită ca fiind identică cu corpul fizic, astfel încât partea spirituală umple partea fizică în mod normal în acelaşi spaţiu; dar în ceea ce priveşte geniul, spiritul conducător al omului, acesta poate fi văzut ca ceva diferit în afara capului pentru fiecare om în parte. – Şi Paracelsus [9], unul dintre ultimii care, fără a fi introdus în mod special şi fără o predispoziţie specială, a avut cunoştienţa temeinică a acestor lucruri, spunea aproximativ aceleaşi lucruri despre acest fenomen. Şi multe alte lucruri. Acest geniu nu este nimic altceva decât sinea spirituală în devenire, în orice caz, purtată de o fiinţă din ierarhia îngerilor.

Este foarte important să adâncim puţin aceste lucruri; ele au o înrudire specială cu devenirea vizibilă a aceastui geniu şi acesta ne devine inteligibil dacă, printre alte lucruri, se ia în considerare relaţia dintre oameni în contactele lor spirituale – deşi am putea conduce spre acest aspect şi dacă am pleca de la un cu totul alt punct de vedere. Această comunicare spirituală reciprocă ne învaţă ceva. Ceva important cu privire la mădularele spirituale ale entităţii umane. Când omul nu este în stare decât să privească cu ochiul fizic-sensibil întâlnirea sa cu alt om, el constată doar că ei se îndreaptă unul spre celălalt, poate că se salută şi alte lucruri asemănătoare. Dar când omul este în situaţia de a observa întâlnirea în plan spiritual, el găseşte că de orice întâlnire spirituală umană este legat cu adevărat un fenomen spiritual, că partea de corp eteric care alcătuieşte capul atât timp cât doi oameni stau aproape devine o expresie a simpatiei şi antipatiei chiar şi a celei mai slabe pe care aceştia şi-o aduc în întâmpinare unul altuia. Să admitem că se întâlnesc doi oameni care nu se pot suporta. Să luăm cazul extrem, dar el se poate întâlni în viaţă. Se întâlnesc doi oameni care nu se pot suferi, şi acest sentiment de antipatie este reciproc. Atunci se întâmplă că partea corpului eteric care alcătuieşte capul se înclină în faţă la ambii oameni, iar corpurile eterice ale capului se înclină unul spre celălalt. Antipatia se prezintă ca o înclinare durabilă a capului, în ceea ce priveşte omul eteric, atunci când se întâlnesc doi oameni care nu se suportă. – Când se întâlnesc doi oameni care se iubesc se observă un fenomen similar. Numai că în acest caz capul eteric se retrage, el se înclină spre spate. Şi în acest fel în ambele cazuri are loc – fie că atunci când există aversiune corpul eteric se înclină ca într-un salut, înainte, fie că se lasă pe spate, în cazul unei simpatii – acelaşi lucru, şi anume, prin înclinarea în afara capului fizic, acesta devine mai liber decât este de obicei. Acest fapt este numai relativ; corpul eteric nu iese complet afară, dar el se deplasează şi se retrage astfel încât se vede o prelungire. Dar prin aceasta capul este umplut cu un corp eteric mai rarefiat decât atunci când omul se află singur. Urmarea acestui fapt este că prin acest corp eteric mai rarefiat care umple capul privirea clarvăzătoare percepe mai clar corpul astral care rămâne pe loc. Aşa încât nu are loc numai această mişcare a corpului eteric, ci în zona capului omului apare şi o modificare a luminii astrale. Pe acest fapt şi nu pe o creaţie poetică, ci pe un adevăr faptic se bazează constatarea că oamenii care sunt în stare de a iubi în mod neegoist trebuie să fie reproduşi în imaginea lor cu o aură în jurul capului care se numeşte lumina sacră a sfinţilor, atunci când se înţelege ceva din aceste lucruri. Dacă se întâlnesc doi oameni în a căror dragoste există întotdeauna o notă puternică de egoism, fenomenul nu este atât de izbitor. Dar când un om ia atitudine faţă de umanitate în clipe în care nu este implicat el însuşi şi nici a relaţie a sa cu un alt om ci cu un aspect general uman, cu ceva ce se leagă de iubirea umană generală, apar şi aspectele amintite. Atunci însă corpul astral devine foarte vizibil în zona capului. Şi dacă există de faţă oameni capabili să perceapă iubirea lipsită de egoism prin clarvedere, atunci ei văd lumina sfinţilor şi sunt constrânşi să o reproducă în pictură ca pe o realitate, sau cum se procedează în asemenea împrejurări. Aceste lucruri sunt legate întru totul de fapte obiective ale lumii spirituale. Ceea ce este prezent obiectiv, ceea ce există ca adevăr continuu al evoluţiei omenirii este însă legat de încă ceva.

Omul trebuie cu adevărat să realizeze din când în când o comuniune mai intimă cu sinea sa spirituală, cu sinea spirituală, şi în aura astrală, care devine foarte vizibilă şi care se află în stadiul de predispoziţie, nu în stare dezvoltată, care pare ca iradiată de sus dinspre ceea ce va constitui etapa viitoare. Din această cauză omul trebuie să se întâlnească din când în când cu sinea sa spirituală. Când se întâmplă aceasta?

Ajungem acum la prima întâlnire despre care trebuie să vorbim. Când se întâmplă aceasta? Se întâmplă simplu aproximativ de fiecare dată în somnul normal, în perioada dintre adormire şi trezire. La oamenii simpli care se culcă o dată cu apusul Soarelui şi se scoală o dată cu răsăritul Soarelui, acest moment coincide, mai mult sau mai puţin, cu miezul nopţii. La omul care se rupe din contextul natural, acest lucru nu prea se întâmplă. Dar aparţine libertăţii umane ca el să fie posibil. Omul culturii moderne îşi poate organiza viaţa cum doreşte, desigur, nu fără ca aceasta să aibă o anumită influenţă asupra existenţei sale, dar şi-o poate organiza, în anumite limite, după pofta inimii. Atunci el poate trăi o perioadă mai lungă de somn, ceea ce înseamnă o coexistenţă mai intimă cu sinea spirituală, aşadar, cu calităţile spirituale din care este preluată această sine spirituală, o întâlnire cu geniul. Această întâlnire cu geniul are loc aşadar, vorbind *cum grano salis*, în fiecare noapte, adică în fiecare timp de dormire. Şi acest lucru este important pentru om. Căci orice sentiment de satisfacţie sufletească pe care o putem avea legată de întâlnirea omului cu lumea spirituală se bazează pe faptul ca această întâlnire din timpul somnului cu geniul să aibă o postacţiune. Sentimentul pe care-l putem obţine privitor la legătura cu lumea spirituală este o postacţiune a acestei întâlniri cu geniul. Aceasta este prima întâlnire cu lumea superioară despre care se poate vorbi ca despre ceva inconştient la cei mai mulţi oameni. Ea va deveni însă din ce în ce mai conştientă cu cât oamenii vor conştientiza această postacţiune prin aceea că viaţa lor conştientă se va rafina în sentimentele lor prin preluarea ideilor şi reprezentărilor ştiinţei spiritului, astfel încât sufletul să nu fie atât de grosolan încât să nu poată contempla cu atenţie postacţiunea. Căci numai de aceasta depinde ca sufletul să fie destul de sensibil, să fie în viaţa sa interioară destul de profund pentru a putea observa aceste postacţiuni. Această întâlnire cu geniul ajunge adeseori sub o formă oarecare la conştienţă, numai că ambianţa materialistă de azi, saturarea cu noţiuni care vin din concepţia despre lume materialistă nu este adecvată pentru a lăsa sufletul să-şi îndrepte atenţia asupra ceea ce se realizează prin această întâlnire cu geniul. Pur şi simplu, deoarece oamenii aprofundează cu noţiuni mai spirituale decât le poate oferi materialismul intuirea acestei întâlniri cu geniul, în fiecare noapte devine din ce în ce mai mult ceva de la sine înţeles pentru om.

O întâlnire superioară este cea de a doua, despre care trebuie să vorbim în continuare.

Vedeţi, chiar din referirea pe care am făcut-o puteţi să înţelegeţi că această primă întâlnire cu geniul este legată de evoluţia zilnică a timpului. Dacă noi ne-am adapta perfect viaţa exterioară ca oameni neliberi, mai neliberi decât suntem în perioada culturii moderne, ea ar coincide cu ora miezului nopţii. În fiecare oră a miezului nopţii omul ar avea această întâlnire cu geniul. Dar libertatea omului se bazează pe faptul că deplasează această oră. Aşadar se amână întâlnirea eului cu geniul. Dimpotrivă, cea de a doua întâlnire poate fi mult mai puţin amânată. Căci ceea ce este legat mai mult de corpul astral şi de corpul eteric se deplasează mai puţin faţă de ordinea macrocosmică. Ceea ce este legat de eu şi de corpul fizic se deplasează în prezent foarte mult pentru omul actual. Cea de a doua întâlnire este, din această cauză, mai mult legată de evoluţia sezonieră, aşa cum prima era legată mai mult de mersul zilei. Şi aici trebuie să atrag atenţia asupra unor aspecte pe care deja le-am mentionat în mod aluziv, din alte puncte de vedere.

În totalitatea ei, viaţa omului nu se desfăşoară în lungul anului în mod uniform, ci omul face modificări în cursul evoluţiei sezoniere. În cursul verii, când Soarele emană cantitatea cea mai mare de căldură, omul este lăsat mult mai mult la voia vieţii sale fizice şi prin aceasta şi a vieţii fizice a ambianţei, decât iarna, când omul trebuie să lupte cu fenomenele elementare exterioare şi când este dependent mai mult de el însuşi. Acum şi partea sa spirituală se rupe de el şi de Pământ – şi el este legat cu lumea spirituală, cu întreaga ambianţă spirituală.

Din această cauză, sentimentul deosebit pe care-l legăm de misteriul Crăciunului şi de sărbătoarea Crăciunului nu are nimic arbitrar, ci ţine de stabilirea sărbătorii Crăciunului în această perioadă. În acele zile de iarnă în care este stabilită sărbătoarea, omul ca şi întregul Pământ sunt dăruiţi spiritului. În această perioadă omul se află într-un domeniu în care spiritul îi este foarte apropiat. Iar consecinţa acestui fapt este aceea că în preajma Crăciunului, cam până spre Anul Nou actual, omul parcurge şi o întâlnire a corpului său astral cu spiritul vieţii, aşa cum a parcurs prima întâlnire, cea a eului cu sinea spirituală. Pe această întâlnire cu spiritul vieţii se bazează apropierea de Iisus Christos. Căci Iisus Christos se revelează prin spiritul vieţii. El se revelează printr-o fiinţă aparţinând ierarhiei arhanghelilor. Este de la sine înţeles că El aparţine unei fiinţe infinit superioare, dar acum nu despre aceasta este vorba, ci de faptul că El se manifestă printr-o fiinţă ce aparţine categoriei arhanghelilor. Astfel; pentru evoluţia actuală, pentru evoluţia ce urmează misteriului de pe Golgota, prin această întâlnire noi ne apropiem în mod deosebit de Iisus Christos. Putem astfel să numim întâlnirea cu spiritul vieţii, într-un anumit sens, şi întâlnirea cu Iisus Christos care are loc în străfundurile profunde ale sufletului. Acum, când omul – fie prin dezvoltarea conştienţei spiritului în domeniul aprofundării religioase şi a exerciţiului religios, fie completând acest exerciţiu religios şi această simţire religioasă, chiar şi prin preluarea de reprezentări ale ştiinţei spiritului –, când omul îşi adânceşte viaţa afectivă, spiritualizând-o în modul descris, el va putea trăi la fel cum în viaţa în stare de trezie poate trăi postacţiunea întâlnirii cu geniul, va putea trăi şi postacţiunea cu spiritul vieţii, respectiv cu Christos. Şi, într-adevăr, în timpul care urmează perioadei Crăciunului la care ne-am referit, până la Paşti, condiţiile sunt deosebit de favorabile pentru a ne aduce în conştienţă întâlnirea omului cu Iisus Christos.

Într-un mod adânc – şi acest lucru nu ar trebui să devină vag sau confuz printr-o cultură materialistă abstractă –, timpul Crăciunului este legat de procese ale Pământului, pentru că omul parcurge împreună cu Pământul transformarea de Crăciun a acestuia. Timpul Paştilor este determinat de procese ale cerului. Duminica de Paşti trebuie stabilită în funcţie de prima duminică care urmează primei Luni pline de după echinocţiul de primăvară. Aşadar, în timp ce momentul Crăciunului este stabilit prin luarea în considerare a condiţiilor Pământului, locul calendaristic al Paştilor este determinat de sus în jos. Căci cât este de adevărat că prin tot ce am descris noi suntem legaţi de condiţiile terestre, tot atât este de adevărat că suntem legaţi şi depindem de ceea ce trebuie să descriu acum, de condiţiile cosmice, de marile condiţii cosmic-spirituale. Timpul Paştilor, adică acel timp din curgerea anului în care tot ceea ce a fost determinat în noi prin întâlnirea cu Christos în perioada Crăciunului, se leagă din nou în mod corect cu omul nostru fizic pământesc. Şi marele misteriu, misteriul Vinerii Mari, care actualizează pentru om misteriul Golgotei în perioada Paştilor, mai are pe lângă toate celelalte semnificaţii şi pe aceea că Christos, care pare că merge alături de noi în timpul pe care l-am descris, se apropie acum cel mai mult de noi, întru câtva, vorbind în mod rudimentar, pătrunzându-ne astfel încât poate rămâne în noi pentru perioada de după misteriul de pe Golgota, în timpul care urmează ca perioadă a verii, perioadă în care în vechi misterii oamenii au vrut să se lege cu macrocosmosul de ziua Sfântului Ioan pe altă cale decât trebuie să aibă loc aceasta după misteriul de pe Golgota.

Vedeţi, în această privinţă noi suntem microcosmosul care este integrat în macrocosmos într-un mod profund semnificativ. Şi există de fiecare dată un mers împreună cu macrocosmosul în curgerea anului, care însă este legat, din cauză că se află interior în om, cu evoluţia sezonieră. În felul acesta, ştiinţa spiritului încearcă să ne dezvăluie ce reprezentări îşi poate însuşi omul privitor la Christosul care pătrunde, care impregnează viaţa noastră pământească de la misteriul de pe Golgota.

Şi cred că este necesar să fac aici o inserţie care este importantă şi care ar trebui să fie bine înţeleasă tocmai de prietenii ştiinţei noastre a spiritului.

Problema nu ar trebui să fie prezentată ca şi cum strădaniile ştiinţei spiritului pot fi un înlocuitor pentru exerciţiile şi viaţa religioasă. Ştiinţa spiritului poate fi cel mult şi în cea mai mare măsură, cu privire la misteriul lui Christos, un reazem, o construcţie la baza vieţii religioase şi a exerciţiului religios; dar ştiinţa spiritului nu trebuie să fie transformată în religie, ci ar trebui să fie clar că religia, în viaţa ei vie, în exerciţiul ei viu, în cadrul comunităţii umane, aprinde conştienţa spirituală a sufletului. Dacă această conştienţă spirituală trebuie să capete viaţă, atunci omul nu se poate opri la reprezentări abstractre ale lui Dumnezeu sau Christos, ci trebuie să se afle permanent înnoit în experienţa religioasă, în preocuparea religioasă, care pentru diferiţi oameni poate îmbrăca cele mai diferite forme, trebuie să se afle în acestea ca în ceva care îl învăluie ca o ambianţă religioasă. Iar dacă această ambianţă religioasă găseşte mijlocul de a pune suficient sufletul în mişcare, acest suflet va resimţi şi dorul pentru acele reprezentări care sunt dezvoltate în ştiinţa spiritului. Dacă sub raportul obiectivităţii ştiinţa spiritului este cu siguranţă un sprijin pentru construcţia religioasă, sub raportul subiectivităţii a sosit în prezent timpul despre care trebuie să spunem că un om care simte în mod corect religios este condus tocmai prin simţirea religioasă şi să cunoască. Căci în simţirea religioasă se obţine cunoaşterea spirituală, în ştiinţa spiritului conştienţa spirituală, aşa cum în ştiinţele naturii se cucereşte cunoaşterea naturii; şi conştienţa spirituală conduce la nevoia imperioasă de a obţine cunoaşterea spiritului. În mod subiectiv am putea spune că tocmai o viaţă religioasă intimă poate împinge pe om spre ştiinţa spiritului.

O a treia întâlnire este cea prin care omul ajunge în apropierea omului-spirit propriu-zis, care va trebui să apară în viitor, mijlocită printr-o fiinţă aparţinând ierarhiei arheilor. Se poate spune: Cei vechi şi încă şi oamenii actuali – numai că oamenii actuali când discută despre aceste lucruri nu mai au, în general, o conştienţă a adevărului profund al problemei – simţeau şi simt acest moment ca întâlnirea cu ceea ce pătrunde lumea, cu ceea ce abia mai putem recunoaşte în noi înşine şi în lume, şi în care ne contopim cu sinea noastră ca într-o unitate. Şi aşa cum se poate vorbi, în cazul celei de a doua întâlniri, deja ca despre o întâlnire cu Iisus Christos, tot astfel în cea de a treia întâlnire putem vorbi de întâlnirea cu principiul Tatălui, cu „Tatăl" ca fiind cel care se află la baza întregii lumi, cu ceea ce simţim, când simţim corect, ca fiind ce în religii este numit „Tatăl". Această întâlnire este la rândul ei de aşa natură încât ne revelează relaţia noastră intimă cu macrocosmosul, cu Universul divin-spiritual. Desfăşurarea zilnică a proceselor universale include pentru noi întâlnirea cu geniul. Evoluţia sezonieră a anului include pentru noi întâlnirea cu Iisus Christos. Şi evoluţia întregii vieţi umane, această viaţă umană care în mod normal poate fi desemnată ca viaţa patriarhală de 70 de ani, se asociază cu întâlnirea cu principiul Tatălui. Pentru un anumit timp al vieţii noastre pământene fizice, pe drept cuvânt ignorat din multe puncte de vedere de educaţia noastră, noi suntem pregătiţi şi trăim – în general în mod inconştient între 28 şi 42 de ani, dar în adâncimile sufletului totuşi în mod plenar – întâlnirea cu acest principiu al Tatălui. Apoi postacţiunea acestuia poate creşte ulterior, dacă dezvoltăm simţiri suficient de fine pentru a acorda atenţie la ceea ce intervine în viaţa noastră venind din noi înşine ca postacţiune a întâlnirii cu principiul Tatălui.

Într-o anumită perioadă a vieţii noastre, când suntem pregătiţi, educaţia ar trebui să acţioneze în sensul de a face această întâlnire a omului cu principiul Tatălui cu adevărat profundă, ceea ce se poate obţine cu cele mai variate mijloace. Se poate realiza acest lucru dacă omul este impulsionat în perioada educării sale să-şi dezvolte intens sentimentul măreţiei lumii, al splendorii lumii, al sublimului proceselor lumii. Noi lipsim omul de lucruri importante, dacă îl lăsăm să vadă prea puţin, dacă nu-i tansmitem că avem pentru tot ce se manifestă ca frumuseţe şi măreţie a lumii o veneraţie şi un respect pline de dăruire. Prin faptul că îl lăsăm să simtă legătura afectivă a inimii umane cu frumuseţea, cu măreţia lumii, noi îl pregătim pe om pentru o întâlnire corectă cu principiul Tatălui. Căci această întâlnire cu principiul Tatălui înseamnă mult pentru viaţa dintre moarte şi o nouă naştere. Această întâlnire cu principiul Tatălui, care se produce în mod normal la vârsta menţionată, reprezintă o mare forţă şi un sprijin atunci când omul trebuie să-şi retrăiască retrospectiv sufleteşte, după ce a trecut prin poarta morţii, viaţa în timp ce trece prin lumea sufletelor. Iar omul poate face această călătorie retrospectivă, cum trebuie s-o facă de fapt – aşa cum ştim, aceasta înseamnă cam o treime din timpul petrecut între naştere şi moarte –, dacă are reprezentarea întâlnirii cu acea fiinţă

pe care o presimte atunci când vorbeşte despre Tatăl ordinii universale. Aceasta este o reprezentare importantă pe care omul trebuie s-o aibă întotdeauna, alături de cea a morţii însăşi, după ce a păşit prin poarta morţii.

Având în vedere cele discutate, se naşte bineînţeles o problemă importantă. Există oameni care mor înainte de a fi atins jumătatea vieţii, când în mod normal are loc întâlnirea cu principiul Tatălui. Trebuie să avem în vedere situaţia în care omul moare datorită unei cauze exterioare, prin boală – care este o prilejuire din afară –, prin slăbiciune. Când întâlnirea cu principiul Tatălui în fundamentele subconştiente profunde ale sufletului nu a putut avea loc din cauza morţii premature, atunci ea are loc în clipa morţii. Această întâlnire este trăită concomitent cu moartea. Şi aici lucrurile sunt de aşa natură încât putem spune acum ceva ce am exprimat în alt fel într-un context corespunzător, de exemplu, în ***Teosofia*** [10] mea, în care se vorbeşte despre fenomenul întotdeauna tulburător în cel mai înalt grad al faptului că unii oameni îşi pun capăt vieţii prin propria lor voinţă. Acest lucru nu l-ar face nici unul dintre cei care recunosc importanţa unei astfel de fapte. Iar când ştiinţa spiritului va fi trecut cu adevărat în simţirea omului nu vor mai exista sinucideri. Căci pentru ca omul să poată percepe principiul Tatălui în ora morţii sale, atunci când aceasta survine înaintea jumătăţii vieţii, moartea trebuie să vină din afară, nu să şi-o pricinuiască el. Greutatea pe care o întâmpină sufletul, descrisă în ***Teosofia*** mea, ar putea fi descrisă din punctul de vedere adoptat azi şi în consecinţă am putea spune: Omul se sustrage, în cazul morţii prin propria-i voinţă, întâlnirii cu principiul Tatălui în încarnarea dată.

Pentru că intervin atât de intim în viaţă, adevărurile pe care ştiinţa spiritului le are de rostit despre însăşi viaţa umană sunt deosebit de serioase mai cu seamă în cazurile importante. Ele ne lămuresc cu privire la viaţă, şi de această clarificare privind problemele vieţii are nevoie omul în timpul în care va trebui să se dezbare din nou de materialismul care stăpâneşte ordinea lumii şi concepţia lumii actuale, în măsura în care ea depinde de om. Va fi nevoie de forţe puternice pentru a putea depăşi legătura cu elementele pur materiale care au cuprins omul în prezent, pentru a-i da din nou posibilitate de a recunoaşte din experienţa de viaţă nemijlocită legătura sa cu lumea spirituală.

Şi dacă se vorbeşte într-un mod mai abstract despre fiinţele ierarhiilor spirituale, se poate vorbi mai concret despre faptul că omul, el însuşi, poate urca trei trepte, mai întâi parcurgând trăiri inconştiente, dar care pot fi aduse la starea de conştienţă, încă din timpul vieţii sale, prin întâlnirea cu geniul, prin întâlnirea cu Iisus Christos, prin întâlnirea cu Tatăl. Desigur, aceasta depinde în mare măsură de faptul ca noi să obţinem multe reprezentări care ne împing spre sentimente, care rafinează atât de mult viaţa noastră, viaţa noastră sufletească interioară, încât nu putem trece nepăsători pe lângă aceste lucruri care, dacă suntem atenţi, intervin pur şi simplu ca realitate în viaţa noastră. În această privinţă, mai cu seamă educaţia va avea foarte multe de făcut în viitorul apropiat.

Aş vrea să mai evoc o reprezentare. Gândiţi-vă cât de nemăsurat este adâncită viaţa când putem adăuga ştiinţei generale detalii privind karma, detalii ca acela că în cazul unui sfârşit prematur omul are în clipa morţii întâlnirea cu principiul Tatălui. Aceasta înseamnă că a fost impus prin însăşi karma ca omul să sufere moartea timpurie, pentru ca întâlnirea cu principiul Tatălui să aibă loc. Ce se întâmplă, de fapt, când are loc o astfel de întâlnire anormală cu principiul Tatălui? Omul este nimicit din afară; fiinţa sa fizică este subminată, distrusă din afară. Şi în cazul unei boli se întâmplă acelaşi lucru. Scena pe care se petrece întâlnirea cu principiul Tatălui este, în acest caz, lumea fizică. Prin faptul că lumea exterioară, fizică, a distrus omul, se manifestă chiar la locul distrugerii, întotdeauna vizibilă, desigur, mai târziu, în privirea retrospectivă, întâlnirea cu principiul Tatălui. Omul câştigă prin aceasta şi posibilitatea ca de-a lungul întregii sale vieţi pe care o parcurge după ce a trecut prin poarta morţii să păstreze fixat gândul la locul de pe Pământ, privit din înălţimi cereşti, unde a avut loc întâlnirea cu principiul Tatălui. Aceasta îl aduce însă pe om în situaţia de a acţiona mult din lumea spirituală în lumea pământeană fizică.

Dacă abordăm din acest punct de vedere timpul nostru actual şi încercăm să trăim ca sentiment, aşa cum am dezvoltat şi azi, întâlnirea cu principiul Tatălui nu ca simplă reprezentare abstractă, ci ca ceva foarte important, dacă ne îndreptăm privirea cu acest sentiment spre numeroasele morţi timpurii, atunci trebuie să spunem: Aici se află predestinarea, pregătirea faptului ca în viitor să se poată acţiona mult dinspre lumea spirituală în lumea fizică pământeană. În felul acesta aveţi, dintr-un alt punct de vedere, ceea ce sub impresia unor evenimente triste v-am spus deja de acum câţiva ani, că acei oameni care trec înainte de vreme prin poarta morţii trebuie să devină ajutoare importante pentru evoluţia viitoare a umanităţii, care are nevoie de forţe puternice pentru a se putea desprinde din materialism. Dar toate acestea trebuie să ne fie aduse în conştienţă; toate acestea nu trebuie să se desfăşoare numai în mod inconştient sau în subconştient. Din această cauză este necesar ca aici pe Pământ sufletele să devină receptive pentru aceste procese, altfel forţele care trebuie dezvoltate din lumea spirituală se îndreaptă în alte direcţii. Pentru ca aceste forţe care sunt predestinate să poată fi fertile pentru Pământ, este necesar să existe pe Pământ suflete care să se impregneze cu cunoaşterea lumii spirituale. Şi din ce în ce mai mult trebuie să existe suflete care să se pătrundă cu cunoaşterea lumii spirituale. Să încercăm deci să facem fertil ceea ce cândva va trebui spus şi prin cuvinte, şi anume conţinutul ştiinţei spiritului. Să revitalizăm cu ajutorul limbii – am folosit acest cuvânt în conferinţa trecută – pe care o învăţăm prin ştiinţa spiritului, asemenea vechi reprezentări care nu sunt întreţesute fără rost în viaţa noastră actuală, să vitalizăm ceea ce auzim de la Plutarh, că omul (este vorba de omul fizic) este pătruns de omul spiritual, dar şi că încă un mădular spiritual superior aparţine în mod normal omului, acesta aflându-se însă în afara capului, şi reprezintă geniul său, pe care înţeleptul îl ascultă de bună voie. Să încercăm să ajungem la sentimente ajutătoare pentru a nu ne afla lipsiţi de atenţie faţă de aceste fenomene ale vieţii.

În finalul conferinţei lăsaţi să vă aduc în apropierea sufletelor dumneavoastră o reprezentare ajutătoare, un sentiment ajutător: este, din păcate, greu pentru mulţi oameni să simtă ceva, în viaţa noastră materialistă, despre ceea ce aş numi sfinţenia somnului. Acest sentiment este atenuat de timpul de încercare actual, dar care nu ar trebui să rămână atenuat, ceea ce ar putea fi doar sperat dacă materialismul ar mai dura, ci ar trebui intensificat. Dacă se intuieşte că ceea ce trece drept inteligenţă în omenire este lipsit de orice respect pentru sfinţenia somnului, acesta este un fenomen cultural cu bătaie lungă. Asemenea lucruri nu trebuie să fie blamate, ele nu trebuie nici amintite aici în sensul că ar conduce la o estetică ce nu trebuie să fie tradusă în realitate. Noi trebuie să trăim cu lumea, dar trebuie să trăim cu ea cu ochii deschişi. Căci numai prin aceasta ne smulgem corporalitatea... (lipsă în stenogramă). Să ne gândim câţi oameni care-şi petrec orele serii cu gândurile orientate numai spre cele materiale se dăruiesc apoi somnului, fără a dezvolta sentimentul – el nu se degajă cu adevărat ca ceva viu dintr-o mentalitate materialistă –, fără a dezvolta sentimentul că somnul ne uneşte cu lumea spirituală, ne trimite dincolo, în lumea spirituală. Oamenii ar trebui cel puţin să dezvolte treptat ceea ce îşi pot spune cu cuvintele: eu adorm. Până la trezire sufletul meu va fi în lumea spirituală. Acolo el va întâlni forţa fiinţială conducătoare a vieţii mele terestre, care este prezentă în lumea spirituală, care îmi înconjoară capul, acolo va întâlni geniul. Iar când mă voi trezi, eu voi fi avut întâlnirea cu geniul. Aripile geniului meu vor fi atins, prin bătăile lor, sufletul meu.

De faptul de a da viaţă sau nu unui astfel de sentiment, atunci când te gândeşti la relaţia ta cu somnul, depinde foarte mult depăşirea vieţii materialiste. Depăşirea vieţii materialiste poate fi realizată numai prin stimularea intimă a unor sentimente corespunzătoare lumii spirituale. Numai dacă reuşim să insuflăm o trăire puternică unor astfel de sentimente viaţa va fi atât de intensă în somn încât contactul cu lumea spirituală poate face ca viaţa noastră de veghe să se poată fortifica treptat, şi nu vom avea în jurul nostru numai viaţa senzorială, ci şi lumea spirituală, care este lumea adevărată. Căci această lume pe care noi o numim în mod obişnuit lumea adevărată este, aşa cum am arătat în ultimele conferinţe publice [11], numai o imagine a lumii adevărate. Lumea adevărată este cea a spiritului. Şi comunitatea restrânsă care se dedică în prezent ştiinţei spiritului orientată antroposofic va recepta cu cea mai bună impresie simptomele timpului nostru, grelele suferinţe ale timpului nostru, atunci când la toate cele care încearcă azi pe om va adăuga şi faptul de a resimţi acest timp ca pe o încercare, dacă poate fi asociat cu suficientă forţă sufletească şi cu suficient curaj al inimii ceea ce trebuie să preluăm prin raţiunea noastră,

prin înţelegerea noastră ca ştiinţă a spiritului.

Cu aceste cuvinte am vrut să întăresc azi încă o dată ceea ce am mai spus şi în alte rânduri: ştiinţa spiritului îşi găseşte locul corespunzător în inima omului, dacă nu este teorie pură, numai ştiinţă, ci dacă pătrunde şi vitalizează – vorbind simbolic –, ca sânge al inimii sufletului, întreaga noastră fiinţă tot atât de intim cum sângele nostru fizic trebuie să pătrundă intim şi să dea viaţă fiinţei noastre corporale.

Rudolf Steiner

METAMORFOZĂ COSMICĂ ŞI UMANĂ

GA 175

CONFERINŢA a IV-a

Berlin, 27 februarie 1917

Ultima oară v-am vorbit despre cele trei întâlniri pe care le are sufletul uman cu regiunile lumii spirituale. Voi mai avea unele lucruri de spus despre acest subiect şi cu acest prilej va apărea şi posibilitatea de a răspunde la o întrebare care a fost pusă de prietenii noştri în urma ultimei conferinţe oficiale de la Casa arhitecţilor cu privire la forţele care conduc la realizarea karmei, a destinului, a destinului exterior, dintr-o încarnare anterioară. Mi s-a spus că aceasta ar fi o problemă greu de înţeles. Vreau, aşadar, să revin asupra acestei teme. Este însă recomandabil să facem acest lucru abia după ce vom fi discutat unele lucruri prin care acest aspect poate fi adus la deplină înţelegere. Azi vreau doar să mai inserez ceva, oarecum în mod episodic, pentru ca discutarea celor trei întâlniri cu lumea spirituală să poată deveni mult mai clară, ceva care mi se pare deosebit de important să vă fie spus în mod nemijlocit tocmai acum.

Când supervizăm ce idei, ce reprezentări s-au insinuat în sufletele tuturor oamenilor cu orice nivel de cultură prin evoluţia spirituală a ultimelor secole, trebuie să atragem atenţia asupra modului în care această educaţie spirituală a ultimelor secole a acţionat pentru a modela evoluţia lumii şi pentru a încadra omul în această evoluţie având drept criterii doar reprezentări impuse de ştiinţele naturii. Există în prezent foarte mulţi oameni care sunt de părere că nu şi-au format mentalitatea, sufletul după reprezentările ştiinţelor naturii. Dar aceşti oameni nu observă bazele mai profunde ale formării mentalităţii lor; ei nu ştiu cum tocmai reprezentările ştiinţelor naturii s-au infiltrat în mentalităţi şi cum determină acestea într-un mod unilateral nu numai orice gândire, ci mai ales toată simţirea. Cine meditează azi la noţiunile curente pe care le are oricare om care s-a format în şcoli, cine-şi modelează mentalitatea plecând de la aceste noţiuni nu poate să simtă relaţia corectă, adevărată între ceea ce numim lumea morală, lumea sentimentelor morale şi lumea faptelor exterioare. Dacă reflectăm în prezent, în sensul timpului nostru, la felul în care s-a dezvoltat Pământul, ba chiar la felul în care s-a putut dezvolta întreaga construcţie a cerului şi cum ar putea ajunge la un anumit stadiu final, atunci gândim pur şi simplu sensul faptelor care cad sub simţuri. Gândiţi-vă la cât de profund semnificativ este pentru suflete, chiar dacă acest lucru nu vi-l lămuriţi întotdeauna cu toată claritatea, faptul că există aşa-numita teorie a lui Kant-Laplace [12] despre naşterea Universului: dintr-o ceaţă universală materială – căci el este imaginat ca fiind pur material – s-a format după legi pur fizice şi chimice Pământul, ba chiar şi bolta cerească s-a dezvoltat în sensul acestor legi; teoria sugerează că după aceleaşi legi se va desfăşura şi sfârşitul. Cândva se va produce o stare în care această boltă cerească se va încheia tot atât de mecanic după cum a şi luat naştere în mod mecanic.

Repet: Există mulţi oameni care se feresc în prezent chiar şi de a gândi astfel. Dar acest lucru nu are importanţă, căci niciodată nu depinde de reprezentările pe care ni le formăm singuri, ci de impulsurile mentalului din care sunt realizate aceste reprezentări. Reprezentarea pe care tocmai am menţionat-o este una pur materialistă; ea este dintre cele despre care vorbeşte Herman Grimm [13]: o bucată de os de cadavru căruia un câine înfometat îi dă târcoale este o privelişte mai apetisantă decât toată această construcţie bazată pe noţiunile lui Kant-Laplace. Dar ea a putut lua naştere, s-a putut forma. Şi nu numai că s-a putut forma, dar pentru marea majoritate a oamenilor la care ajunge este şi ceva lămuritor. Există puţini oameni care se întreabă, aşa cum face Herman Grimm, cum se vor descurca generaţiile viitoare de savanţi gândind cum a putut, de fapt, să se nască în vremea noastră această nebunie, cum este posibil ca într-o epocă, oricare ar fi ea, această nerozie, această absurditate privitoare la formarea lumii să fie lămuritoare pentru oameni. Există cu adevărat puţine personalităţi care pun problema în felul acesta dintr-o dispoziţie sănătoasă a sufletului, iar ei sunt priviţi – cel puţin în aceste domenii – ca un fel de capete sucite. Dar aşa cum am arătat, nu este vorba de reprezentările care sunt formate în felul acesta, este vorba despre impulsuri ale mentalului. Din anumite tendinţe ale mentalului au rezultat reprezentări şi chiar, dacă au fost emise de savanţi şi sunt oferite oamenilor în aşa fel încât cei mai mulţi oameni totuşi continuă să creadă că lumea nu a luat naştere numai prin astfel de impulsuri mecanice, ci că în aceste procese au intervenit şi tot felul de impulsuri divine, totuşi a fost posibil să se formeze astfel de reprezentări. Şi a fost posibil ca mentalitatea oamenilor, structura sufletească a oamenilor să fi căpătat o astfel de caracteristică încât s-a putut forma despre crearea lumii o astfel de reprezentare pur mecanică. Aceasta înseamnă că la baza sufletului uman există înclinaţia de a forma reprezentări materialiste. O astfel de înclinaţie nu este prezentă numai la puţinii oameni instruiţi şi la alţii care cred în acest lucru, ci şi în cercuri largi de oameni. Numai că cei mai mulţi oameni au încă, în prezent, o prea mare sfiiciune de a deveni în mod curajos haeckelieni şi să pună toate aspectele numai sub forma materialului. Oamenii nu au acest curaj. Ei mai lasă să subziste şi ceva spiritual; ei nu reflectează.

Când este valabilă reprezentarea la care ne-am referit nu este loc pentru spiritual decât într-un anumit mod, şi anume este loc numai într-un anumit sens pentru aspectul moral. Reflectaţi puţin: dacă lumea ar fi luat naştere cu adevărat cum spune teoria Kant-Laplace, şi dacă ea şi-ar găsi mormântul numai prin acţiunea unor forţe fizice şi aici ar fi înmormântaţi toţi oamenii, cu toate ideile lor, cu sentimentele şi cu impulsurile lor voliţionale, ce ar fi, de exemplu, făcând abstracţie de tot restul, întreaga ordine morală a Universului? Ce s-ar fi ales de ea? Să admitem că starea de mormânt general s-ar fi instalat; ce ar însemna atunci că am fi spus cândva: Acest lucru este bun, acesta este rău? Acest lucru este drept, acesta este nedrept? Ar fi reprezentări uitate, luate de vânt ca un lucru care nu ar putea nici măcar să trăiască în vreo amintire sufletească, desigur, dacă o astfel de ordine universală este reală. Ar însemna că lumea a luat naştere prin cauze pur mecanice, prin forţe fizice, poate chimice; la fel s-ar produce şi dispariţia ei. Prin asemenea forţe s-ar umfla ca nişte baloane fenomene care reprezintă oameni. În aceşti oameni ar lua naştere noţiuni morale cum sunt just şi injust, bine şi rău. Dar toată lumea ar trece din nou într-o linişte mormântală. Tot ce este drept şi nedrept, bine si rău ar fi numai o iluzie a oamenilor, uitată şi scufundată, atunci când lumea devine „mormânt". Singurul lucru care ar rămâne pentru ordinea morală a lumii ar fi faptul că oamenii simt că, atât timp cât durează episodul care se derulează de la starea iniţială până la cea finală, au nevoie de noţiuni morale pentru convieţuire, ei trebuie să-şi formeze noţiuni morale, dar aceste noţiuni morale nu pot fi ancorate într-o ordine mecanică a lumii. Forţe naturale cum sunt căldura, electricitatea sunt legate de un context natural, ele se integrează în cadrul acestuia; forţa morală, dacă ordinea mecanică a lumii ar fi reală, ar exista numai în reprezentarea oamenilor, nu ar interveni în ordinea naturală. Ea nu ar fi comparabilă cu căldura care dilată corpurile sau cu lumina care luminează corpurile făcându-le vizibile, care pătrunde lumea, spaţiul; forţa morală însă ar pluti întru câtva ca o mare iluzie deasupra ordinii mecanice a lumii si ar trece. ca dusă de vânt. când lumea se transformă în mormânt.

mecanice a lumii; ar trece, ca dusă de vânt, când lumea se transformă în mormânt.

Acest gând nu este însă dus până la capăt. Din această cauză oamenii nu se împotrivesc ideii unei ordini mecanice a lumii, ci îi permit să existe, nu aş spune din bunăvoinţă, ci din comoditate. Iar dacă există o necesitate mentală sau de dispoziţie sufletească, se spune: Ştiinţa face ca noi să gândim în mod necesar o astfel de ordine mecanică a lumii; credinţa pretinde de la noi altceva; aşadar, să aşezăm credinţa alături de ştiinţă, să credem nu numai în natura mecanică ci şi în altceva pentru care avem o anumită înclinaţie interioară a sufletului. Acest lucru este comod. Nu te obligă să te revolţi împotriva a ceea ce, de exemplu, Herman Grimm resimţea ca pe un fel de nebunie a ştiinţei actuale. Dar, cu adevărat, nu are nici o justificare interioară pentru cel care vrea să-şi ducă gândurile până la capăt, pentru cel care vrea să ajungă cu adevărat până la capăt cu gândurile lui.

Şi astfel, când te întrebi de unde vine faptul că oamenii trăiesc în prezent atât de orbi, într-o imposibilitate mintală, că acceptă o asemenea imposibilitate mintală, trebuie spus că acest lucru – oricât de ciudat ar suna atunci când vrei să te familiarizezi prima oară cu acest gând – constă în aceea că oamenii au uitat în cursul ultimelor veacuri să gândească în sensul său adevărat, real, misteriul lui Christos care ar trebui aşezat în centrul vieţii în vremurile noi. Felul în care gândeşte omul actual asupra misteriului Christos îi iradiază întreaga gândire şi simţire. Lucrurile stau astfel încât felul în care se poziţionează omul faţă de misteriul Christos este dătător de măsură pentru întreaga sa lume de noţiuni şi simţiri. Vom reveni asupra acestui aspect. Dacă omul nu poate concepe misteriul lui Christos cu adevărat ca pe ceva real, nu poate dezvolta nici un fel de reprezentări şi noţiuni care să fie saturate de adevăr, care să aibă în adevăr acces la realitate.

Acest lucru vrem să-l aducem azi înainte de orice în faţa sufletului cu maximum de claritate. Când omul gândeşte cu adevărat aşa cum am arătat, şi cum cei mai mulţi oameni actuali gândesc mai mult sau mai puţin inconştient, lumea se divide, pe de o parte, în ordine naturală mecanică, iar pe de altă parte, în ordine morală. Unele suflete şovăitoare care însă adeseori se consideră foarte curajoase introduc misteriul lui Christos în ordinea universală pur morală; toţi aceştia nu văd în misteriul lui Christos nimic altceva decât faptul că la un anumit moment a apărut un mare învăţător, chiar cel mai mare învăţător al omenirii. Când vezi în Christos numai pe cel mai mare învăţător al omenirii, această concepţie poate fi pusă într-o anumită privinţă alături de separarea lumii în ordine naturală şi ordine morală a Universului. Căci, chiar dacă Pământul s-ar fi format aşa cum descrie acest proces ordinea mecanică a Pământului şi s-ar sfârşi astfel încât să devină la un moment dat un mormânt general, este posibil să apară o dată un mare învăţător care ar putea face în adevăr multe lucruri pentru oameni. Învăţătura sa ar putea fi sublimă, dar ea nu ar schimba cu nimic faptul că o dată, după sfârşitul lucrurilor, totul ar deveni un mormânt şi învăţătura lui Christos ar fi şi ea luată de vânt şi ar dispărea, nemaifiind prezentă nici ca amintire. Faptul că nu se intenţionează să se gândească astfel nu are nici o importanţă. Dacă accepţi ordinea mecanică universală pur şi simplu, atunci trebuie să gândeşti în acest fel.

Acum, totul depinde de faptul de a recunoaşte că o dată cu misteriul de pe Golgota s-a împlinit ceva care nu aparţine numai ordinii morale a lumii, ci întregii ordini a Universului, ceea ce nu poate aparţine numai adevărului moral, care nici nu poate exista în sensul ordinii mecanice a Universului, ci aparţine adevărului integral.

Cel mai bine vom ajunge să recunoaştem despre ce este vorba dacă vom gândi asupra celor trei întâlniri pe care le-am menţionat ultima oară, dar într-un alt sens decât am făcut-o până acum. Spunem că de fiecare dată când omul doarme el întâlneşte în starea dintre adormire şi trezire fiinţe ale lumii spirituale, fiinţe ale lumii spirituale care sunt substanţial de aceeaşi fiinţă cu sinea sa spirituală, cum suntem obişniţi s-o numim. Aceasta înseamnă că omul iese din somn, la trezire, după ce întâlneşte fiinţe spirituale şi conduce în viaţa sa exterioară, fizică, postacţiunea acestor întâlniri chiar dacă acest lucru îi rămâne inconştient. Ceea ce se întâmplă în suflet în timp ce avem această întâlnire se raportează întru totul la viitorul uman. Cel care nu se ocupă de ştiinta spiritului ştie în prezent puţine lucruri despre ceea ce se petrece în adâncurile sufletului când omul adoarme. Visele care ar putea spune ceva pentru viaţa obişnuită privitor la aceste procese din cursul somnului trădează de fapt ceva, dar o fac în aşa fel încât adevărul nu poate ieşi chiar atât de uşor la lumină. Când omul visează sau când iese din visare trezindu-se sau când îşi aminteşte de anumite vise, acestea sunt totuşi legate de anumite reprezentări pe care şi le-a însuşit deja în viaţă, de reminiscenţe. Acestea sunt numai haina a ceea ce trăieşte în vis, respectiv în starea de somn. Dacă vă înveşmântaţi visul în reprezentări, care vin din viaţa dumneavoastră, acestea nu sunt decât veşminte; căci în vis apare înveşmântat ceea ce în timpul somnului se petrece, de fapt, în suflet. Iar ceea ce se petrece în vis nu se raportează nici la trecut, nici la prezent, ci la viitor. În somn se dezvoltă forţe care pentru entitatea umană pot fi comparate cu forţele germinative care se dezvoltă într-o plantă pentru o plantă viitoare. Când planta creşte, în ea se dezvoltă întotdeauna forţele germinative pentru planta din anul următor. Aceste forţe germinative ating apogeul în formarea seminţelor; ele devin vizibile în acestea. Dar când planta creşte astfel, forţele germinative pentru planta viitoare sunt deja prezente. Şi în om există forţe germinative, fie pentru încarnarea următoare, fie pentru perioada Jupiter, iar el le formează în mod preferenţial în starea de somn. Forţele pe care le dezvoltă aici nu se raportează la evenimente izolate, ele se raportează la forţele fundamentale ale încorporării viitoare. Aşadar, în somn, omul lucrează asupra germenilor săi pentru încarnarea viitoare, mai cu seamă cu influenţă în viitor. Astfel încât atunci când doarme omul se află deja în viitor.

În legătură cu acest aspect aş vrea să nu las o prea mare confuzie în sufletul dumneavoastră, din această cauză vă spun că problema încarnării viitoare se află cu această stare de somn în acelaşi raport în care se află ceea ce ştim despre ziua de mâine. Noi ştim despre ziua următoare, pur şi simplu din experienţă, că Soarele va răsări din nou, ştim aproximativ şi cum va evolua el, chiar dacă nu vom şti ce vreme va fi sau cum vor interveni diferite întâmplări în viaţa noastră. Astfel, sufletul este ca un profet care priveşte numai la lucrurile mari, cosmice, nu şi la aspectul meteorologic. Aşadar, cine ar avea reprezentarea că în somn s-ar face cunoscute sufletului detaliile încorporării viitoare ar cădea în greşeala pe care ar face-o cel care crede că deoarece ştie precis că în duminica viitoare va răsări şi va apune Soarele şi pentru că ştie diferite alte lucruri ştie şi cum va fi vremea. Toate acestea însă nu modifică nimic din faptul că în timpul somnului avem de-a face cu viitorul nostru. Astfel încât la modelarea viitorului nostru lucrează forţele care ne întâmpină, substanţial de aceeaşi fiinţă cu sinea spirituală, la mijlocul somnului.

Cea de-a treia întâlnire – dacă sărim peste cea de a doua – este cea despre care am spus ultima oară că are loc o singură dată în întregul curs al vieţii umane, la jumătatea vieţii. Când omul a ajuns la treizeci de ani, el întâlneşte ceea ce putem numi principiul Tatălui, în timp ce în fiecare noapte întâlneşte principiul Spiritului. Această întâlnire cu principiul Tatălui are o foarte mare importanţă din cauză că prin această întâlnire omul ajunge în situaţia de a impregna profund trăirile vieţii actuale – dumneavoastră ştiţi, deoarece v-am explicat, că întâlnirea trebuie să se producă şi în cazul celui care moare înainte de treizeci de ani; numai dacă omul împlineşte vârsta de treizeci de ani ea are loc în timpul vieţii, altfel ea se produce înainte, în cazul unei morţi timpurii –, putând astfel să acţioneze în încarnarea viitoare. Aşadar, ceea ce este întâlnirea cu principiul Tatălui are de-a face cu viaţa pământeană a încarnării viitoare, pe când întâlnirea noastră cu principiul Spiritului sau al Duhului radiază asupra întregului viitor, iradiază întreaga viaţă viitoare, chiar şi asupra acelei vieţi care se desfăşoară între moarte şi o nouă naştere.

Legile în care este întreţesută această întâlnire, pe care o avem o dată în viaţă, nu sunt legi terestre, ci legi care au rămas în cadrul evoluţiei Pământului aşa cum au fost în timpul evoluţiei lunare. Ele sunt legate cu originea noastră fizică, în special cu tot ce înseamnă ereditate fizică. Această ereditate fizică nu este decât o parte a problemei; la baza ei se află legi spirituale. Aşa încât tot ce se desfăşoară astfel încât are nevoie de întâlnirea cu principiul Tatălui face trimitere spre trecut. Aceasta este moştenirea trecutului; ea ne trimite spre evoluţia lunară, înapoi, la încarnări mai vechi, după cum ceea ce se întâmplă în fiecare somn ne trimite spre viitor. Aşa cum ceea ce se

întâmplă în timpul somnului formează germenele pentru viitor, tot astfel şi ceea ce se întâmplă în timp ce oamenii sunt născuţi ca urmaşi ai strămoşilor lor şi transmit ceea ce trebuie dus mai departe din aceste încarnări anterioare este legat de trecut. Ambele lucruri, ceea ce se raportează la viitor dar şi ceea ce se raportează la trecut, se străduiesc să iasă din ordinea naturală. Ţăranul încă se mai culcă la apusul Soarelui şi se trezeşte la răsăritul acestuia. Dar în timp ce omul păşeşte mai departe în aşa-zisa cultură, el se eliberează de această ordine pur naturală; acest lucru se află deja în posibilitatea evoluţiei sale spre libertate. În acest sens, pentru că pregăteşte un viitor care încă nu este prezent, omul este, aşadar, într-o anumită măsură, rupt din ordinea naturală. Căci nimeni nu va putea să prezinte din legile naturale generale vreo necesitate pentru ca Hans Müller să se nască în anul 1914; aici nu domneşte o necesitate ca la răsăritul Soarelui sau în cazul altor fenomene naturale, pentru că în această situaţie domneşte ordinea naturală a Lunii. În timpul acela totul era ca ordinea naşterii noastre pe Pământ; în timpul Lunii vechi totul era astfel.

Dar omul este corect situat în ordinea naturală, cu referire la ceea ce are o importanţă nemijlocită pentru prezentul său, cu referire la ceea ce priveşte nemijlocit viaţa sa pământeană. În timp ce poartă în sine, cu privire la principiul Tatălui şi la principiul Spiritului (Duhului), trecut şi viitor, cu privire la acea întâlnire despre care am spus că se realizează în cursul evoluţiei sezoniere şi că este legată şi de întâlnirea cu Christos, el este legat de ordinea naturală. Dacă nu ar fi legat de ordinea naturală consecinţa ar fi că unul ar sărbători Crăciunul în decembrie, altul l-ar sărbători în martie etc. Dar în ciuda faptului că popoarele se deosebesc din multe puncte de vedere, în privinţa felului cum sărbătoresc Crăciunul există în toate cazurile ceva care are o legătură cu această întâlnire, cu ceea ce spuneam că se întâmplă în ultimele zile ale lui decembrie. Referitor la această întâlnire care se inserează în evoluţia sezonieră, omul se află, aşadar, tocmai pentru că este vorba de prezentul său, în legătură nemijlocită cu desfăşurarea naturii; el este integrat cursului naturii, în timp ce cu referire la trecut şi viitor el a ieşit din cursul naturii, a ieşit deja de milenii.

În vremurile vechi, în orice caz, omul se adapta cursului naturii şi cu privire la trecut şi la viitor. Astfel, de exemplu, în ţinuturile germane naşterea era reglată după cursul naturii. Căci naşterea era îngăduită numai într-un anumit anotimp al anului, fiind reglată din misterii. În acest caz naşterea era inserată în anotimp. Iar conceperea şi naşterea erau reglate în timpurile vechi, în timpuri mult anterioare creştinismului, în ţinuturile germane, prin ceea ce s-a păstrat numai ca ecouri slabe prin cultul Herthei [14]. Cultul Herthei nu reţinea din timpurile vechi decât faptul că zilele concepţiei erau îngăduite numai atunci când Hertha se apropia de oameni cu carul său; când ea se retrăgea, concepţia nu mai avea loc. Acest lucru avea drept consecinţă faptul că cel care nu era născut într-un anumit anotimp era considerat a fi lipsit de onoare, pentru că era decăzut din ordinea naturală în privinţa existenţei sale umane. Acest lucru era adaptat atunci mersului naturii, aşa cum erau adaptate mersului naturii somnul şi veghea. Oamenii se culcau când Soarele apunea, dormeau şi se trezeau o dată cu zorii zilei. Dar lucrurile s-au schimbat. Nu poate fi însă modificat aspectul median, adaptarea la evoluţia sezonieră. Prin această adaptare la evoluţia sezonieră trebuie să se păstreze ceva în dispoziţia sufletească umană.

Care este, în fond, sensul întregii evoluţii terestre? Acela ca omul să se adapteze Pământului, să preia în sine condiţiile evoluţiei Pământului, să poarte în viitorul evoluţiei lui ceea ce Pământul îi poate oferi – nu mă gândesc acum numai la o încarnare, ci la toată seria de încarnări –, ceea ce-i poate da pentru evoluţia ulterioară. Acesta este sensul evoluţiei terestre. Acest sens al evoluţiei terestre poate fi realizat numai pentru că omul a învăţat pe Pământ să uite treptat legătura sa cu forţele cosmice, cu forţele cereşti. Noi ştim că în timpurile vechi oamenii aveau o clarvedere atavică, dar chiar în această clarvedere atavică acţionau forţele cereşti în om. Omul mai avea atunci legătură cu forţele cereşti; împărăţia cerească proemina într-o anumită măsură în sufletul omului. Această situaţie trebuia să se schimbe pentru ca omul să-şi poată dezvolta libertatea. Omul trebuia să nu mai aibă în concepţia sa, în percepţia sa nemijlocită, nimic din împărăţia cerească, pentru a ajunge să fie înrudit cu Pământul. Din acest motiv însă i-a fost dată şi unica posibilitate ca, în timpul extrem al înrudirii sale cu Pământul, să devină materialist în cea de a cincea epocă în care ne aflăm noi astăzi. Materialismul nu este decât expresia cea mai radicală, extremă a înrudirii omului cu Pământul. Acest lucru ar face ca omul să cadă cu adevărat pradă Pământului, dacă nu ar mai interveni nimic altceva. Omul ar trebui să ajungă înrudit cu Pământul, să împărtăşească întru totul destinul acestuia. El ar trebui să ia calea pe care o ia însuşi Pământul, să se integreze în întregime în evoluţia Pământului, dacă nu ar interveni nimic care să împiedice aceasta. El ar trebui să se rupă împreună cu Pământul de întregul Cosmos şi să-şi lege în întregime destinul cu destinul Pământului.

Dar lucrurile nu au fost astfel gândite pentru omenire, ci s-a intenţionat cu totul altceva. Pe de o parte, omul trebuia să se lege în mod corect cu Pământul, dar era necesar să coboare din lumea cerească, spirituală, un mesaj care, în ciuda faptului că prin natura sa omul ajunge să se înrudească cu Pământul, să-l ridice deasupra acestei înrudiri. Iar această transmitere a mesajului ceresc s-a întâmplat prin misteriul de pe Golgota. Prin aceasta, pe de o parte, fiinţa care a trecut prin misteriul de pe Golgota a trebuit să preia entitate umană, dar pe de altă parte, să poarte în sine entitate cerească. Acest lucru înseamnă însă că nu ne putem reprezenta pe Iisus Christos pur şi simplu în sensul că în cuprinsul evoluţiei umanităţii el s-ar dezvolta ca unul, fie el chiar superior, ci că el preia entitatea cerească, care nu răspândeşte numai o învăţătură, ci introduce în Pământ ceea ce vine din cer. Din această cauză este necesar să se înţeleagă ce este, de fapt, botezul în Iordan. Botezul nu este numai o acţiune morală – nu spun că nu este o acţiune morală, ci că „nu este numai" o acţiune morală –, ci este o acţiune reală; atunci s-a întâmplat ceva care este tot atât de adevărat precum sunt adevărate evenimentele naturale, care este tot atât de adevărat ca şi atunci când încălzesc cu o sursă de căldură ceva şi căldura trece în substratul încălzit, că entitatea Christos a trecut în omul Iisus din Nazaret în timpul botezului făcut de Ioan. Acest fapt este în cel mai înalt grad ceva moral, dar şi ceva adevărat în evoluţia naturii, aşa cum sunt adevărate fenomenele naturale. Şi este esenţial să înţelegem că nu avem de-a face numai cu ceva care îşi are originea în noţiunile raţionale umane, care concordă întotdeauna numai cu mersul mecanic, fizic sau chimic al naturii, ci, concomitent, şi ca legi naturale, că este ceva care se află ca idee în adevărul real aşa cum se află, de fapt, forţele naturale în realitatea obiectivă.

Dacă se înţelege acest lucru, atunci şi alte noţiuni devin mult mai reale decât sunt în prezent. Să ne îndreptăm atenţia spre ceea ce avea în vedere vechiul alchimist; nu vom discuta dacă este sau nu justificat ceea ce urmărea alchimistul, ci faptul că el avea în vedere faptul că prin reprezentările sale nu numai se reprezintă ceva, ci se întâmplă ceva. Să spunem că el producea într-un mod oarecare un nor de fum. El avea atunci reprezentarea sau exprima reprezentarea că încearcă să introducă în aceasta o astfel de forţă încât substanţa cu care producea fum primea cu adevărat forme. El căuta noţiuni care să aibă puterea de a interveni în realitatea naturală exterioară, nu numai să rămână în interiorul egoismului uman, ci să intervină în realitatea naturii. De ce? Pentru că el avea şi despre misteriul de pe Golgota reprezentarea că acolo s-a întâmplat ceva care intervine în mersul natural al Pământului, care este de asemenea un fapt aşa cum un proces natural este un fapt natural.

Pe aceasta se bazează un eveniment important care a survenit în a doua jumătate a evului mediu şi mai aproape de timpul mai nou, spre cea de a cincea perioadă culturală a noastră, care a urmat perioadei culturale greco-romane. În perioada cruciadelor în secolele al XII-lea, al XIII-lea, al XIV-lea, al XV-lea şi chiar al XVI-lea au existat mai ales naturi feminine, care-şi aduceau starea sufletească într-o astfel de mistică, încât resimieau această trăire interioară pe care le-o provocau mistica ca pe o nuntă cu spiritualul cu Christos sau cu altceva. Nunţi mistice au fost celebrate de numeroase călugăriţe ascetice etc. Nu vreau să mă ocup acum de esenţa acestor comuniuni interioare mistice; dar era ceva care se petrecea în cadrul dispoziţiei sufleteşti care nu putea fi exprimat decât prin cuvinte, care într-o oarecare măsură se petrecea în interiorul reprezentărilor, al sentimentelor şi încă al cuvântului în care puteau fi înveşmântate senzaţiile. Apoi, Valentin Andreae

[15] a opus acestor lucruri din anumite reprezentări şi contexte de ştiinţă a spiritului a sa *Nuntă chimică a lui Christian Rosenkreutz*. Această nuntă chimică este şi ea o trăire umană. Dar dacă parcurgi această nuntă chimică a lui Christian Rosenkreutz constaţi că aici nu este vorba numai de o trăire a stării sufleteşti, ci de ceva care cuprinde întregul om, nu se exprimă numai în cuvinte, care nu este pur şi simplu introdus în lume ca o trăire sufletească, ci ca un proces real, un proces natural în care omul face ceva cu el însuşi, care devine un proces natural. Aşadar, ceva care este mai mult saturat de adevăr, crede Valentin Andreae cu a sa Nuntă chimică a lui Christian Rosenkreutz, decât o simplă nuntă mistică, să spunem a Mechthildei de Magdeburg [16], care a fost o persoană mistică. Prin nunta mistică a călugăriţelor s-a făcut ceva pentru subiectivitatea omului; prin nunta chimică omul se dăruia lumii, prin ea trebuia să se facă ceva pentru întreaga lume, aşa cum se face prin procesele naturale. Acest lucru este de asemenea gândit într-un sens eminamente creştin. Oamenii voiau noţiuni, cei care gândeau mai realist – chiar şi dacă gândeau numai în sensul unilateral al vechilor alchimişti –, voiau noţiuni prin care să poată stăpâni adevărul într-un mod corect, prin care să poată pătrunde în adevăr în mod mai corect, noţiuni care să aibă efectiv o legătură cu adevărul. Perioada materialistă a aruncat un văl asupra unor astfel de noţiuni. Iar oamenii care, în prezent, cred că gândesc corect asupra adevărului, trăiesc mai mult în iluzii decât oamenii dispreţuiţi de ei, de exemplu, cei din vremea alchimiştilor care se străduiau să elaboreze noţiuni cu ajutorul cărora să poată stăpâni adevărul.

Ce pot face azi oamenii cu noţiunile lor? Noi trăim chiar în vremurile noastre ceea ce oamenii pot atinge cu noţiunile lor: Iluzii, teci de noţiuni. Acestea sunt idolii pe care-i vânează oamenii în prezent: teci de noţiuni care nu au nimic de-a face cu adevărul. Căci adevărul poate fi atins numai dacă te afunzi în adevăr, nu prin aceea că formezi noţiuni în diferite moduri, după plac. Şi totuşi în lucrurile cele mai obişnuite se poate recunoaşte deosebirea dintre noţiunile saturate de adevăr şi noţiunile false. Numai că în prezent cei mai mulţi oameni nu recunosc acest lucru. Ei sunt satisfăcuţi de simplele umbre de noţiuni, care nu au nici un adevăr. Gândiţi-vă că cineva ţine un discurs în care spune: Trebuie să vină un timp nou, care deja se anunţă, un timp cu totul nou, în care omul va fi apreciat conform cu valoarea proprie, în care fiecare va fi cântărit după aceea ce este capabil să realizeze! – Cine nu ar spune despre această afirmaţie: Acest lucru este grăit din cea mai profundă înţelegere a timpului nostru! Dar atâta vreme cât noţiunile rămân simple teci, oricât de frumoase ar fi ele, el nu este pătruns, saturat cu adevăr. Căci nu este important ca cineva să vâneze principiul că fiecare om trebuie să fie plasat în societate conform cu forţele lui la locul corespunzător, dacă după aceea el este convins că tocmai nepotul său este cel mai destoinic. Nu are importanţă ce fel de noţiuni, ce fel de reprezentări are cineva, ci ca el să poată pătrunde în realitate cu noţiunile sale, să recunoască adevărul! A avea principii, a avea idealuri, acest lucru este o mare voluptate, iar a le exprima este adeseori o voluptate şi mai mare. Dar ceea ce lipseşte este afundarea cu adevărat în realitate, recunoaşterea adevărului şi pătrunderea adevărului. Pătrundem tot mai adânc în ceea ce a produs timpul nostru deosebit de trist, dacă vom continua să practicăm acest cult idolatru al tecilor de noţiuni, dacă nu ne vom integra în concepţia că a avea noţiuni frumoase, a avea reprezentări frumoase, a exprima noţiuni frumoase şi reprezentări frumoase nu valorează nici cât un praf de puşcă, dacă nu este legat de voinţa de a te cufunda în adevăr, de a recunoaşte adevărul. Şi dacă ne afundăm în adevăr nu vom găsi aici numai aspectul material, ci şi spiritul. Aceasta aduce din spirit convingerea că azi se practică cu umbre de noţiuni, că se slujeşte cu teci de noţiuni un cult idolatru. Dar aceasta este şi marea nenorocire a timpului nostru, că oamenii se îmbată cu cuvinte frumoase. În acelaşi timp acest fapt este şi necreştinesc; principiul de bază al crestinismului este că Christos nu a turnat în Iisus din Nazaret numai învăţături, ci chiar a pătruns în el, adică, s-a legat cu adevărul pământean în aşa fel încât prin aceasta a devenit mesajul viu venit din Cosmos.

Cartea care, atunci când este citită corect, este cel mai minunat mijloc de educare pentru adevăr este Noul Testament. Numai că acest Nou Testament trebuie să fie transpus încetul cu încetul în limba noastră. Traducerile actuale nu mai au calitatea de a reda plenar sensul originar, dar atunci când se transpune în limba actuală sensul vechi, atunci evanghelia este cel mai bun mijloc pentru a aduce oamenii la o gândire saturată cu adevăr, pentru că această evanghelie nu conţine în fiecare rând forme de gândire care conduc la umbre de noţiuni. Trebuie doar ca lucrurile să fie înţelese în realitatea lor profundă. Ar putea suna aproape banal vorba a se îmbăta cu noţiuni, dar această îmbătare cu noţiuni este atât de răspândită în prezent încât este mai puţin vorba de reprezentări, de idei, oricât de frumos ar suna ele, decât de faptul că cel care exprimă reprezentările şi ideile trebuie să se situeze în adevăr. În prezent acest lucru este greu de înţeles. Aproape tot ce apare în mod oficial se judecă în prezent numai după conţinut, după conţinutul noţiunilor. Altfel, documentele cele mai goale de idei – vreau să mă refer la un singur exemplu, la aşa-numita notă de pace a profesorului Wilson [17], vreau să spun a preşedintelui Wilson, o teacă, o simplă încropire de umbre de noţiuni – nu ar fi apreciate ca ceva care are forţă de punere în mişcare pentru realitate. Cine are cunoştinţe despre natura noţiunilor, acela ştie că această încropire de simple umbre ale noţiunilor ar putea acţiona cel mult ca absurditate care ar putea fi apoi o anumită realitate. Căci ceea ce este imperios necesar în prezent este căutarea, găsirea de noţiuni saturate de realitate. Dar aceasta are ca premisă faptul că oamenii pot ajunge profund înrudiţi cu adevărul, că ei sunt suficient de lipsiţi de egoism pentru a se lega de ceea ce trăieşte şi ţese în realitate. Căci multe lucruri se pot vedea, în prezent, care îndepărtează de la căutarea adevărului, care se rup de adevăr, dar aceste lucruri nu sunt observate.

Pentru cunoscător se întâmplă unele lucruri dintre cele mai triste. De exemplu, este posibil, în prezent, ca oamenii să fie impresionaţi numai de felul cum se combină cuvintele, de un număr de discursuri, care au fost şi tipărite, de un număr de discursuri care pentru cel ce nu dă atenţie cuvintelor, ci adevărului, sunt de-a dreptul îngrozitoare. Au fost ţinute discursuri, de către o personalitate a prezentului, care se bucură de multă preţuire, care chiar la început adoptă următorul punct de vedere: Da, o parte a omului aparţine în întregime ordinii naturale, şi teologii nu fac bine când nu lasă ordinea naturii în seama cercetătorilor avizaţi ai naturii. – Apoi, continuă: În raport cu ordinea naturii, omul este un simplu mecanism; dar de acest mecanism depind şi angrenajele sufletului. – Iar ceea ce el indică drept angrenaje ale sufletului sunt aproape toate aspectele legate de suflet. Şi acestea trebuie lăsate în seama cercetătorilor naturii. Şi atunci pentru teologie nu mai rămâne decât consolarea: Totul a fost trecut în seama ştiinţelor naturii, noi trebuie doar să continuăm să vorbim! Atunci, nu se mai poate vorbi decât cu ajutorul tecilor de cuvinte. Prin aceasta discursurile sunt astfel concepute, încât prezintă discontinuităţi – în conferinţele următoare voi reveni la acest fapt şi voi coborî la mai multe detalii –, astfel că gândul următor, dacă este cu adevărat înţeles, nu mai poate fi pus în legătură cu gândul premergător, deşi ele sunt aduse împreună. Totul sună admirabil. Iar în cuvântul introductiv la aceste conferinţe având ca subiect „modelarea vieţii" se spune că ele au fost ţinute de curând în faţa a mii de oameni, şi că, în orice caz, multe alte mii de oameni vor avea nevoie să-şi caute în ele consolarea sufletească în vremuri grave. Aceste conferinţe au fost ţinute de renumitul teolog Hunzinger [18] şi au apărut în colecţia Quelle şi Meyer, cred că se numeşte „Ştiinţă şi cultură", şi aparţin lucrurilor celor mai periculoase ale prezentului, pentru că, având un conţinut care sună frumos, un conţinut care sună îmbătător, produc confuzie în viaţa oamenilor pentru că gândurile nu au legătură între ele şi pentru că întregul, de îndată ce-l dezbraci de cuvintele îmbătătoare, nu este nimic altceva decât nonsens. Cu toate acestea, vorbăria laudativă despre aceste lucruri cuprinde cercuri extrem de largi – într-una din conferinţele următoare vă voi demonstra în detaliu ce confuzii de gândire se află în ele – şi nimeni nu-şi dă osteneala de a controla formele de gândire, ci fiecare se opreşte la umbrele de cuvinte.

Da, ceea ce este adevăr exterior depinde întru totul de ceea ce dezvoltă omul în interior. Dacă el dezvoltă noţiuni străine de adevăr, adevărul devine confuz, şi atunci apar stări ca cele actuale. În baza celor ce îl întâmpină pe om ca stări exterioare nu mai poţi judeca faptul, ci în legătură cu ele trebuie judecat ceea ce s-a dezvoltat nu numai timp de ani, ci de decenii, poate chiar şi mai mult, în mentalitatea şi dispoziţia sufletească a oamenilor. Aici se află cauza. La acestea trebuie privit. Christos nu trebuie acceptat numai după conţinutul învăţăturii sale, ci misteriul de pe Golgota trebuie să fie văzut în realitatea sa, în adevărul său, să se vadă efectiv că aici s-a legat în adevăr ceva suprasensibil, prin persoana lui Iisus din Nazaret, cu ceea ce este Pământesc. Atunci se va vedea că ceea ce este moral nu este doar

ceva trecător, care poate fi dus de vânt, atunci când Pământul sau chiar edificiul ceresc actual au devenit un mormânt, ci că Pământul actual şi bolta cerească actuală pot deveni un mormânt, aşa cum planta actuală devine pulbere. Dar aşa cum în planta actuală se află germenele plantei viitoare, tot astfel se află în lumea actuală germenele celei următoare. Iar oamenii sunt legaţi de acest germene. Numai că acest germene are nevoie de legătura cu Christos, pentru a nu se degrada o dată cu mormântul Pământului, ca germenele plantei care, dacă nu este fecundat, se distruge, transformându-se, ca şi planta, în pulbere. Faptul că ordinea morală a lumii este în prezent forţa germinativă a ordinii naturale viitoare este gândul cel mai realist care poate exista. Moralitatea nu este numai un lucru gândit (imaginat); acum, când moralitatea este saturată cu adevăr, ea este prezentă ca germene pentru realităţi exterioare ulterioare.

La acest gând nu ajunge nici una dintre concepţiile despre lume în legătură cu care Hermann Grimm [19] spunea că o bucată de os de cadavru pe care-l caută un câine flămând ar fi o privelişte mai atrăgătoare decât ordinea universală a lui Kant-Laplace. La acest gând, că moralitatea are în sine forţa de a deveni ceva natural, că este germenele naturalului, al naturalului viitorului, la aceasta ordinea mecanică a lumii nu împinge niciodată. De ce nu? Pentru că ea trebuie să trăiască în iluzie. Imaginaţi-vă că misteriul de pe Golgota nu ar fi avut niciodată loc; atunci lucrurile ar sta aşa cum le prezintă teoria Kant-Laplace. Este suficient să îndepărtaţi în gând misteriul de pe Golgota din istoria Pământului şi teoria aceasta ar fi adevărată. Căci Pământul trebuia să ajungă într-o stare care, lăsată în voia ei, ar face să se sfârşească tot ce este omenesc în pustiul mormântului. Acest lucru trebuia să se întâmple, pentru ca omul să obţină libertatea prin înrudirea cu Pământul. El nu află acest mormânt pentru că în clipa în care s-a produs criza Pământul a fost fecundat de Christos, pentru că Christos a coborât şi pentru că Christos este forţa opusă celei care conduce la mormântul final, El este forţa germenelui care-l ridică pe om în lumea spirituală; aceasta înseamnă că atunci când Pământul devine mormânt, când îşi urmează destinul conform teoriei Kant-Laplace, nu este lăsat să dispară ceea ce se află în Pământ ca germene, ci acesta este trecut în viitor. Aşa încât ordinea moral-creştină a Universului gândeşte ceea ce Goethe numeşte „natura superioară în natură" [20] şi se poate spune: Cine poate gândi în mod corect misteriul de pe Golgota ca pe o realitate, acela poate gândi în mod realist, îşi poate construi şi noţiuni saturate cu adevăr.

Acest lucru este necesar şi este şi ceea ce oamenii trebuie să înveţe înainte de orice altceva. Căci în această a cincea epocă postatlanteană oamenii au vrut fie să-şi formeze noţiuni care îi îmbată, fie noţiuni care-i fac orbi. Noţiuni care îmbată au fost realizate în mare măsură în domenii religioase; noţiuni care produc orbire au fost formate în mare măsură în domeniul ştiinţelor naturii. Trebuie să fie îmbătătoare o noţiune care în timp ce valorifică ordinea pur naturală se gândeşte numai la ceva moral, aşa cum face Kant care aşază aceste două lumi alături, predând una ştiinţei, pe cealaltă credinţei [21]. Astfel de noţiuni, care sunt apoi elaborate pe tărâm moral, pot îmbăta, iar prin efectul narcotic nu se mai observă că s-a căzut, de fapt, pradă în mod necesar liniştii mormântale a lumii, cu care s-a scufundat totodată tot ceea ce este ordine morală a lumii. Pe de altă parte, noţiunile pot produce orbire, ca cele ce ţin de ştiinţele naturii sau de economia naţională şi – vă rog să mă iertaţi, dar aceasta se digeră greu – noţiunile politice ale prezentului. Aceste noţiuni creează orbire dacă nu sunt formate în aşa fel încât să fie legate de lumea înţeleasă în mod spiritual, ci numai din zdrenţe ale adevărului exterior, ale aşa-numitului adevăr faptic, adică senzorial-faptic. În felul aceste fiecare nu vede decât până unde nasul său poate mirosi, adică judecă orbeşte numai prin ceea ce între naştere şi moarte poate vedea cu ochii lui şi poate înţelege cu noţiuni învăţate, fără să-şi formeze noţiuni saturate cu adevăr, datorită faptului că ele sunt saturate cu spiritual, de înţelegerea adevărului spiritual.

Trebuie să reamintim ceea ce mai ales lipseşte timpului nostru. Căci chiar şi ceea ce ţine de domeniul istoriei acţionează în prezent adeseori numai ca umbre ale noţiunilor. Cât se declamă în zilele noastre din cele spuse de Fichte [22] către poporul german! Ceea ce a spus Fichte poporului german înţelegem abia atunci când privim la întreaga sa viaţă, această viaţă a lui Fichte atât de adânc ancorată în adevăr. Din această cauză în cartea mea ***Despre enigmele omului*** am încercat să fixez personalitatea lui Fichte, aşa cum a devenit, aşa cum încă din copilărie a fost legată de adevăr. Şi cât de mult ar fi de dorit ca tocmai asemenea cuvinte ca cele privind saturarea reprezentărilor şi a ideilor cu adevăruri, ca tocmai acestea să nu fie ascultate, în prezent, în mod superficial, ci să fie preluate în adâncimea lor interioară. Numai atunci vei putea căpăta un ochi liber, deschis, vreau să spun un ochi sufletesc, pentru ceea ce lipseşte atât de mult timpului nostru. Fiecare om are nevoie de un astfel de ochi liber, deschis. Cel care nu şi-a trasat în mod special ca sarcină să gândească asupra faptelor pomenite în legătură cu acestea va acorda o mică atenţie felului cum în timpul nostru se mânuiesc umbrele de noţiuni, zecile de cuvinte, şi cum totul este predispus fie să îmbete pe om, fie să-l conducă la noţiuni care-i provoacă orbire.

Nu luaţi cele spuse azi de mine în sensul agitatoric, ci în sensul a ceva care vrea să exprime realitatea actuală. Omul trebuie, desigur, să trăiască în timpul său, şi să trăiască cu timpul său, iar atunci când se caracterizează ceva prin aceasta nu trebuie să respingă tot ce nu se conformează acelei caracterizări. Dar trebuie creată o contragreutate. În prezent, este natural că lumea se află în faţa impulsurilor care conduc la materialism. Acest lucru nu poate fi oprit, căci înclinaţia spre materialism este strâns legată de nevoile profunde ale timpului nostru. Dar o contragreutate trebuie să fie creată. Vreau să spun că toate forţele au ca scop orientarea omului spre introducerea şi fixarea sa cât mai durabilă în materialism. Acest lucru nu poate fi oprit; el ţine de fiinţa celei de a cincea epoci postatlanteene. Dar contragreutatea trebuie să fie creată. Un mijloc important de a forţa omul să pătrundă în materialism este ceea ce abia este observat din acest punct de vedere: cinematograful. Nu există un mijloc mai bun de educare în materialism decât cinematograful. Căci ceea ce se vede la cinematograf nu este adevărul aşa cum îl vede omul. Numai o epocă care are atât de puţin noţiunea adevărului ca cea care adoră adevărul ca pe un idol în sensul materialismului poate crede că cinematograful este un adevăr. O altă epocă ar reflecta dacă omul umblă pe stradă ca la cinematograf; şi atunci când întreabă: Ce-ai văzut? – ar reflecta dacă are cu adevărat în imagine lucrul aşa cum i-l înfăţişează cinematograful. Întrebaţi-vă: Este ceea ce aţi văzut pe stradă mai apropiat de imaginea imobilă pe care o realizează un pictor sau de imaginea fremătândă, scânteietoare a cinematografului? Dacă vă întrebaţi cinstit, veţi spune: Ceea ce pictorul vă redă în repaus seamănă mult mai mult cu ceea ce vedeţi pe stradă. Din această cauză însă, în timp ce omul stă în faţa pânzei cinematografului, ceea ce-i oferă cinematograful nu se cuibăreşte în capacitatea sa obişnuită de percepţie, ci într-un strat material mai profund decât îl avem în percepţie în mod obişnuit. Eteric, omul devine exoftalmic. El capătă ochi de focă, dar mult mai mari, atunci când se dăruieşte cinematografului. Înţeleg toate acestea în sens eteric. Aici nu se acţionează numai asupra a ceea ce omul are în conştientul său, ci se acţionează materializând asupra subconştientului cel mai profund. Să nu receptaţi aceste lucruri ca o pledoarie incendiară împotriva cinematografului. Repetăm în mod expres: Este cu totul natural să existe cinematograful; arta cinematografică se va dezvolta din ce în ce mai mult. Aceasta va fi calea spre materialism. Trebuie creată o contragreutate. Aceasta nu poate consta decât în aceea că omul trebuie să lege ceva de căutarea adevărului care se dezvoltă în cinematografie. Aşa cum aici el dezvoltă o coborâre sub percepţia senzorială, tot astfel trebuie să dezvolte şi o urcare deasupra percepţiei senzoriale, adică în adevărul spiritual. Atunci cinematograful nu-i va mai dăuna; atunci va putea privi imaginile cinematografice în voie. Dar tocmai prin astfel de lucruri omul nu este condus – în timp ce nu se creează o contragreutate – aşa cum este necesar, spre a deveni înrudit cu Pământul, ci spre a deveni din ce în ce mai înrudit cu Pământul şi în final izolat complet de lumea spirituală.

Rudolf Steiner

METAMORFOZĂ COSMICĂ ŞI UMANĂ

GA 175

CONFERINŢA a V-a

Berlin, 6 martie 1917

V-am vorbit despre cele trei întâlniri pe care le are sufletul omului în cursul vieţii dintre naştere şi moarte, şi care-l pun în legătură încă în timpul acestei vieţi cu lumile spirituale. Vom reveni azi asupra acestui subiect pe care l-am atins ultima oară în mod episodic, întru câtva printr-o abordare din exterior. Azi îl vom pune în discuţie într-un mod mai detaliat.

Am observat că omul, în perioadele când parcurge alternativ stările de somn şi veghe, are o întâlnire, de regulă la mijlocul stării de somn. Spun, de regulă, pentru că aceasta trebuie să fie starea de somn, care este starea normală pentru noapte. Aşadar, între somn şi trezire, omul are, de regulă, întâlnire cu acea lume care este înrudită cu sinea noastră spirituală, cu acea lume în care transpunem entităţi din ierarhia îngerilor. Noi ajungem, aşadar, aici de fiecare dată când mergem la culcare, trecând prin lumea în care sălăşluiesc aceste fiinţe, prin acea lume care este cea mai apropiată – în sus – lumii noastre fizice, şi împrospătăm, întărim întru câtva întreaga noastră fiinţă spirituală prin această întâlnire. Pentru că aşa stau lucrurile, pentru că în starea de somn, aşadar, avem de-a face cu o întâlnire a omului cu lumea spirituală, niciodată o explicaţie materialistă a stării de somn aşa cum încearcă s-o dea ştiinţa exterioară nu va putea fi în vreun fel satisfăcătoare. Multe lucruri care se întâmplă în organismul uman pot fi explicate prin modificările pe care le parcurge corpul de la trezire până la adormire şi atunci va exista dorinţa de a explica adormirea prin aceste transformări, dar mereu va rămâne ceva nesatisfăcător, pentru că în somn este vorba de o întâlnire, aşadar, de o relaţie a omului cu lumea spirituală. Tocmai când observăm starea de somn putem vedea cum omul, când nu caută nici o relaţie în conştienţa lui cu lumea spirituală, ajunge la noţiuni semiadevărate, la acele noţiuni semiadevărate care – pentru că noţiunile, reprezentările se transformă în viaţă – falsifică viaţa şi atrag după sine în adevăr, în final, şi marile catastrofe ale vieţii.

Noţiuni semiadevărate! Ele sunt chiar mai rele decât noţiunile complet greşite în anumită privinţă, pentru că oamenii care îşi formează noţiuni semiadevărate, reprezentări semiadevărate, insistă asupra acestora, deoarece le pot dovedi; pentru că sunt semiadevărate ele se lasă dovedite. Nici o respingere a lor nu le va aduce înţelegere întrucât noţiunile sunt pe jumătate adevărate. Asemenea noţiuni falsifică cu adevărat viaţa încă mai mult decât cele cu totul false, întrucât acestora li se poate recunoaşte imediat falsitatea. O asemenea reprezentare semiadevărată este cea care în prezent a fost parţial abandonată de ştiinţa exterioară, dar parţial, sau chiar în mare parte, mai este reprezentată chiar de această ştiinţă exterioară. Este reprezentarea asupra căreia am mai atras atenţia. Noi dormim pentru că suntem obosiţi. Putem spune că acesta este un semiadevăr şi este sprijinit de o observaţie şi ea semiadevărată la care se referă oamenii: că activitatea zilei oboseşte corpul şi că din această cauză, pentru că suntem obosiţi, ar trebui să dormim. Am mai arătat că prin această definiţie a somnului nu s-ar putea explica niciodată de ce unii rentieri, care nu au lucrat niciodată, în situaţiile cele mai incitante care vin din lumea exterioară adorm imediat când aud anumite lucruri. Desigur, nu se va putea dovedi că sunt obosiţi; faptul că ei trebuie neapărat să doarmă pentru că sunt trudiţi este o observaţie falsă, semiadevărată. Noi oamenii observăm lucrurile în asemenea cazuri numai pe jumătate, atunci când credem că suntem constrânşi de oboseală să dormim. Şi se vede în ce constă imperfecţiunea abia atunci când lucrul observat numai dintr-o direcţie este comparat cu ceea ce poate fi observat din cealaltă direcţie, întâlnind jumătatea complementară. Veţi vedea imediat ce vreau să spun.

Somnul şi veghea sunt în viaţa fiecăruia ceva ce alternează ritmic. Numai că omul este o fiinţă predispusă libertăţii, din care cauză el poate interveni şi în ritmul somnului şi al stării de veghe – aici mai mult datorită relaţiilor conjuncturale decât a ceea ce se numeşte libertate, dar aceste relaţii conjuncturale sunt chiar baza libertăţii –, poate interveni în mersul evenimentelor şi uneori intervine chiar cu plăcere în ritmul somnului şi al stării de veghe. Un alt ritm pe care l-am combinat cu somnul şi veghea, chiar dacă în conştienţa obişnuită el este de obicei combinat în mod greşit, este acela care se produce în cadrul evolutiei sezoniere: trecerea de la vară la iarnă, când de cele mai multe ori lăsăm neobservată perioada dintre anotimpuri. Nimănui nu-i va trece prin minte să spună: În timpul verii, Pământul se străduieşte şi dezvoltă acele forţe care fac ca plantele să crească, forţe care conduc şi la alte fenomene; acum el oboseşte şi trebuie să aibă loc un repaus de iarnă. Oricine va respinge o astfel de reprezentare ca fiind absurdă: faptul că intrăm în iarnă nu are nici o legătură cu efortul de peste vară al Pământului, ci această intrare are loc pentru că Soarele se află în alt raport spaţial cu petecul de Pământ unde se instalează iarna: Atunci totul va fi dedus din aspecte exterioare, în cazul somnului şi al veghei, totul din oboseală, din interior. Numai că ambele sunt la fel de greşit înţelese, sau s-ar putea spune una este la fel de semiadevărată ca cealaltă. Căci ritmul somnului şi al veghei este asemănător cu cel dintre iarnă şi vară. Este tot atât de puţin adevărat că noi dormim numai pentru că suntem obosiţi cum este şi faptul că iarna vine pentru că în timpul verii Pământul s-a sleit de efortul depus în timpul verii; ambele se bazează pe acţiunea independentă a unui ritm care ia naştere din anumite relaţii. Ritmul somn-veghe ia naştere pentru că sufletul uman are nevoie de el, pentru că are mereu nevoie de întâlnirea cu lumea spirituală. Şi dacă am spune că vrem să dormim şi din acestă cauză ne simţim obosiţi, sau dacă am spune că pătrundem în stadiul în care avem nevoie de o anumită parte a ritmului, de starea de somn, şi din această cauză simţim oboseala, am declara ceva mai corect decât: Pentru că suntem obosiţi, trebuie să dormim.

Lucrul ne va deveni şi mai clar dacă întrebăm pur şi simplu: Oare ce face sufletul când dormim? Pentru a da răspunsul la această întrebare ştiinţa actuală lipsită de spiritualitate nu are înţelegere, şi nici posibilitatea de a o face corect. În perioada de veghe noi ne bucurăm de lumea exterioară. În starea de veghe savurăm lumea exterioară, căci savuratul este prezent în întreaga noastră viaţă. Noi nu savurăm lumea exterioară numai când simţim o mâncare bună în cerul gurii, când folosim cuvântul „a savura“, ci în tot cursul stării noastre de veghe savurăm lumea exterioară, şi toată viaţa este în acelaşi timp savurare. Când în lume este multă neplăcere şi aparent nu există savurare, aceasta este numai o iluzie despre care vom vorbi în contexte ulterioare, de care ne vom ocupa în conferinţele viitoare. În stare de veghe savurăm lumea exterioară, în somn ne savurăm pe noi înşine. Aşa cum atunci când suntem cu sufletul nostru în corp savurăm prin corpul nostru lumea exterioară, tot astfel, când suntem cu sufletul nostru în afara corpului savurăm propriul nostru corp; căci în timpul vieţii dintre naştere şi moarte, atunci când suntem cu sufletul nostru în afara corpului, suntem totuşi legaţi de corp. În aceasta constă de fapt starea de

somn, starea obişnuită de somn, în faptul că ne adâncim în corpul nostru, că ne savurăm corpul. Noi savurăm din afară corpul nostru. Iar visele, visele obişnuite, haotice le va interpreta corect cel care-şi spune că sunt oglindiri ale acelei savurări a corpului pe care o are omul când se află în somnul fără vise.

Această explicaţie a somnului se apropie deja mai mult de nevoia de somn despre care am vorbit în cazul rentierului. Căci noi nu-l vom crede chiar atât de uşor că el este obosit, dar vom spune că îşi iubeşte mult corpul, că el vrea mai degrabă să-l savureze pe acesta decât ceea ce-i oferă lumea exterioară. În general, el se iubeşte atât de mult şi se savurează cu atâta plăcere, el se savurează poate mult mai mult decât, să nu spunem o conferinţă pe care o ascultă de ruşine, ci să spunem o bucată muzicală mai bună, mai grea, la care adoarme imediat atunci când trebuie s-o asculte. Somnul este savurare de sine. Dar, deoarece în timpul somnului, al somnului normal, avem întâlnirea cu lumea spirituală, acest somn nu va fi numai o simplă autosavurare, ci şi autoînţelegere; până la un anumit grad, înţelegere de sine, cuprindere de sine. În această privinţă, formării noastre spirituale îi este necesar ca oamenii să înveţe să înţeleagă că în somnul normal ei se cufundă în spirit şi că la trezire se ridică din spirit la suprafaţă, să înveţe să aibă veneraţie pentru această întâlnire cu spiritul.

Pentru a nu fi incompleţi, aş vrea să revin încă o dată la aşa-numita enigmă a oboselii. Căci aici conştienţa comună se va încurca cel mai uşor. Ea va spune: Totuşi noi aflăm că suntem obosiţi şi o dată cu oboseala survine şi nevoia de a dormi. – Aici este în adevăr un punct unde trebuie făcută neapărat o distincţie. Noi obosim în adevăr în cursul muncii zilnice, iar în timp ce dormim suntem în stare să eliminăm oboseala. Aşadar, această parte a problemei este adevărată: prin somn suntem în situaţia de a elimina oboseala. Dar somnul nu constă în aceea că ar fi efectul oboselii, ci constă în aceea că ne autosavurăm. Şi în această autosavurare omul obţine forţele prin care îndepărtează oboseala care s-a instalat. Aşadar, în această privinţă problema este adevărată: somnul poate elimina oboseala. De aici nu rezultă însă că orice somn elimină oboseala; adevărat este că orice somn este o autosavurare, dar nu este adevărat că orice somn elimină oboseala. Căci cel care doarme în mod inutil, care adoarme cu orice prilej şi doarme în mod inutil, acela poate realiza un somn care nu înlătură nici o oboseală, în care nu există decât autosavurare. Printr-un astfel de somn respectiva persoană se va strădui să elimine şi oboseala – pentru că există obiceiul de a elimina oboseala prin somn, din cadrul vieţii normale. Dacă însă oboseala nu este prezentă, aşa cum este cazul rentierului care adoarme la concert, el se va agita numai în jurul corpului său, aşa cum face atunci când vrea să elimine oboseala. Însă, întrucât oboseala nu este prezentă, el se va agita în mod inutil, iar urmarea va fi aceea că el pregăteşte tot felul de urmări, ca stări derivate, în propriul său corp. Din această cauză astfel de rentieri sunt chinuiţi de tot felul de lucruri care sunt reunite sub numele de neurastenie sau cu alte denumiri date acestora.

Prin legătura cu ştiinţa spiritului se poate gândi o stare a omului în care el este conştient: Tu trăieşti într-un ritm care alternativ te aduce în stare de a fi în lumea fizică şi în lumea spirituală. În lumea fizică ai întâlnirea cu natura exterioară fizică; în lumea spirituală ai întâlnirea cu fiinţele care trăiesc în lumea spirituală.

Noi vom înţelege în întregime situaţia, dacă vom aprofunda întreaga entitate umană dintr-un anumit punct de vedere. Pentru ştiinţa exterioară numită biologie omul este luat în considerare ca unitate, şi este împărţit în mod simplist în cap, torace şi abdomen cu membrele aferente. În timpurile din vechime în care se mai dispunea de o ştiinţă atavică, de această împărţire se legau mai multe reprezentări. Marele Platon, filosoful grec, atribuie capului înţelepciunea [23], toracelui ceea ce ţine de curaj în om, părţii inferioare, abdomenului, impulsurile inferioare ale naturii umane. Iar ceea ce i se atribuie pieptului (toracelui) poate fi înobilat când înţelepciunea se uneşte cu ceea ce ţine de curaj, care este legat de torace, transformându-l în curaj înţeIept, în activitate înţeleaptă. Iar ceea ce trebuie considerat ca aparţinând segmentului inferior al omului, ceea ce ţine de abdomen, când este luminat de înţelepciune, Platon numeşte chibzuinţa, prudenţa. Aşadar, vedem deja cum sufletul este împărţit şi raportat la diferitele părţi corporale. În prezent, când avem la dispoziţie ştiinţa spiritului, care încă nu era accesibilă în acelaşi mod pentru Platon, putem vorbi cu o precizie mult mai mare despre aceste lucruri.

În timp ce vorbim despre omul integral, noi vorbim mai întâi, dacă începem de sus, în cvadripartiţia sa, despre eul său. Tot ceea ce omul numeşte din punct de vedere spiritual-sufletesc ca fiind al său acţionează în existenţa sa fizică dintre naştere şi moarte prin uneltele corpului său fizic. În legătură cu fiecare parte constitutivă a omului ne putem întreba: Prin ce părţi ale corporalităţii fizice acţionează mădularul respectiv? Şi aici ni se arată, în cazul unei observări spirituale pătrunzătoare, că ceea ce noi numim eul omului, aşa cum omul este între naştere şi moarte, este corporal efectiv legat – oricât ar suna de grotesc, adevărurile sunt de obicei deosebite de ceea ce-şi reprezintă conştienţa comună – de ceea ce numim abdomenul inferior. Căci, aşa cum am spus adeseori, acest eu este faţă de natura umană sugarul. Corpul fizic şi-a primit planul structural încă din perioada vechiului Saturn, corpul eteric în perioada vechiului Soare, corpul astral în perioada vechii Luni, eul abia în perioada Pământ. Este cel mai tânăr dintre mădularele entităţii umane. Abia în perioada viitoare, a lui Vulcan, se va afla pe treapta pe care este acum, în perioada Pământ, corpul fizic. Eul este legat de corporalitatea cea mai joasă a omuiui, şi această corporalitate, cea mai joasă, doarme, de fapt, neîntrerupt. Ea nu este organizată în aşa fel încât să poarte în sus, în conştienţă, ceea ce se petrece în ea. Ceea ce se întâmplă în corporalitatea inferioară a omului este supus somnului chiar şi în timpul stării de veghe. Eul nostru, ca atare, ajunge tot atât de puţin în adevărul său, în entitatea sa adevărată la conştienţă cât ajung şi procesele digestiei la conştienţă. Ceea ce ajunge ca eu în conştienţă este reprezentarea reflexă, reprezentarea oglindită, care este aruncată în capul nostru. Noi nu vedem sau nu conştientizăm, de fapt, niciodată, nici în somn, când suntem în mod normal cu totul inconştienţi, nici în stare de veghe, căci eul doarme şi în timpul stării de veghe. Adevăratul eu nu pătrunde în conştienţă, ci numai noţiunea, reprezentarea eului este oglindită în sus, reflectată în sus. Dimpotrivă, de la adormire până la trezire, acest eu ajunge la sine însuşi, numai că omul în timpul somnului profund normal nu va şti nimic despre acest lucru, pentru că el este încă inconştient, în perioada Pământ, în timpul acestui somn profund. Aşadar, eul este legat de corporalitatea cea mai joasă a omului, şi anume, în timpul zilei, în timpul stării de veghe din timpul zilei, dinăuntru, iar în timpul somnului, din afară.

Să trecem acum la cel de-al doilea mădular al naturii umane, la cel pe care-l denumim corpul astral, pe care îl vom găsi, referitor la uneltele prin care acţionează, legat, dintr-un anumit punct de vedere, de partea toracică a omului. În fond, referitor la ceea ce se întâmplă în acest corp astral şi acţionează prin torace putem numai să visăm. Ca oameni ai Pământului putem să percepem ceva despre eu numai dormind, adică nu putem percepe nimic în mod conştient. Despre cum acţionează corpul astral în noi nu putem decât să visăm. Din această cauză noi visăm continuu despre sentimentele noastre, despre ceea ce trăieste în noi ca sentimente. Acestea duc în noi o existenţă asemănătoare visului. Astfel, eul omului se află în afara domeniului pe care-l cuprindem noi oamenii cu conştienţa noastră obişnuită senzorială, căci eul doarme continuu. Corpul astral se află şi el într-o anumită privinţă în afara a ceea ce cuprindem cu ajutorul conştienţei noastre senzoriale, căci el poate numai visa. În fond, noi ne aflăm cu amândouă permanent, fie că suntem treji sau adormiţi, în lumea spirituală, cu adevărat înăuntrul lumii spirituale.

Ceea ce numim corp eteric este legat în corporalitatea sa de cap. Şi aceasta este ceea ce datorită organizării speciale a capului poate fi permanent treaz în noi, respectiv poate veghea permanent în noi, când este în corpul nostru, adică atunci când este legat de corporalitatea capului nostru. Astfel încât putem spune: eul este legat de cele mai de jos mădulare ale corpului nostru, corpul astral cu toracele nostru. Inima, despre ale cărei procese nu avem o conştienţă deplină, ci numai o conştienţă de vis, bate, pulsează sub influenţa corpului nostru astral. Când capul gândeşte, el gândeşte sub influenţa corpului eteric. Şi apoi putem deosebi întregul nostru corp fizic, recapitularea întregului; acesta îşi are legătura sa cu întreaga lume exterioară.

Acum vedeţi un context uimitor: eul este legat de mădularele cele mai de jos, corpul astral de partea inimii, corpul eteric de partea capului, corpul fizic de întreaga lume exterioară, de ambianţă. Întregul nostru corp fizic se află în timpul stării noastre de veghe în relaţie cu mediul exterior, cu ambianţa. La fel cum întregul trup este în relaţie cu ambianţa, corpul nostru eteric cu capul nostru, corpul astral cu inima etc. Dar din cele spuse veţi recunoaşte cum conexiunile în care trăieste omul sunt foarte tainice. În realitate, lucrurile stau exact invers fată de ceea ce se crede în conştienţa comună. Tocmai mădularele cele mai de jos ale naturii umane sunt formaţiuni încă nedesăvârşite ale fiinţei umane; din această cauză ele corespund şi ca mădulare corporale la ceea ce am numit a fi sugarul, adică eul.

Există nenumărate taine în ceea ce am spus, taine ale vieţii umane. Înainte de orice, dacă pătrundeţi în toată această problemă veţi înţelege cum este format omul întreg din spirit, dar pe diferite trepte. Capul omului este format din spirit, numai că are o treaptă de formare mai târzie decât pieptul, despre care putem spune că ar fi o metamorfoză pentru cap, aşa cum frunza, în sensul învăţăturii despre metamorfoză a lui Goethe, este metamorfoză pentru floare. Dacă vom lua în considerare din acest punct de vedere ritmul dintre somn şi veghe, vom putea spune: Eul este prezent în tipul stării de veghe în toate activităţile inferioare din corpul uman care culminează cu pregătirea sângelui. În timpul creşterii, eul se află, în starea de veghe, alături de aceste activităţi. Acestea sunt acele activităţi ale corpului care se află pe treapta cea mai de jos a spiritualităţii, căci orice lucru corporal este şi spiritual: dar aspectul despre care vorbim acum se află pe cea mai de jos treaptă a spiritualităţii. Prin faptul că eul stă în starea de veghe pe cea mai de jos treaptă a spiritualităţii, el se află în timpul somnului – fiţi atenii! – pe cea mai înaltă treaptă a spiritualităţii. Reflectaţi la următorul lucru: când privim capul, aşa cum îl purtăm ca oameni în partea superioară, el revelează, cu privire la formarea sa exterioară, spiritualul. Capul este în cea mai mare măsură imagine a spiritului, revelaţie a spiritului; spiritul a intrat în cea mai mare măsură în materie. Prin aceasta însă el a lăsat cel mai puţin din el în spiritul însuşi. În timp ce omul a consumat atâta lucrare pentru a revela corporalitatea spiritualizată, în spirit a rămas foarte puţin. În timp ce în mădularele inferioare ale corporalităţii umane este spiritualizat la minimum ceea ce s-a format în exterior, a fost prelucrat la un nivel spiritual minim, în ceea ce priveşte aceste mădulare inferioare a rămas în spiritual un maximum de spiritualitate. Capului îi corespunde un minimum de spiritualitate, pentru că are inclus în sine cel mai mult spirit; abdomenului îi corespunde cel mai mult spirit, pentru că în sine el conţine cel mai puţin spirit. Dar în acest maximum de spiritualitate care nu trăieşte în corporalitate trăieşte eul în timpul somnului.

Gânditi-vă la acest echilibru minunat: în timp ce omul are o natură inferioară cu privire la corporalitatea sa, iar eul se cufundă în această natură inferioară la trezire, această natură inferioară este inferioară numai pentru că spiritul a lucrat cel mai puţin, pentru că el a rezervat atât de mult în domeniul spiritual. Dar în ceea ce el a păstrat, aici se află eul în timpul somnului. Aşadar, eul este deja reunit în timpul somnului cu ceea ce în prezent omul va forma abia într-un viitor mai îndepărtat, în ceea ce el va dezvolta în viitor, va desfăşura în viitor, şi care azi nu se găseşte decât puţin format, ca o aluzie, foarte puţin format în corporalitatea omului. Dacă din această cauză eul devine conştient de starea în care se află în timpul somnului, dacă devine cu adevărat conştient de această stare, el poate spune: În timpul somnului eu mă aflu în ceea ce este cel mai sfânt plan structural uman al meu. Şi în timp ce ies din somn, în timp ce mă trezesc, eu ies din lumea planului meu structural cel mai sfânt, trecând în ceea ce este numai o slabă aluzie la acest plan structural.

Da, astfel de lucruri trebuie să se cuibărească prin ştiinţa spiritului în sentimentul nostru, în senzaţiile noastre. Atunci însăşi viaţa noastră va fi spiritualizată de un abur de vrajă al sfinţeniei. Şi atunci vom lega o noţiune pozitivă precisă de ceea ce este numit har al spiritului, al Sfântului Duh. Atunci vom lega de această existenţă integrală a omului, care se desfăşoară în ritmul dintre somn şi veghe, reprezentarea: Îţi este îngăduit să participi la lumea spirituală, îţi este îngăduit să te afli în ea. – Şi dacă am simţit o dată în mod corect această noţiune, această reprezentare: Îţi este îngăduit să fii înăuntrul lumii spirituale, eşti binecuvântat, în timp ce eşti pătruns de lumea spirituală, care nu-ţi este accesibilă prin conştienţa pământeană obişnuită, dacă am pătruns o dată corect acest lucru, atunci am şi învăţat să ne ridicăm privirea la spiritul care ni se revelează printre rândurile vieţii şi care aici ni se revelează la fel cum prin ochii noştri externi, prin urechile noastre, exterior, ni se revelează natura exterioară. Dar era materialistă a îndepărtat omul, în conştienţa sa, de graţia spiritului de a fi iradiat şi pătruns în existenţa sa integrală. Faptul că aceasta ar putea fi recucerită este de o deosebită importanţă, căci, mai mult decât se crede, partea mai profundă a sufletului simte materialismul general al acestui timp, numai că, de regulă, sufletul uman este mult prea slab pentru a aduce în sine până la stadiul de senzaţie acele reprezentări care pot conduce dincolo de materialism. O astfel de reprezentare ar fi însă cea despre sfinţenia somnului. O dată înţeleasă sfinţenia somnului, vom atribui acţiunii spiritului din timpul somnului şi tot ceea ce ne revine în starea de veghe ca gânduri, reprezentări care nu ne leagă de materie. Atunci, întru câtva, nu vom vedea ceea ce numai în starea de veghe este important pentru noi oamenii, ceea ce ne leagă de materie – aceasta ar echivala cu a considera că numai perioada de iarnă este importantă pentru Pământ – ci vom vedea întregul. Pentru Pământ, vedem întregul dacă luăm în considerare iarna în legătură cu vara; pentru om, vedem întregul dacă luăm în considerare ziua, adică legătura cu materia, în conexiune cu somnul, adică legătura cu spiritul.

La o observare superficială se poate spune: Aşadar, omul în stare de veghe este legat de materie, deci nu poate şti nimic despre spirit; dar el ştie totuşi ceva despre spirit, atunci când este treaz! Este adevărat că omul are o memorie care nu acţionează numai în conştienţă, ci şi în subconştient. Dacă nu am avea memorie nu ne-ar ajuta somnul în nici un fel. Vă rog să reţineţi, este foarte important, nu ne-ar ajuta somnul. Atunci, fără discuţie, am fi purtaţi spre credinţa care afirmă: Nu există nimic altceva decât existenţa materială. Numai prin faptul că în subconştient păstrăm memoria, chiar dacă nu ştim nimic în conştientul superior despre ceea ce facem în timpul somnului, chiar şi numai prin acest fapt nu gândim în mod exclusiv în mod materialist. Dacă omul are reprezentări spirituale în timpul zilei, aceasta se datorează faptului că memoria sa acţionează. Căci aşa cum este omul, pământean, în perioada actuală, el nu se întâlneşte cu spiritul decât în timpul somnului.

Dacă ne-am putea dezvolta o conştienţă atât de puternică despre ceea ce se întâmplă în timpul somnului aşa cum o aveau oamenii din vechime, n-am ajunge să ne îndoim de spirit, ci ne-am aminti nu numai subconştient, ci şi conştient despre ce am întâlnit în somn. Dacă omul ar trăi în mod conştient ce parcurge el în somn, ar fi tot atât de absurd să nege spiritul cum ar fi absurd pentru cel treaz să conteste existenţa meselor şi a scaunelor. Este vorba, acum, ca omenirea să ajungă din nou la aprecierea cu adevărat corectă a întâlnirii cu spiritul în somn. Acest lucru ea îl poate face numai prin întărirea în acest scop a reprezentărilor din timpul zilei; iar aceasta se realizează prin adâncirea în ştiinţa spiritului care se ocupă de reprezentări obţinute din lumea spirituală. Noi încordăm capul; aceasta înseamnă că încordăm corpul eteric din capul nostru pentru a ne reprezenta lucrări care nu au de-a face cu materialitatea exterioară, ci care au realitate în lumea spiritualului. În acest scop este necesar un efort mai mare decât cel depus pentru reprezentarea lucrurilor care-şi au realitatea în lumea materială. Acesta este motivul adevărat pentru care oamenii nu pot pătrunde în ştiinţa spiritului. Ei inventează tot felul de pretexte împotriva ştiinţei spiritului. Ei spun că aceasta nu ar fi logică. Dacă li s-ar cere să demonstreze lipsa de logică ei s-ar poticni; căci lipsa de logică a ştiinţei spiritului nu poate fi demonstrată. Dar respingerea ştiinţei spiritului, nerecunoaşterea acesteia, se bazează pe cu totul altceva, şi anume – nu ştiu dacă atunci când se discută pur ştiinţific poţi fi nepoliticos – pe lene sufletească. Chiar dacă unii savanţi sunt cât se poate de harnici cu privire la toate reprezentările care se referă la materialitatea exterioară, în ceea ce priveşte forţa care trebuie folosită pentru a înţelege spiritul ei sunt leneşi. Faptul că nu recunosc ştiinţa spiritului se datorează refuzului de a folosi forţa necesară pentru înţelegerea spiritului. Faptului că nu vor să obţină forţa necesară înţelegerii spiritului i se datorează nerecunoaşterea de către ei a ştiinţei spiritului. Căci pur şi simplu este necesară mai multă forţă pentru a gândi reprezetările ştiinţei spiritului decât cea necesară gândirii reprezentărilor legate de materie. Reprezentările obişnuite, legate de materie, se gândesc, de fapt, de la sine; reprezentările care nu sunt

legate de materie trebuie gândite; pentru aceasta trebuie să-ţi aduni puterile, să faci efort. Pe această timiditate faţă de efort se bazează aversiunea faţă de ştiinţa spiritului. Acest lucru trebuie reţinut. Aşadar, prin efortul făcut pentru a prelua reprezentări nelegate de materie, pentru a le gândi în esenţa lor, sufletul este adus la o astfel de mobilitate încât va ajunge treptat la dezvoltarea conştienţei reale pentru ceea ce se întâmplă între adormire şi trezire, şi anume că atunci are loc o întâlnire cu spiritul. În orice caz, este necesară o nouă altfel de învăţare cu privire la anumite reprezentări. Gândiţi-vă cât de puţin sunt potriviţi azi să dezvolte astfel de reprezentări chiar unii conducători ai vieţii spirituale. Gândiţi-vă, acum lucrurile au mai încetat întru câtva, dar majoritatea celor care au ajuns în prezent conducători au fost în timpul studenţiei atât de legaţi de viaţă, încât învăţau să bea până când survenea starea de moţăială. Da, se dezvoltă o reprezentare, şi cu aceasta o simţire, o sumă de sentimente privind afundarea în somn, care, oricum, nu sunt adecvate lămuririi întregii importanţe a somnului. Poţi atunci să fii un mare învăţat cu privire la tot ce este legat de materie, dar să obţii o înţelegere a ceea ce se întâmplă cu omul între adormire şi trezire nu este posibil în aceste condiţii.

În timp ce oamenii se vor strădui, aşadar, să gândească reprezentări care nu sunt legate de materie, ei vor dezvolta înţelegere pentru ceea ce am numit prima întâlnire, întâlnirea cu spiritul în timpul somnului. Această înţelegere însă nu trebuie să lumineze viaţa, s-o umple de căldură, într-un viitor prea îndepărtat, dacă este ca lumea să nu ajungă în decadenţă. Căci, dacă oamenii nu ajung la aceste reprezentări, cum şi-ar putea procura alte reprezentări? Ei îşi pot procura reprezentări numai prin observarea condiţiilor exterioare, prin observarea lumii exterioare. Reprezentările care au fost obţinute numai prin observarea lumii exterioare fac ca interiorul, esenţa umană, fiinţa sufletească să fie leneşă. Ceea ce ar trebui să se manifeste în reprezentări spirituale rămâne lânced, neutilizat, se degradează. Care este urmarea acestui fapt? Urmarea este că omul devine orb în relaţia sa cu lumea, devine orb în plan spiritual. Prin faptul că îţi dezvolţi reprezentări, noţiuni numai sub influenţa condiţiilor exterioare, sub influenţa impresiilor exterioare, devii orb în plan spiritual. Iar orbirea spirituală este ceea ce caracterizează epoca materialistă. În ştiinţă acest fapt este dăunător numai în anumită măsură, în viaţa practică însă daunele produse de această orbire cu privire la lumea adevărată sunt evidente. Cu cât coborâm mai mult în planul material cu atât lucrurile se corectează în epoca materialistă. Când construieşti un pod, împrejurările te obligă să-ţi creezi reprezentări corecte, să construieşti corect, altminteri, la prima maşină care ar circula pe acesta podul s-ar prăbuşi. Când e vorba de om, foloseşti mai uşor reprezentări greşite, căci nu se poate demonstra niciodată din ce cauză un om a murit sau s-a însănătoşit. În acest caz nu este nicidecum necesar să fie puse în joc reprezentări corecte. În plan spiritual însă, atunci când trebuie acţionat în acest plan, lucrurile sunt mult mai grave. Din această cauză lucrurile stau deosebit de rău în ceea ce se numeşte de obicei ştiinţele practice, economia naţională etc. În epoca materialistă, oamenii s-au obişnuit să se orienteze cu privire la ştiinţele economice după impresii, după reprezentări formate din lumea exterioară; prin aceasta noţiunile au devenit oarbe. Ce se dezvoltă ca economie naţională sunt în general noţiuni devenite oarbe. Din această cauză, şi această consecinţă trebuie să se producă cu necesitate, oamenii sunt traşi, mânaţi numai de hăţurile evenimentelor, ei se lasă în voia evenimentelor. Iar când intervin în evenimente, şi atunci se orientează tot după acestea!

Acesta este un mod în care *în lipsa* asimilării ştiinţei spiritului se ajunge la noţiuni, şi anume la noţiuni oarbe. Celălalt mod în care se poate ajunge la noţiuni este acela de a te lăsa stimulat la formarea de lor nu din afară, ci dinăuntru; aceasta înseamnă să laşi să iasă întru câtva din suflet numai ceea ce trăieşte în emoţii, în pasiuni. În orice caz, prin aceasta nu se obţin noţiuni oarbe, ci ceea ce se poate numi noţiuni tulburi, reprezentări cu efect narcotic. Iar oamenii prezentului, care recunosc materialismul ca bază a gândirii, pendulează permanent între noţiuni oarbe şi noţiuni-drog. Noţiuni oarbe, pentru că se lasă propriu-zis mânaţi de tot ce se întâmplă, iar când intervin, o fac în modul cel mai neîndemânatic! Noţiuni-drog care se lasă numai în voia sentimentelor sau pasiunilor şi se plasează faţă de lume în aşa fel încât, de fapt, nu înţeleg lucrurile, ci fie iubesc totul fie urăsc totul, judecă totul după simpatie şi antipatie. Aceste situaţii sunt dominante mai ales în epoca materialistă. Căci numai prin faptul că omul, pe de o parte, îşi încordează sufletul pentru a ajunge la noţiuni spirituale şi, pe de altă parte, îşi dezvoltă sentimentele în legătură cu marile probleme ale lumii el ajunge la noţiuni şi reprezentări limpezi, clar orientate. Când ne ridicăm la ceea ce ne spune ştiinţa spiritului despre marile conexiuni ale Universului de care în prezent concepţia materialistă despre lume râde, despre perioada Saturn, perioada Soare, perioada Luna, despre conexiunile noastre cu Cosmosul, când ne fecundăm simţirea morală în legătură cu aceste mari scopuri ale umanităţii, atunci ajungem, prin intermediul simplelor afecte care se manifestă ca simpatie şi antipatie în legătură cu toate aspectele care ne înconjoară în lume, dincolo de acestea; dar numai prin ele.

Oricum, este necesar să se clarifice prin ştiinţa spiritului multe lucruri care se petrec în timpul nostru. Căci omul nu se lasă totuşi rupt complet de lumea spirituală. De fapt, nu se lasă rupt decât în mod aparent. Am atras deja atenţia asupra felului cum se lasă rupt. Dacă omul se încrede orbeşte în materie şi în senzaţiile produse de lumea exterioară, în el rămân totuşi prezente forţele care sunt orientate spre spirit, numai că el foloseşte atunci spiritul într-o direcţie greşită şi se lasă pradă unei mari varietăţi de iluzii. Din această cauză, oamenii cei mai practici, cei mai materialişti sunt dăruiţi celor mai puternice iluzii. Vedem că unii oameni trec prin viaţă în timp ce neagă spiritul sub orice formă şi râd teribil când câte unul vorbeşte despre faptul că cineva percepe spiritul. „Ah", spun aceştia „ăla vede fantome!" şi cu aceasta ei au emis o condamnare când pot spune despre cineva „Ah, ăla vede fantome!", *ei* oricum nu văd, aşa cum cred, fantome. Ei cred doar că nu au vedenii, căci văd continuu, cu adevărat continuu, fantome. Poţi testa un om care este solid ancorat în concepţia sa grosolană materialistă despre lume şi poţi vedea cum el este pradă celor mai grave iluzii cu privire la ce ar putea aduce ziua de mâine. Această dăruire de sine lumii iluziilor este numai un înlocuitor pentru faptul că neagă orice fel de spiritualitate. El trebuie să ajungă la iluzii în mod necesar. Numai că, aşa cum am spus, iluziile nu se lasă uşor dovedite în diferite aspecte ale vieţii, dar sunt prezente realmente pretutindeni. Dar oamenii sunt puternic înclinaţi să se dăruiască iluziilor. Poţi auzi în orice clipă, de exemplu, că cineva spune: Să-mi bag banii în întreprinderea aia sau în cealaltă? Dar acolo se face bere. În aşa ceva eu nu-mi investesc banii; la aşa ceva nu particip. Şi îi duce la bancă. Banca bagă banii, fără ca el s-o ştie, într-o fabrică de bere. Din punct de vedere obiectiv nu este nici o diferenţă; dar el trăieşte cu iluzia că nu-şi dă banii pentru un lucru atât de vulgar.

Se poate spune că acest exemplu este tras de păr. Nu este nici o exagerare, este un lucru care domină întreaga viaţă. Oamenii nu sunt azi preocupaţi să înveţe să cunoască viaţa cu adevărat, s-o înţeleagă. Aceasta are însă o mare importanţă. Căci este deosebit de important să cunoşti cu adevărat în ce realitate te afli, ceea ce nu este uşor în prezent, pentru că viaţa a devenit mai complicată; totuşi lucrul asupra căruia am atras atenţia este adevărat. Căci, vedeţi dumneavoastră, în anumite situaţii o absurditate sare usor în ochi. Eu vreau să vă indic un lucru cu ajutorul unui exemplu, un caz adevărat. O dată a fost surprins un piroman în momentul când ieşea în goană din casa pe care tocmai o incendiase. Evenimentul se petrecuse în aşa fel încât el abia a mai putut ieşi în goană. A fost prins şi tras la răspundere. Atunci a spus că făcuse un lucru foarte bun, că nu are nici o vină; casa ar fi ajuns oricum în flăcări din cauză că muncitorii care tocmai plecaseră au lăsat o făclie pe care o aprinseseră ca să vadă la ora înserării. Dacă acea flacără ar fi fost lăsată să ardă până la capăt, casa ar fi ajuns la starea de incendiu în timpul nopţii. Aşa că el aprinsese casa în timpul zilei. Casa ar fi ajuns în orice caz la incendiu; şi el a făcut fapta numai pentru a crea posibilitatea de a se stinge rapid incendiul, ceea ce era posibil numai în cazul declanşării lui în timpul zilei; în timpul nopţii, acest lucru ar fi fost complicat, ar fi ars toată casa, în timpul zilei focul s-ar putea stinge repede. Atunci a fost întrebat: Dar nu aţi stins făclia? El a răspuns: Eu sunt un pedagog al omenirii. Dacă aş fi stins flacăra, muncitorii implicaţi ar fi în continuare neprevăzători, aşa însă ei văd ce se întâmplă dacă uită să stingă focul.

Se râde de un astfel de exemplu numai pentru că nu se observă că în permanenţă se comit lucruri ca ceea ce a făcut omul care nu a stins făclia, ci a aprins casa; astfel de lucruri se comit în permanenţă, numai că nu se observă atunci când toată problema se referă la lumea

spirituală şi când cuiva i se tulbură sentimentele, pasiunile şi i se oferă reprezentări ameţitoare. Dacă înveţi sufletul cu acea maleabilitate, cu acea elasticitate care este necesară pentru a cultiva reprezentări spirituale, se va modela şi gândirea, în aşa fel încât ea se va regăsi cu adevărat în cadrul existenţei, se va adapta existenţei. Dacă se evită acest lucru, gândirea nu se va adapta niciodată existenţei, ci întru câtva gândirea nu va fi atinsă de existenţă, ci numai de suprafaţa acesteia. De aici vine faptul că în perioada materialistă oamenii se îndepărtează de orice legătură cu lumea spirituală. Aşa cum se subminează viaţa corpului atunci când nu se doarme în mod corect, la fel se subminează viaţa sufletească dacă nu se veghează în mod corect. Şi nu veghezi în mod corect dacă te dăruieşti numai impresiilor exterioare, când trăieşti fără o conştientizare a legăturii cu lumea spirituală. La fel cum cel care doarme îşi subminează în anumite situaţii sănătatea fizică prin faptul că se agită continuu, la fel îşi subminează sănătatea spirituală cel care în starea de veghe se dăruieşte numai impresiilor exterioare, numai materiei fizice. Prin aceasta omul este însă împiedicat de a avea în mod corect acea primă întâlnire cu lumea spirituală despre care am vorbit. Din această cauză omul pierde însă posibilitatea de a mai fi legat de lumea spirituală în mod corect în timpul existenţei lui fizice. Şi prin aceasta se taie legătura cu acea lume în care ne aflăm în celălalt timp, când nu suntem încorporaţi în corpul fizic, legătura cu acea lume în care pătrundem când trecem prin poarta morţii.

Şi trebuie ca oamenii să obţină înţelegerea faptului că nu suntem aici numai pentru a participa la construirea Universului nostru fizic, ci pentru a obţine înţelegerea faptului că în tot timpul existenţei noastre fizice suntem legaţi cu întreaga lume. Cei care au trecut prin poarta morţii vor să coacţioneze la evoluţia lumii fizice. Această coacţionare este numai aparent fizică, căci orice lucru fizic este expresia spiritului. Perioada materialistă a înstrăinat pe oameni de lumea morţilor; ştiinţa spiritului trebuie să reîmprietenească oamenii cu lumea morţilor. Trebuie să vină din nou o vreme în care morţii să nu fie în imposibilitatea de a-şi face şi aici lucrarea pentru spiritualizarea lumii fizice, prin aceea că ne înstrăinăm de ei. Căci mortul nu poate apuca cu mâinile lucrurile din lumea fizică şi să efectueze nemijlocit muncă fizică. Aceasta ar fi o credinţă fără sens. Mortul poate acţiona pe cale spirituală. Pentru aceasta are însă nevoie de uneltele pe care le are la dispoziţie; el are nevoie de spiritualul care trăieşte în lumea fizică. Noi nu suntem numai oameni, ci în acelaşi timp şi unelte, uneltele spiritelor care au trecut prin poarta morţii. Atât timp cât suntem încorporaţi în corpul fizic noi ne slujim de toc, de ciocan sau de secure; când nu mai suntem încorporaţi în corpul fizic, uneltele noastre sunt sufletele umane, ele însele. Aceasta se bazează pe modul de percepţie specific morţilor, pe care vreau să-l mai menţionez încă o dată aici. Să admitem că aveţi în faţă ceva, un mic recipient cu sare. Acest lucru îl percepeti. Vedeţi sarea ca mici grăunţe albe, ca praf alb. Faptul că vedeţi sarea ca pe un praf alb depinde de ochiul dumneavoastră. Spiritul nu poate vedea sarea ca pe un praf alb; când puneţi însă sarea pe limbă şi simţiţi gustul ei specific, pentru spirit apare posibilitatea percepţiei. Gustul dumneavoastră îl poate percepe orice spirit. Tot ceea ce se întâmplă în om prin lumea exterioară poate fi perceput de fiecare spirit şi de sufletul uman care a trecut prin poarta morţii. Aşa cum natura ajunge sus, în noi, până la punctul unde simţim gustul şi mirosim şi vedem şi auzim, aşa ajunge şi lumea morţilor jos, până la cele auzite, văzute, gustate etc. de noi. Ceea ce trăim în viaţa fizică este trăit împreună cu noi şi de morţi, este însă vorba de faptul că acestea nu aparţin numai lumii noastre, ci şi lumii lor. Aparţine apoi lumii lor faptul de a spiritualiza ceea ce primim din lumea exterioară, şi anume cu reprezentări spirituale. Altfel, ceea ce noi vieţuim numai ca acţiune a materiei va fi pentru mort ceva de neînţeles, ceva întunecat. Un suflet înstrăinat de spirit este pentru mort un suflet întunecat. Din această cauză, în perioada materialistă s-a produs o înstrăinare a morţilor faţă de viaţa noastră pământeană. Această înstrăinare trebuie eliminată. O convieţuire intimă a aşa-numiţilor morţi cu aşa-numiţii oameni vii trebuie să aibă loc. Acest lucru vâ deveni însă posibil numai dacă oamenii dezvoltă în suflet acele forţe care sunt spirituale, active, adică acele reprezentări, noţiuni, idei care corespund spiritualului. Prin străduania omului de a ajunge la spiritual în gânduri, el va şi ajunge treptat cu adevărat la spiritual. Aceasta înseamnă că se aruncă o punte între lumea fizică şi cea spirituală. Aceasta însă poate conduce din perioada materialismului în acea etapă în care oamenii nu vor mai sta din nou, în faţa adevărului, nici orbi nici narcotizaţi, ci văzători şi destinşi. Văzători şi destinşi prin aceea că au devenit aşa prin spirit şi prin aceasta au ajuns la echilibrul corect între simpatie şi antipatie prin acele senzaţii şi sentimente care se referă la marile probleme ale lumii şi cu privire la ceea ce vrea de la noi ambianta imediată.

De aceste lucruri vrem să legăm data viitoare şi reprezentările pe care le obţinem despre lumea spirituală şi pe care le putem aprofunda încă şi mai mult din acest punct de vedere.

Rudolf Steiner

METAMORFOZĂ COSMICĂ ŞI UMANĂ

GA 175

CONFERINŢA a VI-a

Berlin, 13 martie 1917

Să mai zăbovim puţin asupra observaţiilor făcute cu privire la aşa-numitele trei întâlniri. Am spus că stările prin care trece omul în scurtul interval de douăzeci şi patru de ore prin aceea că alternează starea de somn cu cea de veghe nu sunt numai ceea ce pare să fie exterior pentru viaţa fizică, ci că în cadrul acestor stări alternative se produce de fiecare dată întâlnirea sa cu lumea spirituală. Am făcut referire la faptul că ceea ce se separă de corpul fizic şi de corpul eteric în timpul somnului, ceea ce este oarecum expirat în timpul somnului în lumea spirituală, iar la trezire este din nou inspirat – eul şi corpul astral –, că acestea au în timpul somnului întâlnirea lor cu acea lume de fiinţe pe care am socotit-o ca aparţinând ierarhiei îngerilor, căreia îi va aparţine şi fiinţa sufletească umană, când va fi definitivată sinea spirituală şi în care urzeşte ca principiu diriguitor suprem ceea ce se numeşte curent în viaţa religioasă Sfântul Duh. Am discutat despre această întâlnire în lumea spirituală care se produce, aşadar, pentru om în fiecare stare de somn normală.

Trebuie să ne fie cât se poate de clar că o dată cu evoluţia neamului omenesc s-au produs în faza evoluţiei terestre schimbări ale acestor aspecte. Ce se întâmplă, de fapt, în timp ce omul doarme? Din perspectivă interior umană, v-am spus ce se întâmplă la ultima conferinţă. Privit în legătură cu Cosmosul, omul imită întru câtva ritmurile şi ordinea universală care se produc pentru o zonă oarecare a Pământului prin aceea că în jumătate din perioada de douăzeci şi patru de ore este zi, iar în cealaltă jumătate este noapte. Cu siguranţă că pe Pământ întotdeauna undeva este zi, numai că omul locuieşte în limitele unui petec al Pământului şi pentru acest petec se ia în considerare ceea ce am expus aici. Pe acest petec, omul imită, în ritmul său propriu dintre somn şi veghe, ritmul dintre zi şi noapte. Că acest lucru se disociază în viaţa mai nouă, că omul nu este constrâns să vegheze ziua şi să doarmă noaptea este determinat de faptul că în cursul evoluţiei el se ridică din ordinea universală obiectivă şi că în el se află acelaşi ritm, dar nu şi că două ritmuri, cel al veghei şi somnului său şi cel al zilei şi nopţii, merg în mod regulat în paralel. Ele sunt într-o anumită măsură acelaşi lucru o dată pentru Univers, pentru macrocosmos, altă dată pentru om, pentru microcosmos, dar sunt decalate unul faţă de celălalt. Numai prin aceasta omul este o fiinţă într-o anumită privinţă independentă de macrocosmos.

Mai de demult, în acele vremuri mai vechi în care, după cum ştim, pentru oameni era prezentă o anumită clarviziune atavică, oamenii se adaptau mai mult la mersul în mare al ordinii universale cu privire la acest ritm. În vremuri mai vechi ziua se veghea, noaptea se dormea. Datorită acestui fapt întregul câmp al experienţei omului era altul decât este acum. Trebuia într-o anumită măsură ca omul să fie ridicat din paralelismul cu macrocosmosul, pentru a dezvolta, prin această scoatere, această rupere, o viaţă interioară independentă, mai dinamică. Nu se poate spune că lucrul principal ar fi acesta, că în timpuri mai vechi omul dormea în aşa fel încât, de fapt, să observe foarte puţin stelele. Acest lucru el îl făcea în adevăr, cu toate că ştiinţa exterioară spune basme despre cultul stelelor, dar care este cu totul altceva. Esenţial este faptul că omul era cu totul altfel integrat în întreaga ordine cosmică, în timp ce cu eul şi corpul său astral era în afara corpului fizic şi a corpului eteric atunci când Soarele se afla pe partea opusă a acestui petec al Pământului – aşadar nu-şi exercita acţiunea sa directă asupra petecului respectiv al Pământului pe care se afla el – era dăruit stelelor. Din această cauză nici nu percepea numai stelele fizice, ci conştientiza ceea ce corespunde în plan spiritual stelelor fizice. Stelele fizice el nu le vedea, de fapt, cu ochi exteriori, ci privea la ceea ce aparţine spiritual stelelor fizice. Din această cauză, ceea ce se povesteşte despre cultul vechi al stelelor nu trebuie conceput în sensul că aceşti oameni din vechime ar fi privit stelele şi apoi ar fi construit simboluri, ar fi modelat tot felul de imagini şi simboluri frumoase. În sensul ştiinţei moderne, se spune cu uşurinţă: În vremurile mai vechi fantezia oamenilor era foarte activă. Sub numele de Saturn, Soare, Lună ei îşi reprezentau zeităţi; îşi imaginau în imaginile zodiacale, prin fantezia lor, forme animale. – Ceea ce este activ în acest domeniu este numai fantezia savanţilor moderni care inventează astfel de lucruri! Ceea ce este însă adevărat este că în acea stare de conştienţă în care se aflau eul şi corpul astral ale acestor oameni vechi lucrurile apăreau aşa cum erau descrise, astfel încât se vedea cu adevărat ceea ce se descrie aici. Prin aceasta însă omul avea intuiţii nemijlocite ale spiritului care însufleteşte Universul; el a trăit cu acest spirit care însufleţeşte Universul.

Noi suntem cu adevărat adaptaţi Pământului numai cu corpul nostru fizic şi cu corpul eteric. Aşa cum sunt eul nostru şi corpul nostru astral, ele sunt adaptate spiritului care însufleţeşte Universul în modul arătat. Putem spune că eul nostru şi corpul nostru astral aparţin acestui domeniu al Universului, dar omul trebuie să se dezvolte în aşa fel încât să poată afla cu adevărat ceea ce este esenţa cea mai interioară a eului său şi a corpului său astral, din acest eu şi din acest corp astral. Pentru aceasta, experienţa exterioară care a fost prezentă în timpuri vechi trebuia să dispară pentru un timp, trebuia să fie tulburată. Comunicarea conştienţei cu stelele trebuia să regreseze, să devină crepusculară, pentru ca interiorul omului să fie întărit în aşa fel încât el să înveţe în viitor să-şi fortifice atât de mult interiorul încât să poată găsi, ca spirit, spiritul. Aşa cum omul mai vechi era legat în cursul fiecărui somn de noapte cu spiritul lumii stelelor, tot astfel el era legat în cursul anului cu spiritul lumii stelare; numai că acum, în cursul anului, ajungea în atingere cu un spirit superior al stelelor, cu ceea ce într-o anumită măsură se petrece în lumea stelelor. În timpul somnului de noapte acţionau asupra lui mai ales formele stelelor în repausul lor, în cursul anului acţiona acea transformare care este legată de mersul Soarelui în timpul anului şi, se poate spune, prin mersul Soarelui este legată cu destinul Pământului în cursul unui an, pe care-l parcurge prin anotimpuri şi mai cu seamă în cursul verii şi al iernii.

Vedeţi dumneavoastră, cu privire la experienţele făcute de om în vechime cu somnul de noapte au rămas relativ puţine tradiţii – mai bine spus tradiţii a căror origine se observă numai în mică măsură – legate de timpuri încă şi mai vechi în care omul a trăit împreună cu întreaga ambianţă tainele succesiunii anotimpurilor. Dar s-au păstrat ecourile acestor experienţe legate de tainele evoluţiei sezoniere a anului, numai că ele sunt puţin înţelese. Căutaţi în miturile diferitelor popoare care spun că pretutindeni s-a ştiut ceva despre o luptă a iernii cu vara şi a verii cu iarna. Tot aşa se constată cum erudiţia exterioară vede în aceasta fantezia creatoare de simboluri a oamenilor vechi care a fost depăşită în timpul nostru, în care lucrurile au fost duse în chip strălucit atât de departe. Acestea au fost experienţe adevărate pe care omul le-a parcurs, experienţe care au jucat un rol foarte important, profund în întregul context spiritual cultural al timpurilor de demult. Au existat misterii în care se urmărea întru totul introducerea în tainele succesiunii anotimpurilor. Să ne imaginăm ce importanţă aveau astfel

de misterii. Ele erau diferite, în timpurile foarte vechi, de cele din timpul în care a irupt istoria Egiptului, dar şi în cele în care a irupt istoria greacă; ba chiar şi cea mai veche istorie romană a avut o influenţă atenuată. Vom vorbi, aşadar, de acele misterii care au trecut o dată cu culturile mai vechi, egipteană, greacă şi romană.

Aceste misterii încă mai aveau o conştienţă a legăturii dintre Pământ şi întregul Cosmos. Din această cauză se căutau personalităţi potrivite – azi, bineînţeles, un astfel de procedeu nu ar mai fi admisibil –, dar atunci se căutau personalităţi adecvate care erau supuse unui anumit tratament psihic şi care apoi erau folosite în anumite localităţi pregătite în acest scop pentru ca acestea să poată sluji ca staţii de preluare pentru ceea ce Cosmosul, Cosmosul extraterestru, să poată revela Pământului tocmai în acea perioadă, în cazul că el oferă o staţie de preluare suficientă. În timpurile mai vechi nu era hotărâtoare perioada Crăciunului nostru, ci un timp mai mult sau mai puţin apropiat de aceasta. Numai că acum nu este vorba de asta. Să luăm în considerare Crăciunul nostru actual, perioada de la 24–25 decembrie până în ianuarie. În acest timp, prin constelaţia deosebită formată de Soare şi Pământ, Cosmosul comunică Pământului cu totul altceva decât în alte perioade. Este timpul când Cosmosul vorbeşte mai intim cu Pământul decât în alte momente. Dar această vorbire mai intimă se bazează tocmai pe faptul că Soarele nu-şi desfăşoară forţa lui de vară, că această forţă de vară în anumită măsură a regresat în acest timp. Conducătorii vechilor misterii foloseau acest timp în scopul preluării, în localităţi anume amenajate, cu personalităţi instruite să facă ceea ce le crea posibilitatea să poată intercepta tainele intime din Cosmos care soseau pe Pământ, în aceste dialoguri ale Cosmosului cu Pământul. În prezent, putem compara acest procedeu cu ceva mult mai comun, dar care poate fi totuşi pomenit. Dumneavoastră ştiţi că aşa-numita telegrafie fără fir se bazează pe faptul că se generează unde electrice, că aceste unde se deplasează fără fir şi că în anumite locuri se instalează aparate – fizica le numeşte coerori – care prin ordonarea lor specială oferă posibilitatea de a capta undele electrice tocmai în acea staţie şi de a pune în mişcare coerorii. Aici totul se bazează foarte simplu pe organizarea regulată, completă, vreau să spun pe forma şpanurilor metalice din coeror, care apoi, o dată unda electrică trecută, se amestecă din nou neregulat. Acum, gândiţi-vă: tainele Universului, ale Universului extraterestru trec în perioada amintită prin Pământ. Atunci este necesar numai un aparat de recepţie; căci undele electrice ar trece tot atât de lipsite de fiinţă pe lângă staţia de recepţie, dacă nu am avea acolo aparatul de recepţie cu coerorul. Am avea nevoie, ca să spunem aşa, de un coeror pentru ceea ce iese din Cosmos. Pe post de coeror vechii greci foloseau *pythiile* lor, preotesele lor, care erau instruite în acest scop şi care prin faptul că erau expuse la ceea ce cobora din Cosmos puteau revela aceste taine ale Cosmosului. Aceste taine erau apoi tâlcuite de cei care poate în aceste timpuri nu mai erau ei înşişi apţi de a oferi o staţie de recepţie. Este de la sine înţeles că toate acestea fuseseră amenajate în semnul celui mai sfânt misteriu, într-un semn despre care epoca actuală, care a pierdut legătura cu orice lucru sfânt, nu mai ştie nimic. În timpurile noastre ele ar fi preocupate înainte de orice să ia interviuri preotului misteriului.

Despre ce era, de fapt, vorba în legătură cu aceşti preoţi ai misteriului? Era vorba de faptul că ei ştiau că atunci când preluau acea fecundare a vieţii pământene care se revărsa în jos din Univers, în ştiinţa lor, când preluau mai cu seamă în ştiinţa lor socială, ei puteau să precizeze regulile pentru perioada următoare cu plusul de deşteptăciune câştigat, regulile privind legile, dar şi alte aspecte pentru anul următor. Au existat pe Pământ şi timpuri în care nu s-ar fi stabilit reguli sociale sau de drept fără ca mai întâi să fi fost anunţate în acest mod, prin cel care trebuia să le recepţioneze tainele macrocosmosului. Timpuri ulterioare au păstrat în reprezentări superstiţioase ecouri îndoielnice ale acestor lucruri măreţe. Când în noaptea revelionului se toarnă plumb topit cu dorinţa de a afla evenimentele anului următor aceasta este rămăşiţa superstiţioasă a acelui lucru mare şi sfânt despre care am vorbit mai înainte. În acest caz era vorba de a fecunda cu adevărat spiritul – spiritul omului – în aşa fel încât să fie transpus asupra Pământului ceea ce nu se poate revărsa decât din Cosmos pentru că se dorea ca omul să trăiască pe Pământ astfel ca viaţa sa să nu fie numai un rezultat a ceea ce se poate afla pe Pământ, ci şi a ceea ce se poate afla din Univers. De asemenea, se ştia că în cursul perioadei de vară Pământul se află într-o cu totul altă relaţie cu Cosmosul, că în perioada de vară nu pot fi receptate comunicări intime din Cosmos. Acest fapt se afla la baza misteriilor de vară, care urmăreau cu totul alte scopuri, despre care însă nu este necesar să vorbim azi.

Aşa cum am spus, despre lucrurile care se raportează la tainele evoluţiei sezoniere anuale s-au păstrat şi mai puţine tradiţii decât cele legate de ritmul zi-noapte, de somn şi veghe. Dar în acele timpuri vechi în care omul mai avea încă un grad superior de clarvedere atavică, prin care putea afla în cursul anului intimităţile care aveau loc între Cosmos şi Pământ, în acele timpuri vechi, oamenii ştiau că ceea ce află ei se datorează faptului că omul avea aici întâlnirea – această întâlnire el o avea în mod natural în toate timpurile, atunci însă el o conştientiza prin clarvederea atavică – cu acea lume spirituală pe care nu o poate realiza în fiecare stare de somn: întâlnirea cu lumea spirituală în care trăiesc acele entităţi spirituale pe care le atribuim ierarhiei arhanghelilor, acea lume în care omul se va afla cu întreaga sa fiinţă, când în perioada Venus el îşi va fi dezvoltat spiritul vieţii, acea lume în care în timpuri vechi principiul dominant, diriguitor, trebuia gândit a fi Christos, Fiul. În acest fel, această întâlnire pe care omul o are în cursul anotimpurilor cu lumea spirituală în orice punct al Pământului în care în acel moment este timpul de iarnă al Crăciunului poate fi numită şi întâlnirea cu Fiul. Astfel, omul parcurge cu adevărat în cursul unui an un ritm care este modelat după însuşi ritmul anual şi în care are loc o unificare cu lumea Fiului.

Noi ştim acum că prin misteriul de pe Golgota entitatea pe care o desemnăm ca fiind Christos s-a unit cu însăşi viaţa Pământului. Chiar în timpul când s-a produs unirea, perceperea clarvăzătoare nemijlocită a lumii spirituale era foarte tulburată şi atenuată. Noi vedem faptul obiectiv: evenimentul de pe Golgota este legat de modificarea evoluţiei umanităţii chiar pe Pământ. Dar din această cauză ne este şi îngăduit să spunem: Au existat timpuri în evoluţia Pământului în care oamenii au ajuns într-o relaţie cu Christos în sensul clarvederii atavice, prin luarea la cunoştinţă a dialogului Pământului cu macrocosmosul. Pe aceasta se bazează ceea ce admit cu o anumită justificare unii savanţi raţionali mai noi, cercetători ai religiei, că a existat o revelaţie originară a Pământului [24]. Dar ea s-a produs aşa cum am descris-o eu. O revelaţie primordială. Şi diferitele religii de pe suprafaţa Pământului sunt fragmente ale acelei revelaţii primordiale ajunse în decadenţă.

Însă aceia care au acceptat taina de pe Golgota, în ce situaţie sunt ei, de fapt? Ei sunt în situaţia de a putea să-şi exprime mărturisirea lor de credinţă cea mai interioară faţă de conţinutul spiritual al Cosmosului în aşa fel încât să poată spune: Ceea ce în timpuri vechi mai trebuia să fie văzut printr-un dialog dinspre Pământ spre Cosmos a coborât şi a apărut într-un om, în omul Iisus din Nazaret, pe parcursul misteriului de pe Golgota. Recunoaşterea în Christos care trăia în Iisus din Nazaret a acelei fiinţe care devenise vizibilă oamenilor anteriori şi prin clarvederea atavică în cursul desfăşurării sezoniere a anului este un fapt care ar trebui subliniat tot mai mult pentru evoluţia spirituală a umanităţii. Căci prin aceasta s-ar crea legătura celor două elemente ale creştinismului, care trebuie de fapt să fie legate dacă, pe de o parte, creştinismul trebuie să se dezvolte în modul corect mai departe, iar pe de altă parte, omenirea trebuie să evolueze în mod corect. De acest lucru se leagă faptul că din vechi tradiţii creştine legenda lui Iisus Christos este inserată anual în evoluţia sezonieră, ca sărbători ale Crăciunului, ale Paştilor, ale Rusaliilor. De aceasta se leagă, aşa cum am arătat într-o conferinţă anterioară, faptul că sărbătoarea Crăciunului este celebrată într-o zi fixă, în timp ce Paştele se sărbătoreşte într-o perioadă determinată după constelaţiile cereşti. Faptul că ziua Crăciunului este sărbătorită, potrivit condiţiilor pământeşti, în timpul cel mai profund al iernii, este legat de aceea că întâlnirea cu Christos, cu Fiul, are loc cu adevărat atunci. Dar faptul că entitatea Christos este o fiinţă care aparţine macrocosmosului şi că a coborât din macrocosmos, care este de *aceeaşi fiinţă* cu macrocosmosul, se exprimă prin aceea că momentul sărbătorii pascale trebuie să depindă de constelaţia de primăvară, de Soare şi Lună, acea sărbătoare care vrea să confirme apartenenţa lui Christos la întreaga lume, aşa cum sărbătoarea Crăciunului trebuie să arate că Christos a coborât pe Pământ. Şi astfel se inserează în mod corect în cursul anului ceea ce

aparţine acestuia prin ritmul vieţii omului în însuşi cursul anului. Şi pentru că acesta este un lucru atât de profund, este justificat ca omul să rămână la trăirea acestor sărbători în consens cu ritmul marelui Univers, fără a le deplasa aşa cum deplasează în oraşele mai noi somnul şi veghea.

Aşadar, omul nu este încă atât de liber, el nu trebuie încă să se ridice din mersul obiectiv al Cosmosului, fiecăruia trebuie să-i ajungă la conştienţă, acum, când nu mai poate întreţine relaţii cu Universul prin clarviziunea atavică, că în el trăieşte ceva ce aparţine Cosmosului, care-şi găseşte expresia în desfăşurarea sezonieră a anului.

Printre diferitele lucruri care sunt contestate cel mai mult tocmai de anumite confesiuni religioase ştiinţei spiritului este acela că prin această ştiinţă impulsul christic trebuie din nou legat de întregul Cosmos. Ştiinţa spiritului nu ia nimic – am subliniat aceasta de mai multe ori – celui care are tradiţii privind misteriul Iisus Christos; dar ea adaugă acestora legăturile pe care le are acest misteriu Iisus Christos, de la Pământ la întregul Univers. Ea nu-l caută pe Christos numai pe Pământ, îl caută în întregul Univers. De fapt, este greu de înţeles cum anumite confesiuni religioase pot blama mereu această legare a impulsului lui Christos de evenimente cosmice; s-ar putea înţelege acest lucru numai în cazul când ştiinţa spiritului ar amputa ceva din tradiţiile justificate ale creştinismului; dacă ea adaugă ceva, acest lucru în mod evident nu ar trebui contestat. Dar lucrurile aşa stau şi motivele se găsesc în faptul că nu se doreşte în nici un caz să se adauge ceva anumitor tradiţii.

Dar problema are un fundal mult mai serios şi profund, un fundal care este important mai ales pentru timpul nostru, deosebit de important. Eu am atras atenţia în repetate rânduri şi am discutat acest aspect şi în prima mea dramă-misteriu [25], că ne apropiem de timpul în care putem vorbi de o revenire a lui Christos. Nu este necesar să vă spun azi mai mult, faptul este cunoscut tuturor prietenilor noştri. Acest eveniment christic nu va satisface numai curiozitatea transcendentă a oamenilor, ci înainte de orice va fi un eveniment care va pune în faţa inimilor oamenilor cerinţa de a atinge o nouă înţelegere, o înţelegere nouă a întregului impuls christic. Anumite învăţături fundamentale ale creştinismului care ar trebui să circule prin întreaga lume ca impulsuri sfinte – cel puţin prin întreaga lume a celor care vor să preia în sine impulsul lui Christos – nu sunt încă înţelese cu suficientă profunzime. Aş vrea să amintesc aici numai ceva foarte important: „Împărăţia mea nu este din această lume" [26]. Aceste cuvinte – care ne spun că Christos va apărea într-o împărăţie ce nu este din această lume, şi anume, nu din lumea simţurilor – vor căpăta o nouă importanţă. Căci va trebui să devină o particularitate profundă a concepţiei creştine despre lume faptul că ea va putea aduce înţelegerea tuturor celorlalte concepţii ale oamenilor, cu excepţia materialismului grosolan, brut. Dacă suntem pe deplin lămuriţi că religiile sunt resturi ale unor clarvederi vechi, că toate religiile de pe Pământ sunt resturi ale unor clarvederi vechi, se va pune problema de a acorda toată atenţia acestui fapt. Ceea ce s-a văzut – iar pentru că umanitatea, mai târziu, nu a mai fost predispusă pentru clarvedere lucrurile nu mai sunt prezente în diferitele cursuri religioase decât în mod fragmentar – poate fi cunoscut din nou tocmai prin creştinism. În felul acesta, prin creştinism ne putem însuşi o înţelegere profundă pentru fiecare formă de crez religios de pe Pământ, nu numai pentru marile religii, ci pentru fiecare formă de crez religios de pe Pământ. Acest lucru este, desigur, uşor de spus, dar pe cât este de uşor de spus pe atât de greu el devine cu adevărat mentalitate a oamenilor. Şi va trebui să devină mentalitate a oamenilor, mentalitate a oamenilor de pe întregul Pământ. Căci, aşa cum a apărut la început pe Pământ, creştinismul este o religie printre altele, un crez printre alte crezuri. El nu este făcut pentru aceasta. Creştinismul este făcut să aducă înţelegere pe întregul Pământ. Christos nu a murit, nu s-a născut pentru un cerc limitat de oameni, ci pentru toţi oamenii. Şi într-un anumit sens există o contradicţie între cerinţa inerentă creştinismului de a fi valabil pentru toţi oamenii şi faptul că el a devenit un crez doar pentru unii. El poate deveni confesiune separată numai dacă nu este conceput în sens foarte profund. Şi acestui sens profund îi apaţine şi concepţia cosmică.

Da, pentru anumite adevăruri se dă azi încă o luptă, pentru că ele sunt în prezent atât de străine oamenilor, încât nu există cuvinte pentru a le exprima. Adeseori poţi exprima marile adevăruri numai prin comparaţii. Dar amintiţi-vă că v-am spus altă dată că îl putem numi pe Christos Spirit al Soarelui. Din gânduri ca cele pe care le-am precizat azi, din contemplarea parcursului solar al anului se poate deja rezuma că există justificarea, într-un anumit sens, de a-L valoriza pe Christos ca Spirit al Soarelui. Dar el nu va putea fi reprezentat ca Spirit al Soarelui, dacă nu se focalizează relaţia cosmică a lui Christos, dacă nu se concepe misteriul de pe Golgota ca un adevărat misteriu al lui Christos, ca ceva ce s-a întâmplat pe acest Pământ, dar care are importanţă pentru întregul Univers, care este un eveniment pentru întregul Univers.

Oamenii se ceartă pentru multe lucruri, se dezbină din multe pricini. Ei s-au dezbinat cu privire la crezurile lor religioase, cred că se dezbină prin naţionalităţile lor şi încă prin multe alte lucruri. Dar aceste dezbinări aduc la iveală timpuri ca cel în care trăim, de exemplu, acum. Oamenii se dezbină; ei sunt dezbinaţi şi cu privire la misteriul de pe Golgota. Căci nici un chinez sau un hindus nu va accepta fără discuţii ceea ce spune un misionar european despre misteriul de pe Golgota. Pentru cel care focalizează relaţiile aşa cum se prezintă în realitate, acest lucru nu va mai fi surprinzător. Cu privire la un lucru însă oamenii nu s-au dezbinat încă. Este un adevăr comun şi trebuie să-l credem. Dacă ne gândim cum trăiesc oamenii pe Pământ în prezent, aproape trebuie să te miri că mai există un lucru faţă de care ei nu sunt dezbinaţi. Dar există totuşi lucruri cu privire la care oamenii nu sunt dezbinaţi şi unul din ele, de exemplu, este părerea pe care ei o au despre Soare. Japonezii, chinezii, chiar şi americanii şi englezii nu cred că lor le răsare şi apune un alt Soare decât germanilor. Oamenii încă mai cred într-un Soare comun; în general, oamenii mai cred încă în caracterul comunitar a ceea ce este extraterestru. Referitor la aceasta ei nici măcar nu se ceartă, nu se războiesc. Şi îngăduiţi ca aceasta să fie un fel de comparaţie.

Aşa cum am spus, aceste lucruri nu pot fi exprimate decât prin comparaţii. Dacă va fi înţeleasă cândva relaţia lui Christos cu aceste lucruri asupra cărora oamenii nu se ceartă, nu va exista dispută nici cu privire la Christos, El va fi văzut în împărăţia care nu este din lumea aceasta şi care este împărăţia Sa. Dar nu va domni un acord deplin cu privire la aceste lucruri asupra cărora ar trebui să existe un consens pe tot Pământul până când oamenii nu vor fi recunoscut importanţa cosmică a lui Christos. Căci despre importanţa cosmică a lui Cristos veţi putea vorbi evreului, chinezului, japonezului, indianului aşa cum vorbiţi europeanului. Şi cu aceasta se deschide o perspectivă de o imensă importanţă, pe de o parte, pentru evoluţia creştinismului pe Pământ, pe de altă parte, pentru evoluţia umanităţii pe Pământ. Căci trebuie căutate căi spre conţinuturi sufleteşti pe care să le poată înţelege toţi oamenii în acelaşi fel. Dar aceasta va fi o cerinţă a acelui timp în care va avea loc revenirea spirituală a lui Christos. Din acel timp va trebui să emane o înţelegere mai profundă tocmai cu privire la cuvintele „Împărăţia mea nu este din această lume", o înţelegere profundă pentru faptul că în fiinţa umană nu trăieşte numai ceva pământesc, ci şi suprapământesc; suprapământescul care trăieşte în mersul anual al Soarelui. Trebuie căpătat un sentiment despre faptul că aşa cum în viaţa umană individuală sufletescul domină trupescul tot astfel tot ce trăieşte afară, în stelele ce răsar şi apun în lumina strălucitoare a Soarelui şi în amurgirea acesteia, în toate acestea trăieşte ceva spiritual, că la fel cum noi suntem conectaţi cu plămânii noştri la aer suntem conectaţi cu sufletul nostru la spiritualul Cosmosului, dar nu la spiritualul abstract al panteismului spălăcit, ci la spiritualul concret care se vieţuieşte în diferite fiinţe. În felul acesta vom găsi că, în legătură intimă cu ceea ce trăieşte în desfăşurarea anuală aşa cum trăiesc într-un om respiraţiile, trăieşte ceva spiritual care aparţine sufletului şi care este însuşi sufletul omului; că desfăşurării anuale îi aparţine, în tainele ei, fiinţa lui Christos care a trecut prin misteriul de pe Golgota. Va trebui ca omul să se poată avânta la o reunire a ceea ce pe Pământ s-a desfăşurat ca fapt istoric în misteriul de pe Golgota cu marile taine cosmice, cu tainele macrocosmice. Atunci însă va emana din această înţelegere ceva de o importanţă covârşitoare: va emana din nou cunoaştere pentru ceea ce oamenii au nevoie din punct de vedere social. Ştiinţa socială, de exemplu, este foarte frământată în timpul actual, de asemenea şi tot felul de idealuri sociale. Evident, împotriva acestora nu trebuie obiectat nimic, dar toate aceste lucruri trebuie să fie fecundate şi vor trebui să fie fecundate prin ceea ce îi va răsări omului prin

faptul că îşi va spiritualiza din nou evoluţia sezonieră anuală. Căci prin aceea că se trăieşte anual în mod viu, întru câtva paralel cu mersul anului, imaginea misteriului de pe Golgota, abia prin aceasta oamenii se inspiră din nou cu ceea ce poate fi ştiinţă socială, simţire socială.

Ceea ce spun acum apare cu siguranţă oamenilor prezentului ca ceva deosebit de încâlcit, şi totuşi este adevărat. Dacă mersul anului va fi resimţit din nou într-un mod general uman, dacă va fi resimţit într-o legătură interioară cu misteriul de pe Golgota, atunci din această integrare a sentimentului sufletului în cursul anului şi în taina misteriului de pe Golgota va fi răspândit asupra Pământului un sentiment social adevărat. Acesta va fi adevărata soluţie sau cel puţin conducerea mai departe a ceea ce azi se numeşte atât de absurd, cu privire la ceea ce se are în vedere, problema socială. Dar va trebui să fie însuşită prin ştiinţa spiritului o cunoaştere a legăturii dintre om şi Cosmos. Aceasta implică în mod obligatoriu să se vadă în Cosmos mai mult decât vede în el materialismul actual.

Cele mai importante lucruri sunt tocmai cele care sunt azi cel mai puţin preţuite. Biologia materialistă actuală, ştiinţa naturii materialistă, compară omul cu animalul. Ea găseşte o deosebire graduală. Bineînţeles, ea are dreptate în domeniul ei. Dar ceea ce neglijează complet este relaţia omului cu direcţiile existente în Cosmos. Coloana vertebrală animală – şi aici cu adevărat excepţiile confirmă regula –, coloana vertebrală animală este orientată în Cosmos paralel cu suprafaţa Pământului. Coloana vertebrală umană este orientată perpendicular la suprafaţa Pământului. Prin aceasta, sus şi jos este pentru om cu totul altceva decât pentru animal. Acest sus şi jos este ceea ce-l determină în toată entitatea sa. La animal, coloana vertebrală este orientată în afară, spre infinitele depărtări ale macrocosmosului, la om partea superioară a capului, creierul, este inserat în întregul macrocosmos. Acest lucru are o însemnătate imensă, căci condiţionează ceea ce reprezintă o relaţie a spiritualului cu corporalul în om. Prin aceasta spiritualul sau corporalul său sunt poziţionate şi în relaţia dintre sus şi jos. Vom mai vorbi despre aceste lucruri; azi vreau doar să le schiţez. Prin acest sus şi jos se caracterizează ceea ce putem numi ieşirea eului şi a corpului astral în timpul perioadei de somn. Căci, în fapt, omul, cu eul şi corpul său astral, este conectat în corpul său fizic şi în corpul său eteric cu Pământul în timpul stării de veghe. În direcţia sus el este inserat în timpul nopţii, este inserat cu eul şi corpul său astral.

Acum să ne întrebăm: Dar cum stau, de fapt, lucrurile, căci în macrocosmos mai există şi alte opoziţii? Există opoziţia care pentru om poate fi desemnată prin înainte şi înapoi. Numai că omul este altfel inserat în macrocosmosul integral decât, de exemplu, animalul sau chiar şi planta, în ceea ce priveşte direcţiile înainte-înapoi. Omul este astfel inserat, încât această inserare înainte-înapoi corespunde în fapt inserării în orbita solară. Acest înainte şi înapoi este direcţia ce corespunde ritmului parcurs de om în viaţă şi moarte. Aşa cum omul exprimă într-un anumit sens relaţia sus-jos, tot astfel şi în viaţă şi moarte el exprimă relaţia înainte-înapoi. Dar acest înainte-înapoi este ordonat mersului Soarelui, astfel încât „înainte" înseamnă pentru om: spre răsărit şi „înapoi" spre vest. Răsărit şi apus este a doua orientare şi ea este acea direcţie spaţială despre care putem vorbi în realitate când spunem că sufletul părăseşte corpul omului acum, nu în somn, ci în moarte. Căci aici el părăseşte corpul uman în direcţia răsăritului. Acest lucru este încă prezent în acele tradiţii în care se vorbeşte despre moartea omului ca despre o „intrare în răsăritul veşnic". Astfel de cuvinte vechi, tradiţionale vor fi desemnate de erudiţie cândva, poate o face deja în prezent, ca simbolizări. De exemplu, cândva se spune banalitatea: la răsărit se ridică Soarele, acest lucru este ceva frumos; deci şi veşnicia este desemnată atunci când se vorbeşte despre răsărit! Dar acest fapt corespunde unei realităţi, şi anume mai mult realităţii cursului anual al Soarelui decât cursului său zilnic.

A treia deosebire este aceea a interiorului şi exteriorului. Sus şi jos, est şi vest, interior şi exterior. Noi trăim o viaţă interioară, noi trăim o viaţă exterioară. Şi poimâine vom avea de vorbit despre viaţa interioară şi despre cea exterioară la tema: „Suflet uman şi trup uman". Noi trăim o viaţă interioară, noi trăim o viaţă exterioară. Pentru om interior şi exterior este o opoziţie ca şi sus-jos, est-vest. În timp ce în cursul anului omul are mai mult de-a face cu o prezentare caracteristică a întregului curs al vieţii, se poate spune: Atunci când vorbim de interior şi exterior avem de-a face cu legătura cu viaţa şi cu moartea, mai ales cu întregul curs al vieţii, mai cu seamă în măsura în care el are o evoluţie descendentă şi ascendentă. Dumneavoastră ştiţi: omul are, până la o anumită vârstă, aproximativ, o evoluţie ascendentă. Atunci întreaga sa creştere se opreşte, rămâne un timp în repaus, apoi regresează.

De acest curs al vieţii depinde faptul că omul, la începutul vieţii sale, este legat în întreaga sa corporalitate, în general în mod natural, elementar, cu spiritualul. Aş spune că omul este constituit la începutul vieţii exact invers decât este constituit la mijlocul vieţii, când a ajuns la apogeul evoluţiei ascendente. La începutul vieţii sale, omul creşte, se dezvoltă, se îngraşă; apoi începe să pătrundă într-o evoluţie descendentă. Acest lucru este legat de faptul că atunci forţele fizice ale omului nu mai sunt în sine forţe de creştere, că în aceste forţe de creştere se amestecă şi forţe de descompunere. Acum interiorul omului este cel care se află într-o relaţie cu Cosmosul aşa cum la începutul vieţii, la naştere, exteriorul, corporalul se află într-o relaţie cu Cosmosul. Are loc o inversare totală. Din această cauză, în inconştient, spre această vârstă la mijlocul vieţii, omul realizează în prezent, întâlnirea cu principiul Tatălui, cu acea entitate spirituală pe care o considerăm în ierarhia arhailor, cu acea lume spirituală în care omul va fi când îşi va dezvolta deplin omul-spirit.

Acum ne putem întreba: Oare şi acest fapt este legat de întregul Cosmos? Avem oare ceva în viaţa Universului care să fie legat de întâlnirea cursului vieţii, de întâlnirea cu Tatăl la mijlocul cursului vieţii, aşa cum sunt dependente întâlnirea cu spiritul de ritmul zi-noapte sau întâlnirea cu Fiul de ritmul anual? Aceste întrebări le putem pune. Trebuie, oricum, să reţinem: cu privire la întâlnirea cu Tatăl, omul este din nou scos din ritm, ca şi la întâlnirea cu Spiritul. Ritmurile nu se desfăşoară întru totul paralel. Căci oamenii nu se nasc în acelaşi moment, ci în momente diferite; din această cauză cursul vieţilor lor nu poate să fie paralel, dar ele pot să imite în interior ceva spiritual, un eveniment cosmic. Fac ei oare aceasta?

Dacă ne actualizăm acum ceea ce este conţinut în mica scriere ***Educaţia copilului din punctul de vedere al ştiinţei spiritului*** [27], dar şi în alte scrieri şi cicluri de conferinţe, ştim că în primii aproximativ şapte ani de viaţă omul îşi finisează corpul fizic, în următorii şapte ani corpul eteric, în următorii şapte ani corpul astral, în următorii şapte ani sufletul senzaţiei, apoi sufletul raţiunii sau al sentimentului de la 28 la 35 de ani. În această perioadă are loc şi întâlnirea cu principiul Tatălui. Se poate astfel spune: Omul este pregătit pentru aceasta în anii 28, 29, 30. Aici are loc pentru cei mai mulţi oameni întâlnirea în substraturile profunde ale sufletului uman. Ar trebui, aşadar, să presupunem că acestui timp îi corespunde ceva care vine din Cosmos, adică ar trebui să găsim în Cosmos ceva care reprezintă un ciclu, un ritm. În mod asemănător, cum ritmul zi-noapte este egal cu 24 de ore, cum desfăşurarea anuală este egală cu 365 de zile; ar trebui să găsim în Cosmos ceva, numai că ar trebui să fie mult mai cuprinzător. Toate acestea se referă la Soare sau cel puţin la sistemul solar. Aşadar, ar trebui să se petreacă ceva important pentru Soare, care ar fi mai cuprinzător în aceeaşi măsură în care sunt mai cuprinzători 28, 29, 30 de ani în comparaţie cu cele 24 de ore, cu cele 365 de zile; o orbită oarecare. Cei din vechime vedeau, pe drept cuvânt, în Saturn planeta cea mai exterioară a sistemului nostru solar. Ea este planeta cea mai periferică. Faptul că apoi urmează Uranus, Neptun, acest lucru este justificat din punctul de vedere al astronomiei materialiste, dar ele au o altă origine, ele nu aparţin sistemului solar, încât putem vorbi despre faptul că Saturn delimitează sistemul solar şi putem spune că în timpul revoluţiei sale Saturn se deplasează în lungul graniţei externe a sistemului solar, revenind la locul unde se afla când am început observaţia; în felul acesta el descrie graniţa exterioară a sistemului solar. Când revine la punctul de plecare, el se află din nou în aceeaşi relaţie cu Soarele ca în momentul de început al migrării. Saturn îşi încheie o mişcare de revoluţie – conform sistemului cosmic copernican – într-un timp cuprins între 29 şi 30 de ani. Aveţi astfel în revoluţia încă neînţeleasă în prezent a lui Saturn în jurul Soarelui – lucrurile se prezintă cu totul altfel, dar sistemul ceresc al lui Copernic nu este încă în prezent suficient de elaborat pentru a înţelege aceasta – relaţia care are loc până la limita exterioară a sistemului solar, evenimentul care se exprimă prin revoluţia cea mai exterioară în jurul Soarelui, de care este legat cursul vieţii omului, astfel încât acesta este o imagine a acestei mişcări pe

orbită a lui Saturn în măsura în care acest curs al vieţii îl conduce pe om până la întâlnirea cu Tatăl. Şi aceasta ne conduce afară, în macrocosmos.

Cu aceasta cred că am demonstrat că partea cea mai interioară a fiinţei umane poate fi înţeleasă numai dacă o gândim în relaţia sa cu extraterestrul. Acest extraterestru este organizat ca realitate spirituală în ceea ce ne adresează, întru câtva în mod vizibil. Dar ceea ce ne adresează în mod vizibil este numai expresie a spiritualului. Ieşirea omului din materialism se va produce atunci când cunoaşterea va avansa atât încât să se ridice din conceperea doar a relaţiilor terestre şi se va înălţa din nou la înţelegerea lumilor stelare şi a Soarelui.

Am făcut odată referire la faptul că multe lucruri, la care înţelepciunea de şcoală permite încă puţin să visezi, au o legătură oarecare cu aceste aspecte. Oamenii de azi se gândesc că vor putea produce cândva în laborator din substanţe anorganice fiinţe vii. În prezent, materialismul epuizează acest lucru. Nu trebuie să fii materialist pentru a crede că poţi produce cu metode de laborator din materie anorganică o fiinţă vie; aceasta o dovedeşte credinţa alchimiştilor – care în nici un caz nu erau materialişti – că ar putea face homunculuşi. Astăzi problema este explicată în sens materialist. Dar va veni un timp când va deveni un adevăr, adică va fi resimţit interior, când vei intra într-un laborator, căci se va ajunge să se poată crea prin metode de laborator viul din neviu, şi va trebui să-i spui omului care face aceasta: „Bun venit la steaua orei!", căci nu la orice oră se va putea produce aceasta, ci va depinde de constelaţia de stele. Căci nu depinde de forţele care nu sunt pe Pământ, ci de cele care vin din Cosmos ca viul să ia nastere din neviu.

Multe se leagă de aceste taine. Este acum posibil să se spună câte ceva despre aceste lucruri – şi vom vorbi în curând despre ele –, despre aceste lucruri despre care şi Saint-Martin, aşa-numitul filosof necunoscut, spune în diferite pasaje ale cărţii sale despre adevăruri şi erori că îi mulţumeşte lui Dumnezeu că sunt învăluite în adâncă taină. Ele nu pot rămâne învăluite în adâncă taină deoarece oamenii vor avea nevoie de ele pentru evoluţia lor; dar este necesar ca faţă de toate aceste lucruri oamenii să-şi apropie din nou acea seriozitate şi acel sentiment faţă de sfinţenie, fără de care nu vor putea fi folosite într-un mod corect pentru lume.

Despre aceste aspecte vom vorbi data viitoare.

Rudolf Steiner

METAMORFOZĂ COSMICĂ ŞI UMANĂ

GA 175

CONFERINŢA a VII-a

Berlin, 20 martie 1917

În mersul expunerilor noastre aş dori să intercalez azi un fel de abordare istorică, mai puţin pentru a folosi această conferinţă ca pe un studiu istoric, pentru a extrage ceva din istorie, ci mai mult pentru că prin prezentarea pe care vrem s-o facem poate fi adus câte ceva în conţinutul spiritual al prezentului, în conţinutul spiritual care ne înconjoară nemijlocit.

Era în 1775 când, la Lyon, a fost publicată o carte ciudată care foarte curând, deja în 1782, şi-a găsit intrarea în anumite cercuri chiar şi ale vieţii spirituale germane, iar influenţa acesteia este mult mai mare decât se crede de obicei; această influenţă trebuia să fie reprimată tocmai de ceea ce formează impulsul cel mai important al evoluţiei spirituale a secolului al XIX-lea. Cartea prezintă cel mai mare interes tocmai pentru acela care vrea să se orienteze în mod antroposofic cu privire la ceea ce s-a întâmplat, de fapt, de la începutul timpurilor până în zilele noastre. Mă refer la cartea *Despre erori şi despre adevăr* a lui Saint-Martin [28]. Când această carte este luată de cineva în mână, fie în forma sa originală, fie în ediţia germană îngrijită de Matthias Claudius în seria „Wandsbecker Boten" (Solii lui Wandsbecker) şi înzestrată cu o frumoasă Introducere a acestuia, ea este foarte greu inteligibilă, ba chiar şi pentru Matthias Claudius, aşadar pentru sfârşitul secolului al XVIII-lea, era cam greu de înţeles, cum mărturiseşte Matthias Claudius însuşi [29]. În introducerea sa foarte frumos scrisă, el spune: Cei mai mulţi nu vor înţelege această carte. De fapt, nici eu nu o înţeleg. Dar conţinutul ei mi-a intrat atât de adânc în inimă, încât cred că ea trebuie să fie preluată în cele mai largi cercuri. – Mai cu seamă nu va şti ce să facă cu conţinutul acestei cărţi cel care pleacă de la reprezentările fizice, chimice etc. – fără a avea, bineînţeles, în ceea ce priveşte aceste probleme nici măcar o spoială de erudiţie – care sunt preluate, în prezent, prin şcoală sau prin formarea generală. De asemenea, nu va şti ce să facă cu această carte cel care îşi ia, cum să spunem, concepţia timpului, pentru a nu atinge cuvântul „politica", din ziarele obişnuite sau din ceea ce se oglindeşte ca formare actuală în revistele din jurul acestor ziare.

Există mai multe motive pentru care tocmai azi, după ce am ţinut cele două conferinţe oficiale [30] din ultima zi de joi şi ultima sâmbătă, vreau să vă vorbesc făcând legătura cu această carte. În ambele conferinţe v-am spus despre natura şi alcătuirea omului, despre legătura dintre sufletul uman şi corpul uman, în sensul în care se va vorbi cândva despre această legătură când cunoştinţele ştiinţelor naturale pe care în prezent le poţi deja avea, dar nu le poţi valorifica, vor fi privite în mod corect. Faptul că nu se va mai vorbi despre relaţiile dintre viaţa de reprezentare, viaţa sentimentelor şi viaţa voliţională şi organismul uman aşa cum încă se face în prezent, când se vor fi valorificat corect cunoştinţele ştiinţelor naturale, aceasta trebuie să fie convingerea adeptului ştiinţei spiritului care recunoaşte cu adevărat această ştiinţă. Din această cauză, cred că prin conţinutul celor două conferinţe s-a făcut un început pentru ceea ce trebuie să vină, ceea ce poate că în lumea exterioară va mai dura mult timp, ţinând seama de marile rezistenţe pe care le pregătesc acestor lucruri nu ştiinţa, ci oamenii de ştiinţă. Dar chiar dacă va mai dura mult timp, tot va veni momentul când relaţia dintre sufletul omului şi corpul acestuia va fi privită în modul în care a fost schiţat în ambele conferinţe.

În aceste două conferinţe s-a vorbit despre aceste lucruri aşa cum trebuie făcut în anul 1917. Prin aceasta înţeleg aşa cum trebuie vorbit după ce iei în considerare tot ce s-a întâmplat în materie de cercetări ale ştiinţelor naturii şi în celelalte trăiri umane. Nu la fel s-ar fi putut vorbi despre toate aceste lucruri, de exemplu, în secolul al XVIII-lea. În secolul al XVIII-lea despre toate acestea s-ar fi vorbit cu totul altfel. Nu se ia niciodată suficient în considerare ce importanţă extraordinară a avut ceea ce am expus de mai multe ori, şi anume că la sfârşitul primei treimi a secolului al XIX-lea, prin anii '30–'40, spiritual vorbind, a survenit o criză deosebit de puternică în evoluţia umanităţii europene. Am caracterizat şi în alte ocazii acest lucru, spunând ca atunci valurile materialismului au atins apogeul. De asemenea, am atras atenţia asupra faptului că auzim frecvent o expresie comună: Vremea noastră este o epocă de tranziţie! Este de la sine înţeles că orice timp este o epocă de tranziţie, iar expresia „Vremea noastră este o epocă de tranziţie" este ieftină, pentru că acest lucru este valabil pentru toate timpurile. Dar nu este vorba de a stabili că un timp oarecare este o epocă de tranziţie, ci de a stabili în ce constă tranziţia. Atunci se va ajunge, desigur, la anumite cotituri ale timpului, care reprezintă tranziţii radicale în evoluţia umanităţii. Şi o astfel de tranziţie radicală s-a întâmplat în evoluţia umanităţii la vremea indicată, chiar dacă, în prezent, acest lucru nu este observat. Din acest motiv, este explicabil faptul că tocmai despre enigmele care privesc direct omul trebuie vorbit azi cu cuvinte total diferite, cu expresii total diferite, trebuie avute în vedere puncte de vedere din alte direcţii decât putea fi cazul în secolul al XVIII-lea.

În secolul al XVIII-lea, poate că nimeni nu ar fi vorbit cu o focalizare atât de intensă a reprezentărilor de atunci ale şiinţei naturii cu privire la probleme foarte asemănătoare celor despre care pomenim aici decât Saint-Martin. Dar prin cele spuse Saint-Martin nu se situează în nici un fel, aşa cum o facem noi în prezent, în zorii unui timp nou, ci se situează în înserarea timpului vechi. Astfel, dacă nu ar fi luat în considerare în mod prioritar punctul de vedere despre care voi vorbi imediat, azi ar putea părea aproape indiferent dacă ne şi ocupăm de Saint-Martin, dacă preluăm în noi cu adevărat sau nu de la Saint-Martin această formă deosebită a ideilor pusă în circulaţie prin Jakob Böhme. Spun că ar putea apărea indiferent, dacă nu s-ar pune problema unui alt punct de vedere, mult mai important, pe care-l voi menţiona pe parcursul expunerii de azi.

Pentru a evidenţia unele lucruri concrete, în timp ce încearcă să prezinte erorile cărora le pot fi expuşi oamenii în concepţia lor despre lume – doar cartea sa se numeşte *Despre erori şi despre adevăr* –, despre noţiuni şi idei care erau curente în cadrul anumitor cercuri până în secolul al XVIII-lea Saint-Martin vorbeste în modul cel mai adecvat posibil. El vorbeşte în aşa fel încât să se vadă că este la el acasă în mânuirea noţiunilor şi ideilor prezentate. Găsim, astfel, că în timp ce Saint-Martin caută să focalizeze relaţia omului cu întregul Cosmos şi cu viaţa morală, el mânuieşte cele trei idei principale care joacă un rol important şi la Jakob Böhme, la Paracelsus, cele trei idei principale prin care se căuta pe atunci înţelegerea naturii şi de asemenea a omului: mercur, sulf şi sare. Prin aceste trei elemente, mercur, sulf, sare, se încerca atunci obţinerea cheii înţelegerii naturii exterioare şi a înţelegerii omului. Aşa cum au fost folosite atunci aceste idei, cel care ar vorbi în sensul în care vorbeşte un om de ştiinţă a naturii în prezent – şi acest lucru trebuie să-l facem, căci altfel am regresa – nici nu le poate folosi

pentru că este pur şi simplu imposibil să gândeşti, în cazul celor trei cuvinte: mercur, sulf, sare, acelaşi lucru pe care-l gândea omul secolului al XVIII-lea. Atunci, vorbindu-se despre mercur, sulf şi sare, se stabilea o treime pe care omul actual, când vorbeşte cu înţelegerea ştiinţei naturii, nu o va putea restabili decât când va spune despre om, aşa cum am făcut-o eu, că este om al metabolismului, om al respiraţiei şi om al nervilor, din care pare să fie alcătuită întreaga fiinţă umană. Căci totul aparţine într-un fel oarecare unuia dintre aceşti membri. Şi când se crede că n-ar aparţine, aşa cum s-ar putea gândi despre oase, acest lucru ar fi numai aparent. Însă omul secolului al XVIII-lea pricepea că întreaga fiinţă umană poate fi înţeleasă când ai reprezentarea cuprinzătoare a lui mercur, a sulfului şi a sării. Acum, când omul actual, sau chimistul actual, vorbeşte despre sare, el se referă, desigur, la grăunţele albe pe care le are pe masă sau la sărurile pe care chimistul le prelucrează în laboratorul său. Când vorbeşte despre sulf, omul de azi se gândeşte la chibrituri, iar chimistul la toate experimentele pe care le-a făcut cu ajutorul retortei şi la ceea ce a captat prin transformarea sulfului. În cazul mercurului omul se gândeşte la argintul viu obişnuit etc.

Nu astfel gândeau oamenii secolului al XVIII-lea, şi chiar este greu în prezent să-ţi actulizezi ce trăiri avea un om al secolului al XVIII-lea când vorbea despre mercur, sulf şi sare. În felul acesta Saint-Martin îşi punea pe drept cuvânt întrebarea: Cum mă refer la om atunci când observ corporalitatea sa ca imagine a părţii sale sufleteşti? Şi el îşi spunea: Eu observ omul mai întâi cu privire la uneltele, la organele gândirii sale – el se exprimă în această problemă în alt fel, dar trebuie să traducem puţin, altfel discuţia ar dura prea mult –, eu observ mai întâi omul cu privire la organele capului său. Ce este important aici? Ce se ia aici în considerare? Care este, de fapt, agentul activ din cap, azi am spune, în sistemul nervos? Şi el spune: sarea. Iar prin sare el nu înţelege în primul rând grăunţele albe şi nici ceea ce chimiştii înteleg prin sare, ci mai ales suma acelor forţe care acţionează de obicei în capul uman. Apoi întreabă: Ce element acţionează mai ales în pieptul uman? Despre alcătuirea omului prezentată de mine în ultima zi de joi am spune în loc de aceasta: Ce acţionează în omul respiraţiei? Saint-Martin spune [31]: Acţionează sulful. Tot ce este legat de funcţiile toracelui se află la Saint-Martin sub domnia acelor acţiuni care-şi au originea în sulf, în sulfuros. Apoi el întreba: Ce acţionează în restul omului? Azi am spune: în omul metabolismului. Şi el spune: Aici acţionează mercurul. – Iar acum el are, în felul său, imaginea întregului om. Oricum, în modul cum el vorbeşte acum, cum pune lucrurile laolaltă, se vede că se plasează în amurgul acestui sistem de gândire. Dar, pe de altă parte, se vede că, în timp ce se plasează în amurg, el a preluat şi o bogăţie foarte mare de adevăruri, care încă mai erau înţelese atunci şi care azi sunt îngropate, pe care el le poate exprima în timp ce mânuieşte ceea ce este dat în cele trei noţiuni: mercur, sulf, sare. Astfel, în cartea sa *Des erreurs et de la vérité* el face o foarte frumoasă expunere – care pentru fizicianul actual este o absurditate totală –, o foarte frumoasă expunere despre furtună, despre fulger şi tunet, arătând cum poate fi folosit, pe de o parte, mercurul, sulful, sarea pentru a explica omul cu privire la corporalitatea sa, cum, pe de altă parte, mercurul, sulful şi sarea pot acţiona în coacţionarea lor pentru a explica astfel de fenomene atmosferice. O dată acestea acţionează împreună în om, altă dată afară, în lume. În om, ele produc ceea ce se aprinde poate ca un gând sau ca un impuls voliţional; afară, în lume, aceleaşi elemente produc, de exemplu, fulgerul şi tunetul.

Ceea ce Saint-Martin expune aici este, pentru secolul al XVIII-lea, ceva pe care-l poate înţelege deplin doar cel care pătrunde în modul de gândire de atunci. Pentru fizicianul de azi este o absurditate deplină. Dar tocmai cu fulgerul şi cu tunetul există în fizica actuală o problemă. Fizica actuală manifestă o anumită comoditate când vrea să explice aceste două fenomene, deoarece ea trebuie să afirme că fulgerul se produce urmat de tunet, când se echilibrează electricităţile dintre doi nori, dintre care unul este încărcat pozitiv, celălalt negativ. Un elev care este puţin impertinent şi care a văzut cum profesorul, când face experimente de fizică, şterge cu grijă orice urmă de umezeală de pe instrumente întrucât experimentul nu reuşeşte în prezenţa umidităţii poate spune: Dar, domnule profesor, norii sunt atât de umezi, cum poate electricitatea să facă în ei atâta tărăboi, aşa cum spuneţi? – Atunci profesorul ar replica: Eşti un prost, nu înţelegi acest lucru! – Altceva abia s-ar mai putea spune în prezent.

Saint-Martin încearcă să arate cum, prin salinitate, în aer, poate fi legat ceea ce este mercurian cu ceea ce este sulfuric şi cum, într-un mod asemănător, prin carbon sunt reunite în praful de puşcă salpetrul şi sulful, şi astfel printr-o transformare specială mercurialul şi sulfuricul pot produce explozia cu ajutorul sării. În sensul acelui timp, folosirea noţiunilor de mercurial, sulfuric şi salin este deosebit de spirituală. Nu pot să mă afund mai mult în problemă, dar s-o luăm în considerare din punct de vedere istoric. Saint-Martin arată corect cum cu anumite proprietăţi ale aerului după furtună se confirmă tocmai relaţia specială a fulgerului cu sarea – ceea ce el numeşte sare. Pe scurt, Saint-Martin combate în felul său materialismul la începutul dezvoltării acestuia, deoarece are ca bază înţelepciunea transmisă prin tradiţie care a găsit în el un prelucrător extrem de important. El se străduieşte să ofere o înţelegere a lumii în întregul ei, folosind elementele despre care am vorbit, să explice devenirea Pământului. Aici el nu este atât de nechibzuit ca aceia născuţi după el, care cred în nebuloasa primordială şi pretind că se poate ajunge la originea lumii cu noţiuni de fizică; atunci când vrea să explice devenirea primordială a Pământului el recurge la imaginaţiuni. Şi în cartea amintită găsim o bogăţie minunată de reprezentări imaginative, acolo unde vrea să vorbească despre devenirea Pământului, de imaginaţiuni adevărate, care, ca şi reprezentările sale fizice, pot fi înţelese numai prin prisma timpului său. În prezent, noi nu am mai putea folosi aceleaşi imaginaţiuni, dar ele arată că el vrea să înţeleagă lucrurile dintr-un anumit punct de vedere prin cunoaşterea imaginativă.

Apoi el trece la preocuparea pentru înţelegerea vieţii umane istorice. Şi în această privinţă încearcă să stabilească cum viaţa istorică poate fi înţeleasă numai prin aceea că aici au intervenit cu adevărat impulsuri din lumea spirituală în lumea planului fizic. Apoi el încearcă să aplice acest întreg naturii mai profunde a omului, arătând cum ceea ce legenda biblică prezintă ca fiind căderea în păcat se bazează, potrivit cunoaşterii sale imaginative, pe anumite fapte, cum a trecut omul dintr-o stare primordială la starea lui actuală. El încearcă să înţeleagă fenomenele istorice ale timpului său şi în special ale timpului istoric într-o oarecare măsură prin căderea spiritualului în materie. Toate acestea nu trebuie apărate, ci numai descrise. Este de la sine înţeles că nu vreau să pun învăţătura lui Saint-Martin în locul ştiinţei spiritului, al antroposofiei noastre, vreau numai să prezint istorie, pentru a arăta cum a mers Saint-Martin mai departe.

Pe lângă toate acestea, în fiecare capitol al cărţii *Des erreurs et de la vérité* găsim câte o observaţie uimitoare. Când te ocupi de cartea lui Saint-Martin vezi că el dă dovadă de o mare bogăţie de cunoştinţe şi că ceea ce ne oferă sunt numai mlădiţele unei ştiinţe care trăieşte în sufletul său. El face şi aluzie la acest lucru în mai multe locuri din cartea sa. El spune aproximativ aşa [32]: Dacă aş pătrunde în acest loc mai adânc, ar trebui să spun adevăruri care nu-mi este îngăduit să le exprim. Într-un pasaj spune chiar: Dacă ar trebui să duc, aici, lucrurile până la capăt, ar trebui să rostesc adevăruri care pentru majoritatea oamenilor sunt învăluite în cel mai adânc întuneric al nopţii. Adevăratul cercetător al spiritului ştie ce să facă cu toate aceste observaţii, ştie şi de ce apar astfel de observaţii în anumite capitole. Despre unele lucruri nu se poate vorbi plecând de la presupuneri. Va fi posibil să se vorbească despre aceste lucruri atunci când impulsurile date de ştiinţa spiritului vor fi devenit impulsuri morale, când oamenii vor avea o mentalitate superioară prin ştiinţa spiritului, astfel încât despre anumite probleme să se poată vorbi altfel decât în perioada în care erau la modă figuri ştiinţifice uimitoare; este suficient să amintesc pe Freud şi alţii ca el. Dar aceste lucruri vor fi totuşi abordate.

În ultima treime a cărţii sale Saint-Martin trece la discutarea anumitor aspecte politice. În prezent, abia dacă s-ar putea face aluzie la aceasta, la felul cum trebuie făcută o legătură între modul în care gândea atunci Saint-Martin şi modul în care, să spunem, „gândeşte" omenirea astăzi. Căci este interzis să se vorbească despre aceasta. Pot spune numai că întreaga atitudine pe care o adoptă Saint-Martin în această ultimă treime a cărţii sale este una cu totul uimitoare. Acest capitol a apărut, împreună cu toată cartea, în 1775, abia după aceea a

avut loc Revoluţia franceză. El trebuie citit făcând legătura cu Revoluţia franceză, pentru că din el înţelegi cu adevărat multe lucruri printre rânduri. Dar Saint-Martin procedează, se poate spune, ca un ocultist. Cine nu are un organ pentru a recunoaşte impulsurile profunde care sunt prezente în acest capitol, acela îşi va satisface inima cu introducerea pe care o face Saint-Martin. Saint-Martin spune: Nimeni să nu creadă cumva că eu vreau să mă apropii de cineva. Cineva care are o legătură oarecare cu forţele conducătoare ale Pământului, care este implicat în probleme de conducere să nu cumva să creadă că m-aş apropia de el. Eu sunt un prieten al tuturor, al tuturor, al tuturor. – Dar după ce declară aceasta el spune totuşi lucruri faţă de care observaţiile lui Rousseau sunt cu adevărat joc de copii [33]. Însă nici despre aceste lucruri nu pot vorbi mai mult.

Pe scurt, avem de-a face cu o pătrundere adâncă a acestui bărbat, care avea în urma sa o şcoală şi care nu pot fi gândite fără Herder, Goethe, Schiller şi romantismul german, aşa cum nu poate fi gândit fără Jakob Böhme. Şi totuşi dacă-l citeşti în prezent, dacă-l laşi să acţioneze asupra ta, atunci lucrurile sunt aşa cum le-am spus – În prezent, nu ar avea nici cea mai mică valoare să se vorbească publicului în felul în care a făcut-o Saint-Martin – aşa cum am făcut-o eu în ultima joi şi în ultima sâmbătă şi cum voi face şi joia viitoare [34], încercând să schţiez o imagine a lumii, care, pe de o parte, dă dreptate bazelor ştiinţei spiritului, iar pe de altă parte, apreciază corect descoperirile cele mai minuţioase ale ştiinţelor naturale ale prezentului. Felul de reprezentare al lui Saint-Martin nu se integrează în felul cum trebuie gândite în prezent, cum se pot formula în mod corect lucrurile în prezent. După cum pentru cineva care trece dintr-un domeniu al limbii în alt domeniu nu se potriveşte vorbirea primului domeniu, tot astfel ar fi o absurditate să discuţi în prezent lucrurile în forma gândurilor lui Saint-Martin; şi mai ales ar fi un nonsens, pentru că în evoluţia spirituală între noi şi ele se află un perete despărţitor care se plasează în anul 1842 [35], aşadar la sfârşitul primei treimi a secolului al XIX-lea.

De aici veţi înţelege că există posibilitatea să pătrunzi în evoluţia omenirii cu un anumit mod de gândire aflat în amurg. Totuşi când te ocupi de Saint-Martin nu ai sentimentul că tot ce există aici a fost epuizat. Din contra, ai sentimentul că există o asemenea cantitate de comori spirituale încă neexplorate, încât s-ar putea descoperi foarte multe lucruri. Şi totuşi, pe de altă parte, există necesitatea ca în evoluţia spirituală a omenirii să înceteze acest fel de a gândi şi să apară un altul. Acesta se află în faţa noastră. Cu privire la celălalt, lumea exterioară este încă chiar la începutul lui, ea a ajuns abia la sfârşitul fazei materialiste. Din această cauză se va putea înţelege în mod corect ce s-a întâmplat de fapt abia când supervizezi perioade mai îndelungate de timp, în care ceea ce ştiinţa spiritului vrea să impulsioneze se va fi desfăşurat un timp mai îndelungat. Căci ceea ce a exprimat Saint-Martin la sfârşitul secolului al XVIII-lea s-a prezentat şi el altfel atunci când se afla în amurgul său decât se prezintă în prezent.

Atunci, în acel timp, ceva, în general, a ajuns la un final. Nu numai că noţiuni ca acelea pe care le stăpâneau Jakob Böhme, Paracelsus, Saint-Martin şi alţii încă în timpul târziu al amurgirii nu mai pot fi manevrate, dar s-a întâmplat ceva foarte important şi în modul de a simţi. Dacă spiritul uman orientat spre natura exterioară cu privire la acest fenomen al amurgirii ni se arată foarte intuitiv chiar la Saint-Martin, acelaşi fenomen apare într-un mod diferit atunci când ne îndreptăm privirea spre un alt fenomen care se desfăşoară aproape în paralel, şi anume amurgirea teosofiei, întunecarea concepţiei teosofice a lumii. Evident, Saint-Martin este numit în mod obişnuit teosof, dar în timp ce-l caracterizez pe Saint-Martin am în vedere teosofia orientată mai mult spre ştiinţele naturii; în acel timp era dominantă sub denumirea de teosofie mai mult o teosofie religioasă. În orice caz, ea a dominat sub această formă deosebit de exactă, astfel încât a atins un apogeu în Suabia, unde s-au evidenţiat, în această epocă de decădere a teosofiei generale, printre alţii: Bengel şi Oetinger [36]. Ei sunt înconjuraţi de mulţi alţii. Vreau să-i numesc numai pe cei care-mi sunt mai bine cunoscuţi: Friedrich Daniel Schubart, matematicianul Huhn, apoi Steinhofer, învăţătorul Hartmann, care a avut o mare influenţă asupra lui Jung-Stilling şi o anumită influenţă şi asupra lui Goethe, apoi Johann Jakob Moser; un număr mare de spirite importante cu poziţii sociale relativ modeste. Ei nu au format niciodată un grup, dar toţi au trăit în timpul în care a luminat şi constelaţia lui Oetinger. Oetinger era cel care traversase aproape întregul secol al XVIII-lea. El s-a născut în 1702 şi a murit ca prelat la Murrhardt în 1782; o personalitate cât se poate de uimitoare în care s-a concentrat într-o anumită privinţă ceea ce s-a petrecut în întregul context.

Un ecou al acestei teosofii a secolului al XVIII-lea l-a reprezentat apoi Richard Rothe [37] care a predat şi în alte universităţi, dar mai cu seamă la Heidelberg. El a scris o frumoasă Introducere la o carte a lui Carl August Auberlen; *Teosofia lui Friedrich Christoph Oetinger*, Introducere în care Richard Rothe a păstrat tradiţiile acestui ansamblu de autori. Prin convingerea sa teosofică Richard Rothe aminteşte, pe de o parte, de acei mari teosofi ale căror nume le-am citat mai înainte, iar pe de altă parte vorbeşte în aşa fel încât se vede clar că se află dincoace de o perioadă de amurgire şi prin raport cu acele taine ale vieţii pe care el le are în vedere ca teolog. În felul acesta vorbeşte Richard Rothe despre Oetinger în această Introducere. Aş vrea să vă citesc un pasaj din această Introducere. Aceasta a fost scrisă în 1847. Vă citesc pasajul pentru ca dumneavoastră să vedeţi cum trăia în Richard Rothe un om – el se afla atunci la Heidelberg – care se gândea la Oetinger, în care încă mai vedea un om care s-a străduit înainte de toate să citească, în felul său, Scriptura Vechiului şi Noului Testament; să o citească cu o înţelegere teosofică a lumii. Richard Rothe compară acest mod de a citi Scriptura cu felul în care a citit-o el – el a murit abia în anii şaizeci, el este un ecou –, cum a învăţat-o, aşa cum se obişnuia în vremea sa. Cu acest mod de a citi el compară scopul străduniilor lui Bengel, Oetinger Steinhofer, al matematicianului-astronom Hahn şi alţii.

Richard Rothe spune cuvinte uimitoare:

„Printre oamenii acestei orientări căreia îi aparţine cu siguranţă şi Bengel cu *Apocaliptica* sa, Oetinger se plasează în frunte. Nemulţumit de teologia de şcoală a timpului său, el este însetat de o înţelegere mai bogată şi mai completă, în consecinţă şi mai pură, a adevărului creştin. Teologia ortodoxă nu-i ajunge, o consideră searbădă; el cere lucruri dincolo de aceasta, nu pentru că ea îi oferă prea mult credinţei sale, ci pentru că spiritul său profund are nevoie de mai mult decât îi poate ea da. El nu se loveşte de suprarealismul acesteia – de suprarealismul teologiei curente – ci de faptul că ea nu ia destul de real supranaturalul. Spiritualismul ei curent, care coboară realităţile lumii credinţei creştine la simple abstracţiuni, la simple imagini ale gândurilor, îi repugnă în sufletul său cel mai interior. De aici se trage zelul său înfocat împotriva oricărui idealism...“.

O astfel de părere ar putea părea ciudată, dar ea trebuie înţeleasă. Prin idealism, germanul înţelege un sistem care trăieşte numai în idei, în timp ce Oetinger şi, împreună cu el, Rothe, năzuia la o viaţă spirituală adevărată: spirite adevărate care fac să înainteze istoria, nu ceea ce cei de teapa lui Ranke [38] şi apoi toţi ceilalţi, cu ideile lor palide, au prezentat drept aşa-zise idei istorice. Ca şi cum ideile ar putea umbla prin istorie, făcând ca ea să meargă înainte. Aceşti oameni voiau să pună viul în locul lucrului mort, abstract. „De aici, el trage zelul său înfocat împotriva oricărui idealism, insistenţa sa energică pentru noţiuni «masive», insistenţă împotriva realismului care se reflectă în materialism împotriva, desigur, a intenţiei sale.“

Acestea sunt acţiuni care cuprind cu adevărat spiritualul, care nu vorbesc despre aceea că o imagine primordială ideală se află la baza lucrurilor, ci care caută spiritele – gânduri şi noţiuni masive.

„Atracţia sa pentru natură şi ştiinţele naturii este strâns legată cu această orientare de bază ştiinţifică a sa. Lui îi era străină minimalizarea dispreţuitoare cu care idealistul tratează atât de uşor natura; dincolo de materialitatea ei grosolană el intuia o existenţă reală şi era adânc pătruns de convingerea că fără natură nu ar putea exista o fiinţare adevărată, reală, fie cea divină, fie cea a creaţiunii. Pe lângă aceasta

este surprinzătoare şi o nouă legitimare a justificării istorice a orientării despre care vorbim aici, cum în această sete pentru o înţelegere adevărată a naturii nu răzbate numai la Oetinger, ci şi la teosofii protestanţi mai vechi şi contemporani lui, cu cea mai mare forţă la Jakob Böhme, tendinţa *ştiinţifică* primordială a perioadei Reformei, aşa cum se prezintă ea în strădaniile sale filosofice. Un realism ca cel după care tânjea Oetinger este înnăscut creştinismului în fiinţa sa cea mai interioară; altoit pe altă orientare spirituală – spune Richard Rothe –, trebuie să sufere întotdeauna atenuări şi cel mai mult tocmai în punctele lui de învăţătură cele mai proprii. Acest realism poate purta atunci şi o lume de minuni creştină mult mai bogată decât idealismul care ne este inoculat de mici, care este poate tot înfricoşat de fruct, de a gândi lucrurile dumnezeieşti în mod prea real şi de a lua cuvintele divine prea la propriu şi prea *ad litteram*. Da, acest realism creştin chiar impune o astfel de lume a minunilor, aşa cum se desfăşoară ea mai ales în învăţătura despre lucrurile ultime. Din această cauză nu se lasă rătăcit în speranţele sale eshatologice prin scuturarea milostivă a capului aceluia care singur se crede neînţeles; mai mult, el nu vede cum totuşi o înţelegere potrivită gândirii lucrurilor create şi a istoriei lor ar trebui să se întâmple fără un gând clar şi precis al rezultatelor ultime ale evoluţiei lumii, ceea ce ar putea numai să dea lumină prin noţiunea şi sensul său, ca scop şi ţintă ale Creaţiunii. El nu se înspăimântă nici în faţa gândului unei lumi spirituale reale, asemănătoare corporalităţii şi, din această cauză, cu adevărat vie şi a unei atingeri tot atât de reale a omului, chiar şi în starea sa actuală, cu ea. Cititorul îşi spune el singur cât de precis se întâlnesc toate acestea la Oetinger."

Aveţi aici o trimitere la un timp când se căutau nu ideile naturii, ci o lume spirituală vie; în fapt, a încercat să adune laolaltă în viaţa sa tot ce îi era accesibil ca tezaur al ştiinţei umanităţii, pentru a ajunge la o atingere vie cu lumea spirituală. Ce se afla în spatele acestui om? Omul era diferit de cel care trăieşte în prezent. Omul prezentului are înainte de toate sarcina de a arăta cum trebuie să fie corectată ştiinţa modernă a naturii prin ştiinţa spiritului, pentru ca să ia naştere o ştiinţă adevărată. Oetinger mai năzuia să prezinte o dobândire a lumii vii a spiritelor, pentru a ajunge la înţelegerea Bibliei, a Scripturii, mai cu seamă a Noului Testament. Şi despre aceasta vorbeşte foarte frumos Richard Rothe:

„Pentru a-l înţelege însă mai trebuie luată în calcul în mod special şi poziţia lui sau, şi mai mult, dispoziţia lui – a lui Oetinger – faţă de Sfânta Scriptură, conştienţa vie a faptului că întelegerea corectă, adică întreagă şi deplină şi din această cauză şi cu adevărat pură a Bibliei, lipseşte încă, că ea nu este dată mai cu seamă în comentariul bisericesc al acesteia. Ceea ce vreau să spun aici despre Oetinger o pot face cu maximă claritate dacă povestesc ce mi se întâmplă mie însumi de treizeci de ani cu Sfânta Scriptură – aşa vorbeşte Richard Rothe –, mai cu seamă cu Noul Testament şi mai ales cu vorbele Mântuitorului şi cu scrisorile paulinice. Impresia pe care mi-o face Scriptura când mă apropii de ea cu comentariile noastre este conştienţa vie privind abundenţa nu numai a mării inepuizabile a simţirii care unduieşte prin tot cuprinsul ei, ci, nu în mai mică măsură, şi a conţinutului de gânduri fixat în cuvântul ei. Eu stau în faţa ei cu o cheie pe care Biserica mi-a pus-o în mână ca una ce a trecut prin încercarea unui lung şir de veacuri. Eu nu pot să spun chiar că nu se potriveşte, dar nici că ea este cea potrivită. Ea deschide, dar numai cu ajutorul forţei pe care i-o imprim. Exegeza noastră tradiţională – nu mă gândesc la cea neologică – îmi permite să înţeleg în *întregime* şi în mod curat. *Conţinutul general* al gândurilor sale ea ştie să-l pună în evidenţă, dar *forma particulară* în care apar aceste gânduri nu ştie s-o motiveze. Întotdeauna am în faţă un văl ce acoperă textul, chiar şi după încheierea interpretării. Acesta rămâne legat de cuvântul scris ca un rest iraţional care pune într-o lumină foarte nefavorabilă pe cei ce au redactat textul biblic şi pe cei a căror vorbire se referă la aceasta, chiar dacă interpretarea a fost făcută în mod iscusit. În fapt, Domnul şi apostolii săi au avut să spună *numai ceea ce* şi *exact ceea ce* comentatorii îi fac să spună, în felul acesta ei s-au exprimat foarte neîndemânatic şi stânjenitor sau, spus mai corect, uimitor, iar celor care-i auzeau şi care-i citeau le-a îngreunat în mod cât se poate de inutil înţelegerea. Biblioteca fără sfârşit a literaturii noastre exegetice este o acuzaţie gravă în acest caz împotriva lor, pentru că ei au vorbit atât de neclar şi de neprecis, au vorbit atât de puţin închegat şi cu o limbă atât de puţin curată despre lucruri atât de incomparabil de importante şi având un scop atât de important. Dar cine nu ar simţi că această acuzaţie nu-l atinge? Cititorul Bibliei primeşte impresia precisă că vorbirea este cea corectă, aşa cum se află – că nu este vorba de floricele de stil lipsite de importanţă pe care exegeza noastră trebuie să le taie ca pe lăstari sălbatici, înainte de a putea pătrunde în conţinutul ei –, pentru că obiceiul foarte vechi al exegeţilor de a scutura mai întâi de praf cuvântul Scripturii considerat necesar deoarece este atât de vechi şi încurcat, înainte de a-l traduce, are ca rezultat mai întâi îndepărtarea farmecului inimitabil prin care radiază de milenii într-o strălucire primăvăratică veşnică. Maiştrii comentării Bibliei pot să zâmbească, rămâne totuşi faptul că între rândurile textului lor persistă ceva pe care, cu toată arta lor de a citi, nu sunt în stare să-l citească, dar care ar trebui să poată fi citit înainte de orice, aceasta în vederea înţelegerii *redactării cu totul particulare* în care ne întâmpină gândurile general recunoscute ale adevărului divin relevat *numai în Sfânta Scriptură*, într-un mod care se deosebeşte de toate celelalte prezentări ale acesteia. Interpreţii noştri ne tălmăcesc numai figurile din prim-plan ale tabloului descris, dar ignoră fundalul acestuia, cu şiruri de munţi cu forme minunate şi cu cerul strălucitor albastru, adânc, cu norii săi. Şi totuşi tocmai de aici vine lumina magică, cu totul unică în felul ei, cu care ei obţin o transfigurare care reprezintă pentru noi aspectul lor enigmatic. Gândurile fundamentale specifice şi concepţiile fundamentale specifice care, potrivit felului cum grăieşte Scriptura, se află la bază ca *premise neexprimate* ne lipsesc; dar o dată cu ele ne lipseşte legătura care ţine în mod organic laolaltă toate detaliile gândurilor Scripturii, sufletul propriu-zis, legătura interioară a diferitelor elemente ale sferei de gânduri biblice. Nu este nici o mirare, în aceste condiţii, că nu putem aduce la o înţelegere *precisă* sute de lucruri din Biblie şi care tocmai din această cauză rămân veşnic *cruces interpretum*, la o înţelegere care să recunoască detaliul textului în întregime, cu toate trăsăturile sale. Nici o mirare că pentru atât de multe pasaje dispunem de o întreagă armată de interpretări diferite, care se contrazic deja din timpuri imemoriale, fără să se ajungă la o concluzie finală. Nici o mirare, căci *toate* vor fi eronate, neprecise, toate vor fi aproximative, nimerind sensul numai în mod grosolan. Noi păşim, cu bună credinţă, cu alfabetul noţiunilor noastre despre Dumnezeu şi despre lume în faţa textului biblic, noi aşezăm la bază, ca şi cum s-ar înţelege de la sine şi nici nu ar putea fi altfel, faptul că redactorul biblic, care se află dincolo de tot ceea ce gândiţi şi scrieţi, în fundal, ca o premisă tăcută şi care străluminează totul, ar fi acelaşi. Dar, din păcate, aceasta este o iluzie de care experienţa ar fi trebuit să ne lecuiască de mult timp. Cheia *noastră* nu închide, cheia cea bună s-a pierdut şi până să intrăm din nou în posesia ei interpretarea noastră nu va ajunge pe nici o ramură verde. Ne lipseşte sistemul a ceea ce nu este exprimat în mod expres în însăşi Scriptura, şi dispunem numai de sistemul presupus al noţiunilor biblice de bază, care nu este cel al şcolilor noastre şi atât timp cât vom face exegeză fără acest sistem Biblia trebuie să ne rămână o carte *semi*-închisă. Noi trebuie să pătrundem în ea cu *alte* noţiuni de bază decât cele curente, pe care obişnuim să le considerăm ca fiind singurele posibile; şi oricare ar fi ele şi oriunde am vrea să le căutăm, un lucru este neîndoielnic, potrivit sunetului melodiei Scripturii în toată bogăţia ei naturală, că ele trebuie să fie mai realiste, mai puternice. Am raportat aici numai experienţa mea individuală. Departe de a vrea s-o impun celor cărora le este străină, îmi este totuşi îngăduit să cred cu toată certitudinea că Oetinger m-ar înţelege şi mi-ar confirma că exact acesta ar fi fost şi cazul lui. Dar chiar şi printre contemporani contez pe unii care, în ciuda tuturor protestărilor împotriva mea, îmi vor lua partea *în această privinţă*. În loc de mulţi, voi numi numai pe unul, pe eminentul dr. Beck din Tübingen".

Oetinger a încercat să ajungă la înţelegerea Bibliei prin aceea că a căutat – el a trăit în perioada de amurg, ca şi Saint-Martin – să dea viaţă pentru sine noţiunilor încă vii, a căutat să ajungă în relaţie vie cu lumea spirituală, căci el spera că astfel i s-ar desluşi adevărata limbă a Bibliei. Premisa sa era aceea că ce este mai important în Biblie se citeşte superficial, numai cu noţiuni abstracte raţionale, mai ales Noul Testament, şi că te poţi apropia de sensul adevărat al acestuia dacă înţelegi că el a rezultat din vederea nemijlocită a lumii spirituale însăşi, că nu are nevoie de nici o exegeză, ci că e nevoie înainte de orice de a-l citi. În acest scop, el a căutat o *philosophia sacra*. Aceasta nu trebuia să fie o filosofie după modelul celor care au apărut ulterior, ci una în care să se găsească ceea ce omul poate trăi cu adevărat atunci când se află împreună cu lumea spirituală.

Aşa cum noi, când vrem să luminăm premisele ştiinţei spiritului cu mijloacele ştiinţelor naturale, nu putem vorbi astăzi în sensul lui Saint-Martin, tot astfel nu putem vorbi despre evanghelii în sensul lui Oetinger şi încă şi mai puţin în sensul lui Bengel. Încă va mai fi rodnică ediţia Noului Testament publicată de Bengel, dar cu ceea ce îi era foarte apropiat lui Bengel omul modern nu va şti ce să facă: este vorba de Apocalipsa. Oetinger era departe de Apocalipsă; lui Bengel, care a trăit anterior, Apocalipsa îi era foarte apropiată. El a acordat în Apocalipsa sa o valoare deosebită calculelor; a calculat perioadele istoriei în mod corespunzător. Şi a considerat deosebit de important un număr. Faptul că a acordat o importantă atât de mare acestui număr este bineînţeles un motiv suficient pentru ca oamenii gânditori moderni – desigur, spun „oamenii gânditori moderni" între ghilimele – de a-l considera pe Bengel un aiurit, un fantast, un nebun, căci potrivit calculelor sale anul 1836 trebuia să aibă o însemnătate deosebită pentru evoluţia umanităţii. El a trăit în prima jumătate a secolului al XVIII-lea; aşadar, îl mai despărţeau o sută de ani de acest an 1836. Acest an l-a calculat reprezentându-şi lucrurile, în felul său, şi din punctul de vedere istoric. Dacă însă priveşti lucrurile şi le înţelegi mai în profunzime şi nu ai înţelepciunea unui spirit modern, ştii că bunul Bengel s-a înşelat numai cu şase ani. Această eroare se bazează pe falsa datare a anului întemeierii Romei [39]; este uşor de verificat. Este vorba de anul 1842 pe care trebuie să-l menţionăm ca an al crizei materialiste [40]. Din cauză că a mers prea departe în căutarea de noţiuni „masive", că le-a gândit prea profund, el şi-a imaginat că în istoria exterioară s-ar întâmpla ceva deosebit, care ar fi Ziua de Apoi; el aşa şi l-a reprezentat. Numai că era o Zi de Apoi pentru vechea înţelepciune!

Vedem astfel cum apune o epocă teosofică, nu cu mult depărtată de noi. Iar dacă cineva scrie în prezent o istorie sau o filosofie, atunci, dacă va vorbi despre aceşti oameni el le va rezerva cel mult câteva rânduri care, în general, nu spun mare lucru. Cu toate acestea, aceşti oameni au exercitat o influenţă profundă. Iar dacă cineva caută în prezent sensul celei de a doua părţi din *Faustul* lui Goethe şi dacă-l găseşte, aşa cum fac mulţi comentatori, te poţi mira numai de felul cum „nu-i piere orice speranţă capului care se lipeşte de orice lucru searbăd [41], sapă cu mâna lacomă după comori şi este bucuros când găseşte râme". În această a doua parte a lui Faust se află o imensă cantitate de înţelepciune ocultă şi redări de fapte oculte, exprimate într-o formă cu adevărat poetică. Toate acestea ar fi de neconceput dacă lumea nu ar fi evoluat, ceea ce am vrut să evidenţiez numai prin două fenomene importante. Omul actual nu-şi face nici o reprezentare despre cât de multe lucruri se ştiau încă despre lumea spirituală într-o vreme nu prea îndepărtată de noi, câte s-au pierdut abia în ultimele decenii. În orice caz, este deosebit de important să îndreptăm privirea spre acest fapt – căci vom învăţa cum trebuie citită evanghelia adăugând şi ceea ce putem da în prezent prin ştiinţa spiritului [42]–, a faptului că s-a făcut numai un început în recitirea evangheliei.

Şi la Oetinger acest aspect se prezintă tot atât de uimitor. În scrierile lui Oetinger se află o frază care, singură, ar fi suficientă cuiva care o înţelege pentru a spune: Oetinger este unul dintre cele mai mari spirite ale omenirii. Este vorba de fraza: Materia reprezintă capătul căilor lui Dumnezeu [43]. – A da o astfel de definiţie materiei, care corespunde atât de mult celor pe care le poate şti şi reprezentantul ştiinţei spiritului, este posibil numai unui suflet foarte evoluat, este posibil numai atunci când eşti apt să înţelegi cum acţionează forţele creatoare dumnezeieşti-spirituale, să te concentrezi pentru a aduce în existenţă o formaţiune materială aşa cum este, de exemplu, omul, care exprimă în forma sa rezultatul unei uriaşe concentrări de forţe. Dacă urmăriţi convorbirea dintre Capesius şi Benedictus din cea de a doua dramă-misteriu [44], cu privire la relaţia dintre macrocosmos şi om, de ce este bolnav Capesius, veţi înţelege cum se pot exprima în prezent aceste lucruri în sensul ştiinţei actuale a spiritului, transpus în cuvintele noastre, lucruri pe care Oetinger le-a exprimat în spiritul său: Materia reprezintă capătul căilor lui Dumnezeu. Dar şi în cazul lui nu se mai pot folosi cuvintele sale, ca şi în cazul lui Saint-Martin. Cine le foloseşte astfel arată o predilecţie pentru conservarea unui mod de exprimare ce azi nu mai poate fi înţeles.

Dar nu numai reprezentările ci şi sentimentele au suferit o imensă transformare. Gândiţi-vă cum este un om care aparţine cu adevărat timpului nostru modern. Gândiţi-vă la un exemplar cât mai arătos de om al timpului modern şi la ce fel de reprezentare ar trebui să-şi facă dacă ar deschide cartea lui Saint-Martin *Des erreurs et de la vérité* şi ar da întâmplător peste propoziţia [45]: Omul a fost protejat de a cunoaşte principiul corporalităţii sale exterioare, căci dacă el ar cunoaşte acest principiu, din cauza ruşinii nu ar putea vedea niciodată un om dezbrăcat. Într-un timp în care se doreşte pe scenă o cultură a goliciunii – pe aceasta o cultivă chiar exemplarele arătoase ale omenirii moderne – nu se poate face nimic cu o astfel de frază. Gândiţi-vă, apare un mare filosof, Saint-Martin, care înţelege lumea şi declară: Aparţine unui sentiment de ruşine superior faptul că roşeşti când priveşti o figură umană. Şi totuşi pentru Saint-Martin acesta este un lucru absolut de înţeles. Un lucru perfect inteligibil.

Vedeţi dumneavoastră, azi am vrut să indic mai întâi faptul că aici s-a pierdut ceva extrem de important, apoi am vrut să vă atrag atenţia că aici se comunică într-o limbă pe care nu o mai putem vorbi. Trebuie să vorbim altfel. S-au pierdut posibilităţi ale gândirii, astfel încât nu se mai poate vorbi în prezent în această limbă. Dar atât la Oetinger cât şi la Saint-Martin lucrurile nu sunt gândite până la capăt. Se poate discuta în continuare despre ele, dar nu cu un om modern. Aş merge chiar mai departe şi aş spune: nici măcar nu este necesar să vorbim despre ele când ne oprim în prezent asupra enigmelor lumii, pentru că noi trebuie să ne înţelegem pe noi nu cu noţiuni vechi, ci cu noţiuni ale prezentului. Din această cauză insistăm aici atât de mult, tocmai pentru ca să legăm cu noţiuni ale prezentului tot ce priveşte străduaniile aparţinând ştiinţei spiritului. Este un fenomen uimitor: se poate pune oricât de mult accent pe faptul de a nu se mai cădea în acele noţiuni, dar ele nu sunt gândite până la capăt; ele indică prin ele însele că există enorm de mult de gândit cu ele. Nu există nici o reprezentare despre cât de mult sunt legate aceste noţiuni cu conştienţa generală, pentru că în prezent se urmează ideea ciudată că, de fapt, întotdeauna s-a gândit aşa cum se gândeşte azi.

Exemplarul uman arătos despre care am vorbit mai înainte gândeşte: grăuncioarele albe care se află aici, pulberea albă din solniţă, eu o numesc sare. El ştie că sarea are, în diverse limbi, nume diferite, dar că întotdeauna prin aceste denumiri s-a înţeles acelaşi lucru pe care-l întelege şi omul actual. Se înţelege că acest lucru se pune mereu ca premisă. Dar chiar şi ţăranul, chiar şi omul cel mai incult, când pronunţa cuvântul „sare" în secolele al XVII-lea, al XVIII-lea, chiar şi mult timp după aceea, avea o reprezentare mult mai cuprinzătoare. El avea mai mult o reprezentare prin comparaţie cu care reprezentarea lui Saint-Martin era una concentrată; el nu avea o reprezentare materialistă, ci avea ceva ce este legat de viaţa spirituală, atunci când vorbea despre sare. Cuvintele nu erau încă atât de materiale ca astăzi, nu se ocupau numai de ceea ce este nemijlocit material specific. În Evanghelie Christos spune ucenicilor săi: „Voi sunteţi sarea Pământului" [46]. Pronunţate astăzi, aceste cuvinte nu mai au aceeaşi semnificaţie ca pe vremea lui Christos, pentru că, în mod involuntar, atunci când pronunţă cuvântul „sare" omul are senzaţia, are întreaga configuraţie sufletească pe care o are azi cineva la auzul cuvântului „sare"; el poate avea noţiuni foarte ample, dar toate acestea nu ajută la nimic. Pentru a produce omului actual aceeaşi senzaţie care era trezită atunci prin cuvântul „sare" această expresie trebuie tradusă, trebuie spus că acolo nici nu este vorba de sare, ci de altceva. Şi aşa trebuie procedat cu foarte multe documente, mai ales cu Sfânta Scriptură. S-a păcătuit mult faţă de Sfânta Scriptură tocmai în această privinţă. Şi în acest fel nu este deloc de neînţeles că Oetinger a încercat să facă nenumărate studii istorice pentru a ajunge dincolo de valorile cuvintelor, dincolo de simţirea adevărată a cuvintelor. Bineînţeles, un om ca Oetinger este taxat în prezent drept nebun, pentru că se închide în laboratorul său şi face acolo nu timp de săptămâni, ci de luni experimente alchimice şi studiază cărti cabalistice, numai pentru a ajunge la înţelesul cuvintelor unei propoziţii; întreaga sa strădanie este îndreptată spre cuvintele şi frazele Sfintei Scripturi.

Eu am vorbit astfel astăzi despre lucrurile pe care le-am discutat o dată pentru a pleca de la punctul de vedere care ne-a permis să arătăm că în prezent, pentru că ne aflăm în zorii unei noi epoci, trebuie să vorbim altfel decât atunci, într-un amurg, dar şi pentru a pleca de la alt punct de vedere. Aş vrea să mă întorc încă o dată la faptul particular că, faţă de ceea ce este conţinutul actual al epocii, din care trebuie să

se dezvolte tot ceea ce ţine de ştiinţa spiritului, aprofundarea modului de reprezentare a timpului de atunci al lui Bengel, Oetinger, Saint-Martin şi al altora ar putea apărea indiferent. Căci dacă ne adresăm culturii actuale trebuie să vorbim de corpul metabolic, de corpul respirator, de corpul sistemului nervos; nu se poate vorbi de corpul mercurial, de corpul sulfuric, de corpul de sare. Noţiunile care erau inteligibile în epoca lui Paracelsus, în epoca lui Jakob Böhme, în epoca lui Oetinger, pentru cei care s-au ocupat de ele, nu mai sunt inteligibile azi. Cu toate acestea nu este deloc lipsit de importanţă de a te ocupa de aceste lucruri, şi nu ar fi inutil, chiar dacă nu am avea nici o posibilitate să vorbim formaţiei culturale actuale cu aceste noţiuni. Ba, mai mult: ar fi chiar neînţelept să introducem în gândirea actuală noţiuni cum sunt mercur, sulf, sare. Consider că ar fi neînţelept; nu ar fi deloc bine. Iar cel care înţelege pulsul timpului său nu va cădea în cursa de a vrea să reactualizeze aceste noţiuni vechi, aşa cum fac unele aşa-numite societăţi oculte, care dau o mare importanţă faptului de a-şi arbora etichete vechi. Şi totuşi este foarte important să-ţi însuşeşti limba care nu mai este vorbită azi şi care nu a fost dusă până la capăt de Saint-Martin, de Oetinger sau, în timpuri mai vechi, de Paracelsus, de Jakob Böhme.

De ce? Da, de ce? Oamenii prezentului nu vorbesc în felul acesta, aşa încât ne-am putea dezobişnui de această limbă şi am putea menţine în atenţie cel mult fenomenul istoric. Cum a putut o astfel de epocă istorică să nu trăiască până la capăt ceva care încetează, deşi ar putea continua? Cum se face asta? Ce poţi afla la baza acestui fapt? Este corect să nu te poţi înţelege cu nimeni, dacă tot ceea ce ai de învăţat poţi obţine şi fără aceste noţiuni.

Aici însă apare ceva de mare importanţă: cei vii nu mai vorbesc despre aceste noţiuni, nu au nevoie să mai vorbească despre ele; cu atât mai importantă devine această vorbire pentru morţi, pentru cei care au trecut prin poarta morţii. Iar dacă vrei să te înţelegi într-un fel cu morţii sau cu alte spirite ale lumii spirituale atunci trebuie să ştii că ai nevoie să-ţi însuşeşti acea limbă nerostită care a dispărut atunci pentru viaţa fizică a planului fizic. Şi tocmai pentru cei care au trecut prin poarta morţii, ceea ce trăieşte în aceste noţiuni devine, treptat, viu şi mobil, devine o limbă curentă pe care o caută. Şi cu cât cauţi să te acomodezi mai bine cu aceste noţiuni, dar aşa cum erau gândite, simţite, concepute şi reprezentate în acele vremuri, cu atât mai mult reuşeşti să te înţelegi cu spiritele ce au trecut de poarta morţii. Înveţi să-i înţelegi cu mult mai bine. Şi atunci se dezvăluie taina deosebită, uimitoare, că pe acest Pământ există un anumit fel de forme ale gândurilor, dar numai până la un anumit punct, după care ele nu se mai formează pe Pământ, ci în lumea celor care pătrund în viaţa dintre moarte şi o nouă naştere. În orice caz, nu trebuie să se creadă că ai vreun folos numai din ceea ce poţi prelua azi din formarea sulfului, argintului viu şi a sării – Mercur nu este argint viu. Dacă nu dispui decât de aceste noţiuni actuale, atunci ele nu folosesc la nimic când este vorba de a intra în relaţia cu morţii, în limba lor. Dar când preiei aceste noţiuni aşa cum au făcut-o Paracelsus, Jakob Böhme, şi anume într-un mod foarte rodnic, aşa cum au făcut-o Saint-Martin, Bengel, Oetinger, se observă cum se aruncă o punte între lumea aceasta şi cealaltă lume. Pot oamenii să râdă cât or vrea de calculele lui Bengel [47]– ele nu au, bineînţeles, nici o valoare palpabilă pentru lumea fizică exterioară – dar pentru cei care se află între moarte şi o nouă naştere aceste calcule au un sens deosebit. Căci în ele se află momente cruciale de profundă semnificaţie ca cel pe care Bengel a încercat să-l afle prin calcul, cu care ocazie s-a înşelat cu şase ani.

Vedeţi, lumea de aici, din planul fizic, şi lumea spiritului nu sunt legate numai prin formule abstracte, ci într-un mod foarte concret. Ceea ce îşi pierde într-o măsură oarecare sensul aici urcă în lumea spirituală, trăieşte acolo mai departe cu morţii, pe când la cei vii trebuie să fie înlocuit printr-o altă fază. Despre aceasta, rândul viitor.

Rudolf Steiner

METAMORFOZĂ COSMICĂ ŞI UMANĂ

GA 175

NOTE

Bazele textului: Conferinţele rostite liber de Rudolf Steiner au fost stenografiate de Hedda Hummel şi tipărite după stenogramele acesteia. Pentru ediţia de faţă s-a putut face o comparaţie a textului cu stenogramele originale; la unele conferinţe chiar şi cu notiţele Johannei Arnold. Modificări de text faţă de ediţiile anterioare sunt raportate pe baza acestor confruntări cu stenograma.

Tipărirea primei ediţii a fost îngrijită de J. Waeger şi H. Wiesberger.

Pentru ediţia a 2-a datele de conţinut şi notele au fost lărgite şi s-a realizat un registru de persoane.

Opere ale lui Rudolf Steiner din cadrul ediţiei complete (GA) sunt menţionate în note cu numărul bibliografic.

1 Pentru prietenii din Berlin, R. Steiner ţinuse deja la 10 iunie 1915 o conferinţă asupra acestui subiect.

2 Klara Motzkus (decedată în 1916) era încă din 1895 membră a Societăţii teosofice germane, Berlin.

3 Sir Oliver Lodge (1857–1940), *Raymond, sau Viaţă şi Moarte*, Londra, 1916.

4 Frederic W.H. Myers (1843–1901), poet şi eseist, spiritist, prieten al lui Sir Oliver Lodge; 1882, unul dintre fondatorii Society for Psychical Research, Londra.

5 ***Teosofia***. Introducere în cunoaşterea suprasensibilă a lumii şi a determinării omului (1904), GA 9.
Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare?, GA 10.

6 Rudolf Steiner se referă la faptul că a fost atacat de adversarii săi cu privire la ascendenţa sa prezumtiv evreiască.

7 ***Ştiinţa ocultă în formă de schiţă***, GA 13.

8 Plutarh, scriitor grec, 50–120 d.Chr. Citatul lipseşte din stenogramă. Este posibil ca R. Steiner să fi citit următorul pasaj: „Tu nu ştii însă că nu vezi daimonii. Lucrurile stau astfel: fiecare suflet are ceva din domeniul raţiunii; nu există suflet fără forţă de gândire şi fără raţiune. Totuşi acea parte a sufletului care este supusă legăturii cu trupescul şi cu instinctele suferă o modificare şi se transformă prin bucurii şi suferinţe în lipsă de raţiune. Nu toate se leagă în acelaşi mod, ci unele se afundă complet în corp şi sunt complet dezorganizate, sfâşiate în viaţă în toate direcţiile de pasiuni; altele se leagă numai de o parte, în timp ce pe cealaltă o păstrează, ca partea cea mai pură, în afară, astfel încât parcă înotând ca un indicator, fixat la capătul superior, îl atinge pe omul afundat în adânc numai în partea capului şi ţine sus acea parte a sufletului ferit de afundare totală, care ascultă şi nu se lasă dominat de pasiuni. Ceea ce se mişcă acum afundat în corp se numeşte suflet; ceea ce se sustrage însă stricăciunii, aceasta cei mai mulţi o numesc raţiune şi ei cred că ar locui în ei, ca şi cum ceea ce devine ar fi vizibil prin reflecţia în nişte oglinzi care ar conţine-o; însă cei care au părerea corectă o consideră ceva existând în exterior, daimonul... Stelele care par să se stingă... în ele ai în faţa ochilor sufletele care se afundă în întregime în corpuri, dar în cele care parcă se reaprind şi se ridică din adâncuri în timp ce se scutură de ceaţă şi întuneric ca de praf vezi pe cele care după moarte pleacă din corpuri, înotând, în sus; şi cele care plutesc în înălţimi sunt daimonii oamenilor despre care se spune că au raţiune. Încearcă să recunoşti şi legătura prin care fiecare din ei este legat cu sufletul". Secţiunea 22 din *Despre Dumnezeu şi Providenţă, daimoni şi profeţie*, capitolul „Despre daimonul lui Socrate".

9 Theophrastus Bombastus Paracelsus von Hohenheim; 1493–1541.

10 Vezi capitolul „Sufletul în lumea sufletelor după moarte", în ***Teosofia***, GA 9.

11 Berlin, 17 februarie 1917, în ***Spirit şi materie, viaţă şi moarte***, GA 66.

12 Teoria privind formarea mecanică a lumii, numită astfel după *Istoria naturală şi teoria cerului după principiile lui Newton* (Kant, 1755) şi după *Exposition du système du monde* (Laplace, 1796).

13 Herman Grimm (1828–1981), *Prelegeri ale lui Goethe*, vol. II, Prelegerea 23, Berlin, 1877.

14 Vezi conferinţele lui R. Steiner din 10 septembrie 1908, în ***Mituri şi misterii egiptene***, GA 106, şi din 21 decembrie 1916, în ***Contemplări istorice ale timpului***, partea I, GA 173.

15 Johann Valentin Andreae, 1586–1654, *Nunta chimică a lui Christian Rosenkreutz*, tradusă în germană modernă de Walter Weber, Basel, 1978; această ediţie conţine şi studiul lui R. Steiner „Nunta chimică a lui Christian Rosenkreutz" din ***Filosofie şi antroposofie***.

16 Metchthild von Magdeburg, 1212–1283. Vezi Rudolf Steiner, conferinţa din 6 iunie 1912, în ***Omul în lumina ocultismului, a teosofiei şi a filosofiei***, GA 137.

17 Conferinţe ţinute în timpul primului război mondial (1914–1918). La 22 ianuarie preşedintele american a ţinut o cuvântare ca răspuns la schimbul de note de pace din decembrie 1916. În această cuvântare au fost ridicate la nivel de principii ale umanităţii principiile americane libertate, democraţie, autodeterminare a popoarelor.

18 August Wilhelm Hunzinger, profesor de teologie, *Problemele principale ale modelării vieţii*, Ed. Quelle şi Meyer, Leipzig, 1916, seria „Ştiinţă

şi formare" nr. 136.

19 Hermann Grimm. Vezi nota 13.

20 *Poezie şi adevăr*, cartea 11.

21 Immanuel Kant (1724–1804), *Critica raţiunii pure* (1781), Introducere la ediţia a 2-a: „Eu trebuie să înlătur, aşadar, ştiinţa, pentru a ajunge la credinţă...".

22 Johann Gottlieb Fichte, 1762–1814, *Cuvântări către naţiunea germană*, 1807–1808 la Berlin, Berlin, 1808.

23 Vezi Platon, *Timaios*.

24 Compară cu capitolul „Împlinirea revelaţiei originare", în *Istoria idealismului* de Otto Willmann, vol. 2, Braunschweig, 1894.

25 ***Poarta iniţierii*** (1910) – Un misteriu rosicrucian de Rudolf Steiner în „Patru drame misteriu" (1910–1913), GA 14.

26 Ioan 18, 36.

27 ***Educarea copilului din punctul de vedere al ştiinţei spiritului***: articol din anul 1907, în „Luzifer-Gnosis", GA 34; şi ca extras izolat.

28 Louis Claude de Saint-Martin („Filosoful necunoscut"), 1743–1803, „Erori şi adevăr", Breslau, 1782. Vezi şi *Contribuţii la ediţia completă Rudolf Steiner*, caiet 32, Crăciun, 1970.

29 Textual: „Cartea *Des erreurs et de la vérité* este o carte specială, iar erudiţii nu ştiu ce trebuie să creadă despre ea, căci nu se înţelege, şi trebuie totuşi să se înţeleagă, cum trebuie judecată... Nici eu nu înţeleg această carte; dar în afara impresiei de superioritate şi siguranţă eu găsesc în ea o voinţă curată, o neobişnuită blândeţe şi înălţime a mentalităţii...".

30 15 martie 1917 şi 17 martie 1917, vezi nota 11.

31 În *Despre erori şi adevăr*, vol. 1, pp. 142 şi urm. ale ediţiei Stuttgart, 1925: „Mai întâi găsim că în abdomenul inferior sunt conţinute şi prelucrate principiile seminţei care trebuie să servească la reproducerea omului. Întrucât se ştie că argintul viu (mercurul) este solidul de bază al oricărei forme materiale, este uşor de văzut că abdomenul inferior ne reprezintă în adevăr imaginea acţiunii elementului mercurial. În al doilea rând, pieptul cuprinde inima sau izvorul sângelui, acesta este principiul vieţii sau acţiunii corpurilor. Dar se ştie că focul sau sulful este principiul oricărei creşteri şi a oricărei producţii corporale; prin aceasta relaţia dintre piept sau a doua burtă şi elementul sulfuros este suficient demonstrată.

În ceea ce priveşte al treilea segment, sau capul, el conţine izvorul şi substanţa primitivă sau substanţa-rădăcină a nervilor care, în organismele animalelor sunt organele sensibilităţii; este însă cunoscută proprietatea sării de a face totul sensibil, aşadar, este clar că între proprietăţile ei ar fi o analogie totală şi că, în consecinţă, există o asemănare incontestabilă cu cel de al treilea element sau sarea; aceasta rimează perfect cu ceea ce ne învaţă fiziologii despre sare şi despre sursa sucului nervilor".

32 Textual, de exemplu: „... însă în toate acestea este o taină care, după părerea mea, nu poate fi niciodată îngropată suficient" (vol. I, p. 102).

33 Jean-Jacques Rousseau (1712–1778), *Scrieri politice*, mai ales *Discurs despre originea inegalităţii dintre oameni* şi *Contractul social*.

34 conferinţele de la 15, 17 şi 22 martie 1917, vezi nota 11.

35 Vezi nota 40.

36 Johann Albrecht Bengel, 1687–1752, teolog protestant suab. A depus o muncă importantă în domeniul cercetării şi publicării textului grecesc al Noului Testament. Vezi şi nota de la 39.

Friedrich Christoph Oetinger, 1702–1782; teolog suab protestant şi teosof, elev al lui Bengel.

Christian Friedrich Daniel Schubart, 1739–1791, poet suab.

Philipp Matthäus Hahn, 1739–1790, teolog suab, matematician, mecanic şi astronom.

Friedrich Christoph Steinhofer, 1706–1761, preot şi scriitor.

Israel Hartmann, 1726–1806, profesor la Casa orfanilor din Ludwigsburg.

Jung-Stilling (Johann Heinrich Jung), 1740–1817, scriitor, medic ocultist şi profesor de ştiinţă camerală; cunoscut prin autobiografia sa Viaţa lui Jung-Stilling.

Johann Jakob Moser, 1701–1785, profesor de drept la Tübingen, scriitor; a scris despre probleme juridice şi teologice.

37 Richard Rothe, 1799–1867, profesor de teologie protestantă la Heidelberg. Citatele sunt preluate din *Introducerea la Teosofia lui Friedrich Christoph Oetinger în lumina principiilor sale* de Carl August Auberlen.

38 Leopold von Ranke, 1795–1886, istoric.

39 În scrierea sa *Revelaţia lui Ioan explicată* (Stuttgart, 1740), Bengel a calculat începutul Imperiului de o mie de ani pentru anul 1836. Rudolf Steiner plasează întemeierea Romei imediat la începutul celei de a patra epoci postatlanteene, 747 î.Chr. „Aceasta este adevărata dată a întemeierii Romei" se spune în conferinţa din 30 iulie 1918 cuprinsă în ***Moartea pământeană şi viaţa cosmică. Calităţi de viaţă antroposofice. Necesităţi ale conştienţei pentru prezent şi viitor***, GA 181.

40 Pentru detalii vezi ***Mişcarea ocultistă în secolul al XIX-lea şi relaţia ei cu cultura lumii***, GA 254.

41 Citat din *Faust* de Goethe, p. I, noapte, 602.

42 Vezi seriile de conferinţe despre evanghelii: ***Evoluţia omului şi cunoaşterea lui Christos*** (Kassel şi Bassel, 1709), GA 100; ***Evanghelia lui Ioan***, (Hamburg, 1908), GA 103; ***Evanghelia lui Ioan în legătură cu celelalte trei evanghelii, mai ales cu cea a lui Luca*** (Kassel, 1909), GA 112; ***Evanghelia după Luca*** (Basel, 1909), GA 114; ***Tainele mai profunde ale devenirii omului în lumina evangheliilor*** (1909), GA 117; ***Evanghelia după Matei*** (Berna,1910), GA 123; ***Evaghelia după Marcu*** (Base1,1912) GA 139.

43 Textual: Corporalitatea este capătul căilor lui Dumnezeu. Cu toate că la Oetinger în *Dicţionarul biblic* la cuvântul „corp" se spune: „Corporalitatea este capătul lucrărilor lui Dumnezeu", propoziţia era redată încă în timpul vieţii lui în forma citată. – În această privinţă, a se vedea şi conferinţa lui Rudolf Steiner din 14 decembrie 1915, în ***Formarea destinului şi a vieţii după moarte***, GA 157.

44 ***Încercarea sufletului*** – Imagine de viaţă ca postludiu la ***Poarta iniţierii*** de Rudolf Steiner. În *Patru drame-misteriu*, GA 14.

45 Textual: „Dacă s-ar dori eliminarea acestei dificultăţi, ar trebui mers înapoi până la această stare naturală a omului; atunci s-ar vedea că forma corporală care la omul raţional este fiinţa cea mai de jos pentru el ar da spectacolul înjositor dincolo de orice măsură; şi că, dacă el ar cunoaşte principiul acestei forme, nu ar putea-o privi fără a roşi de ruşine, cu toate că totuşi toate părţile acestui corp, întrucât fiecare dintre ele au un scop şi o menire diferite, nu ar fi fost elaborate pentru a-i provoca lui numitul frison". Ediţia Stuttgart, 1925, vol. 2, p. 61.

46 Matei 5, 13.

47 Vezi nota 39.